DAVID MALOUF

O VIAȚĂ IMAGINARĂ

ROMAN DESPRE OVIDIU

Traducerea:
Monica Bottez

David Malouf este unul dintre cei mai importanți scriitori australieni contemporani, autor de romane, povestiri, poezie, eseuri, memorialistică, teatru şi librete de operă, câştigător al unor prestigioase premii internaționale şi australiene de literatură şi una din vocile cele mai influente ale culturii în lumea anglofonă.

Romanul *O viață imaginară (An Imaginary Life),* publicat în 1978, devenit un best-seller în Australia şi în țările de limbă şi cultură engleză, precum şi text de studiu pentru programe de studii de liceu, licență, de masterat şi doctorale în şcoli şi departamente de studii literare şi culturale din universități de prestigiu din toată lumea, având ca temă de cercetare dialéctica spațiului exilic şi tematica aventurilor inițiatice în cultura lumilor noi, abordează subiectul incitant al exilului poetului Ovidiu la Tomis, pe țărmul Mării Negre, transformat în alegorie a exilului şi a explorării unui spațiu marginal, prin care se produce transformarea artistului „literelor" în maestru al metamorfozelor scrierilor din cartea naturii.

Cartea este o rescriere imaginară a aventurii lui Ovidiu la Tomis, un „jurnal" al poetului în exil, recompus în cheie modernă, astfel încât, în Australia, de pildă, ea a fost interpretată ca ficțiune prin care experienței traumatizante a dislocării şi exilului i se recunoaşte valoarea existențială şi inițiatică. Astfel, cartea a fost percepută şi ca o binevenită „lecție" a exilului.

Irina Grigorescu Pană

www.ePublishers.ro
www.ePublishers.us

DAVID MALOUF

O VIAȚĂ IMAGINARĂ

Roman despre Ovidiu

Traducerea în limba română: Monica Bottez

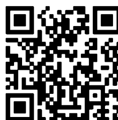

Titlul original al lucrării: An Imaginary Life.

Ilustraţia copertei: Ovidiu printre sciţi *(1862), tablou de Eugène Delacroix (1798–1863)*

Ediţia tipărită a acestei cărţi se poate comanda via acest link:
http://librariacoresi.ro/shop?search=david+malouf

Pentru mai multe informaţii privind această carte, scrieţi la info@ePublishers.info.

www.ePublishers.ro
www.ePublishers.us
www.LibrariaCoresi.ro

CUPRINS

„SUNTEM LA CAPĂTUL PĂMÂNTULUI”: JURNALUL UNUI POET ÎN EXIL ÎN *O VIAȚĂ IMAGINARĂ* DE DAVID MALOUF

David Malouf este unul dintre cei mai importanţi scriitori australieni contemporani, autor de romane, povestiri, poezie, eseuri, memorialistică, teatru şi librete de operă, câştigător al unor prestigioase premii internaţionale şi australiene de literatură şi una din vocile cele mai influente ale culturii în lumea anglofonă.

Romanul „O viaţă imaginară” (“An Imaginary Life”), publicat în 1978, devenit un „best-seller” în Australia şi în ţările de limbă şi cultură engleză, precum şi text de studiu pentru programe de studii de liceu, licenţă, de masterat şi doctorale în şcoli şi departamente de studii literare şi culturale din universităţi de prestigiu din toată lumea, având ca temă de cercetare dialéctica spaţiului exilic şi tematica aventurilor iniţiatice în cultura lumilor noi, abordează subiectul incitant al exilului poetului Ovidiu la Tomis, pe ţărmul Mării Negre, transformat în alegorie a exilului şi a explorării unui spaţiu marginal, prin

care se produce transformarea artistului „literelor” în maestru al metamorfozelor scrierilor din cartea naturii. Acesta trece, prin experienţa suferinţei şi a cunoaşterii, prin descifrarea enigmelor existenţei unui „copil” al pădurii, oglindă a propriului său sine, de la condiţia precară a pribegiei încărcată de melancolie la împăcarea cu spaţiul cel nou, prin care i se oferă şansa regenerării interioare, a răscumpărării erorilor, a recuperării memoriei pierdute, a întregirii fiinţei, a revelaţiei divinităţii.

Cartea este o rescriere imaginară a aventurii lui Ovidiu la Tomis, un „jurnal” al poetului în exil, recompus în cheie modernă, astfel încât, în Australia, de pildă, ea a fost interpretată ca ficţiune prin care experienţei traumatizante a dislocării şi exilului i se recunoaşte valoarea existenţială şi iniţiatică, căci trăirea unui „nou început” într-o lume nouă şi despărţirea de lumea cea veche (Europa!) înseamnă, implicit, pentru cei „exilaţi”, o sursă de creativitate sporită şi formarea unei legături afective cu noua lor patrie. Astfel, cartea a fost percepută şi ca o binevenită „lecţie” a exilului, prin care aspectele pozitive şi formatoare de identitate ale vieţii în spaţii până recent respinse ca prea „marginale”, sub domnia „tiraniei distanţei”, capătă consistenţă ideatică şi substanţă narativă.

Malouf s-a născut în Australia, la Brisbane, în statul Queensland, la 20 martie 1934, din părinţi cu descendenţă europeană şi arabă: tatăl său era originar din Liban, iar mama sa, din Marea Britanie, David, crescut şi educat în Australia, la Brisbane, a studiat la Universitatea din Queensland, apoi, după o perioadă petrecută în Anglia, a predat literatura la Universităţile din Queensland şi Sydney înainte de a se dedica întru totul scrisului. Şi-a petrecut viaţa la Sydney, dar şi în

Anglia, a călătorit des şi a locuit perioade îndelungate în Italia, în Toscana, unde, mărturisea, se simte descătuşat şi inspirat.

Malouf a publicat zece romane, cinci volume de povestiri, nouă cărţi de poeme, şase culegeri de articole critice şi memorii, o piesă de teatru, precum şi câteva librete de operă, fiind perceput ca unul din cei mai talentaţi făuritori de identitate culturală a ţării de la antipozi. Primul său roman, *Johnno*, autobiografic, apărut în 1975, a fost apreciat de critici ca o impresionantă confesiune despre formarea intelectuală a unui australian cu rădăcini în cultura europeană, dar a cărui educaţie sentimentală este, totuşi, rodul înţelegerii poveştilor spuse şi nespuse de fiinţele vii din viaţa sa, de casele, şcolile, obiectele, natura exotică, toate martori ai creşterii copilului spre o maturitate cu trăiri erotice complexe, cu răspunsuri contradictorii şi măcinat de dileme incitante. Reluarea temei copilăriei şi a raporturilor copilului cu locurile care „vorbesc”, cu umbrele trecutului familiei, cu prezentul în perpetuă metamorfoză, cu viitorul misterios, este, în cartea de memorii *12 Edmondstone Street* (1985) un indiciu al viziunii lui Malouf asupra lumii noi, configurată în opoziţie cu lumea „veche”, desigur, dar şi ca sinteză sofisticată a acesteia, ca simfonie de ecouri şi voci filtrate de memorie, ca sursă de inspiraţie şi trăiri „noi” şi, mai ales, înnoitoare, ca experienţă existenţială şi aventură a spiritului şi trupului, care fac din Australia o oglindire originală a Europei, dar şi o „rescriere” nuanţată a istoriei lumii: o robinsonadă modernă.

Alte romane, precum *Fly Away Peter* (1982), *Child's Play* (1982), *Harland's Half Acre* (1984), *The Great World* (1990), *Remembering Babylon* (1993), *The Conversations at Curlow Creek* (1996), *Ransom* (2009), precum şi volumele de poezii

apărute între 1970 şi 2004 (ultimul este *Revolving Days*, în 2008) sau eseuri – precum *The Writing Life* (2014) – sunt variaţii pe temele percepute de critici ca fiind proprii lui Malouf: relaţiile omului cu spaţiile trăirilor sale, atât cele „construite”, cât şi cele „naturale”, dorul de aventură, explorarea lumii noi, în sensul în care orice fiinţă şi orice obiect sau carte, orice scriere şi orice vorbire, sunt întrupări ale procesului de înnoire fără sfârşit şi deci o „lume nouă”. Însăşi vieţuirea omului în lume, marcată de fericiri şi nenorocire, de moarte şi spaime, de amintiri dureroase şi iubiri fără noroc, de războaie şi prizonierate, de libertăţi regăsite şi rătăciri labirintice, este o „lume nouă”, o alcătuire mentală marcată de speranţa transcendenţei, aşadar metafizică, aşa cum reflecţiile sufletului în locuri şi făpturi, de acum şi din alte vremi, sunt, fără doar şi poate, reflecţii ale erotismului latent, inerent lumii vii, resursă a devenirii dinspre trecut spre prezent.

În primele sale romane războaiele secolului XX sunt reprezentate ca lumi paralele, desigur tot „lumi noi”, în care se formează prietenii indestructibile, iar în *Remembering Babylon* emigranţii albi şi tribul aborigenilor se întâlnesc pe o punte formată din conflicte şi reconcilieri care fac din Australia un palimpsest temporal şi spaţial, locuit şi ritmat de fiinţe hibride, alese de destinul implacabil al dislocării şi exilului pentru a-şi trăi şi accepta fragilitatea, complexele, patosul cotidian ca pe recompense ale vieţuirii intense în lumea de la capătul lumii. Omul călător este australianul colonist şi nativ deopotrivă, o variantă de *homo viator*, pentru care orice clipă este o explorare a unei lumi noi, pentru care desţelenirea „insulei” ogor este în aceeaşi măsură blestem şi binecuvântare, o muncă pusă în operă şi un joc creativ. Pentru omul poet – o ipostază a lui Ovidiu,

homo ludens este, cu adevărat, omul lumii noi, care-şi joacă şi îşi reinventează istoria personală şi pe cea a patriei sale, libertatea căutată în aventură şi în dragoste este, totuşi, mereu, o formă de prizonierat, iar conflictul o altă faţă a iubirii. Tonul şi muzica scrierii lui Malouf, trecerile de la realismul sec la lirism patetic, personajele groteşti sau seducătoare, întâmplările memorabile şi percepute ca „tipice" pentru povestea Australiei, finalurile deschise, dilemele complexe prin care este configurat subiectul exilic al dislocărilor succesive, confesiunile doar în aparenţă „explicative", dar, în fond, incitante prin recursul la amintiri profetice, amestecul de disperare şi deznădejde, de milă şi necruţare, de avânt şi resemnare fac din romanele, povestirile sau poemele lui Malouf nu doar o voce a identităţii australiene, cum susţin unii critici, ci şi o emblemă a personajului post-modern, a „rătăcitului" care-şi declamă neputinţele şi penuriile prin care, paradoxal, i s-a îmbogăţit sufletul în lumea cea nouă.

Cărţile lui Malouf sunt, astfel, nu numai o imagine „iconică" a Australiei, dar şi o rostire memorabilă a ideii de „lume nouă" în proces de alcătuire, de redefinire, de recunoaştere: nu e vorba numai de lumea nouă australiană, percep cititorii săi, ci şi de lumea modernă, globalizată, în care marginile şi centrul îşi schimbă frecvent locurile, în care contemporanul a devenit subiect exilic prin excelenţă, chiar atunci, sau mai ales atunci când nu-şi părăseşte patria. Lumea cea nouă este o distopie în care abundenţa înstrăinărilor trebuie asimilată prin uitare şi rătăcire de sine, prin reînvierea unei amintiri îngropate de generaţii.

Contextul cultural în care se discută *O viaţă imaginară* de către critici şi cititori este acela al dicotomiilor conflictuale: între civilizaţie şi viaţa tribală, „primitivă", între spaţiul de „acasă" şi

cel al exilului, între centru şi margini, între Europa şi lumea „nouă”, între Anglia, locul de origine al colonizatorilor albi şi Australia, locuită de populaţii aborigene. Este însă evident, la o lectură aprofundată, că această carte nu are ca subiect lumea materială, exterioară, ci spune povestea unei aventuri interioare, a unei călătorii a „pelerinului”, vorbind despre înstrăinare, despre descoperirea şi reconstruirea sinelui ascuns, despre înţelegerea sensului profund al „civilizaţiei” care aduce în prim plan un Copil al spaţiilor şi timpurilor primordiale, „sălbatec” numai pentru ochiul arogant şi superficial al „cetăţeanului roman” pentru care exilul e o pedeapsă nemeritată, o dramă a alungării din „împărăţie”.

Personajele şi locurile care apar în roman sunt „traduse” pentru cititorul australian de însuşi autorul iniţiat: poetul din Roma este un colonist englez încă neresemnat cu destinul său de exilat; Anglia este Roma cu splendorile sale, rod al civilizaţiei europene; Tomis este o Australie primitivă, tribală, la marginea lumii, pustie în aparenţă. „Mesajul” cărţii este destul de limpede conturat atât de discursul lui Ovidiu, cât şi de cel al autorului, care aduce în discuţie argumentul relativităţii conceptului de „margine”. Tomis, acel „terra nullius” care poate numi continentul australian, devine, pentru poetul exilat, un centru al lumii, o Romă şi un „acasă” care-l va seduce şi unde îşi va sfârşi viaţa. Acel „altundeva” din exilul cumplit este supus unei metamorfoze profunde prin care capătul lumii devine un paradis al renaşterilor.

Australia nu este Europa „transportată” la antipozi, ci o Europă „tradusă”, va explica Malouf în eseuri, interviuri, conferinţe. Aventura traducerii, o metamorfoză subtilă a „originalului”, reprezintă o punere în operă a poetului adevărat

şi e tema principală a jurnalului imaginar, în care Ovidiu îşi reprezintă disperarea iniţială şi se angajează într-o reală aventură erotică lăsându-se stăpânit de noua sa patrie, prin care capătul de lume se preschimbă în adevărata sa „casă”. Tomis nu este un loc, ci o stare mentală, declara Ovidiu în primele sale luni de exil. Tomis devine şi un pustiu roditor, în care poetul bătrân, nărăvit la vicii în Roma, redevine copilul inocent de odinioară; capitala imperiului este o amintire reală, dar preschimbată prin întâlnirea cu Copilul misterios şi sălbatec al unei naturi care-i vorbeşte într-o limbă de dinaintea oricărui limbaj poetic sau latin.

Într-un interviu acordat lui Ray Willbanks în 1990 (publicat în *Antipodes* 4.1.1990) Malouf considera *O viaţă imaginară* o carte-„argument” despre Australia. „Să fii la marginea lumii cunoscute... să trebuiască să descoperi cum să ajungi în centru”, să crezi că literatura poate exista numai altundeva... că istoria se întâmplă altundeva... Ne-a luat mult timp să înţelegem că acolo unde te afli acolo este centrul... Am vrut să-l pun pe Ovidiu să treacă prin experienţa descoperirii acestui adevăr”.

Romanul este, astfel, încadrat de o temă şi un mesaj explicit, în maniera postmodernă şi a generat polemici şi dezbateri culturale în jurul conceptului de „margine”. Argumentul că „marginea” este o percepţie şi o lucrare a minţii, nu un loc anume pe hartă, că citirea unei hărţi este ea însăşi mediată de proiecţii mentale, că realitatea ţării de la antipozi, sau al oricărui tărâm „îndepărtat” este şi o ficţiune, că centrul e alcătuit de fapt din realitate plus memorie, este, în fond, mai mult decât un argument intelectual. Este o viziune asupra istoriei, prin care se rosteşte jurnalul lui Ovidiu, precum şi alte

scrieri ale lui Malouf. Omul lumii noi este un erou al „marginii”, este angajat într-o aventură desfăşurată în spaţiul unei deveniri ca acţiune dublată de contemplare. Exilatul este un poet contemplativ, de oricâte isprăvi războinice s-ar învrednici.

Contemplarea unei hărţi – a „geografiei” implică,mai întâi, o aventură mentală. Într-un interviu apărut în anul bicentenarului Australiei, în 1988 (publicat în The Age la 23 ianuarie 1988) Malouf vorbeşte despre „traducerea” Europei pe continental australian. Despre o „afinitate de destin”, sau chiar „predestinată” (a “fated affinity”) între Anglia şi Australia, pe care personajul simbolic al exilului, Ovidiu, o pune în operă în jurnalul său imaginar. În acelaşi fel se poziţionase personajul Ovidiu din *Dumnezeu s-a născut în exil*, de Vintilă Horia, roman de care *O Viaţă imaginară* este, de asemenea, legat, prin afinităţi de destin.

> „Printr-un capriciu al naturii, sau, poate, printr-o afinitate de destin, colonizatorii continentului nostru de la marginea lumii au fost ei înşişi, odată, la marginile lumii cunoscute. Când a fost descoperită de fenicieni, Britania era o insulă sălbatecă şi îndepărtată, pe drumul spre nicăieri, îngrămădită în colţul nord vestic al hărţii. Colonizată în cele din urmă de puterea imperială a lumii, cu nativii săi deposedaţi de valuri de imigranţi, Anglo-Saxoni, Juţi, Danezi, Normanzi, şi în cele din urmă exterminaţi... Astfel încât, când cele două insule ale noastre, una mică şi izolată, cealaltă mare şi izolată, s-au întâlnit în cele din urmă în 1788, colonizatorii nu au adus cu ei numai o limbă... ci şi istoria unui triumf asupra unei dizabilităţi naturale. Până la acea vreme Britania

> ajunsese în centru. În 1788 toate distanţele de pe glob erau măsurate după meridianul Greenwich. Ce exemplu! Aceşti imigranţi, de la natura lor mici insulari, acum trebuiau să se adapteze traiului pe cea mai mare insulă de pe glob. Liliputani în Brobdingnag."

Desigur, Tomis e un altundeva, un „alibi", un tărâm care nu poate fi cunoscut decât printr-un act de iubire, prin mijlocirea unui Copil miraculos care vine din umbrele unui alt eu, uitat; e o relaţie cu copilul primordial de care vorbea Jung, prezent în fiecare fiinţă nesmintită de o civilizaţie opresivă, şi, de fapt, mai mult decât o fiinţă, copilul este o călătorie de explorare reciprocă, prin prin care romanul se trezeşte la viaţa cea nouă, iar sălbatecul învaţă limba oamenilor.

Tomis devine, astfel, un simbol al Australiei, dar şi al ţinutului de pe marginea lumii, al locului de exil, spaţiu al pedepsei şi năpastei, care se va transforma în centru al lumii, ca odinioară Roma şi Anglia. în fond, este argumentul lui Malouf, este vorba de o recitire a hărţii lumii:

> „Geografia... este o convenţie... Este un mod de a privi. Hărţile pot fi abordate din orice unghi, ele pot fi inversate. Nu avem de făcut altceva decât să ne întoarcem mintea cu susul în jos, să încetăm să gândim în termenii culturii noastre moştenite, faţă de care vom fi totdeauna la periferie, ca să ne aflăm în centru, mai degrabă decât la marginea lucrurilor."

Tomis, un „catalog al lipsurilor" se transformă astfel într-o stare a sufletului şi minţii, într-o grădină în care poetul va creşte

prima floare: plantarea unei grădini rămâne un act de creaţie fundamental pentru începutul metamorfozei sale: dintr-un cetăţean roman persecutat, înciudat şi posac într-un salvator al copilului miraculos care-i devine lui călăuză şi salvator; şi apoi, într-un călător care, în preajma morţii, se va simţi absorbit de cerurile nesfârşite.

Jurnalul lui Ovidiu la Tomis, în versiunea imaginată de Malouf începe cu descrierea unui loc pustiu, alcătuit din marea de plumb şi un cer înnorat, aflat la gura unui râu, dincolo de care mlaştini, câmpurile cu ierburi se întind până la polul nord. Un loc în care lumea a îngheţat, lipsit de copaci, de flori, de fructe, de la capătul pământului, în care nici nu există noţiunea de grădină sau livadă, cu deschidere spre infinit – un „niciunde". „Tomis e o stare mentală, nu un loc", meditează Ovidiu în primele pagini ale jurnalului său. Peisajul acestei lumi noi, Tomis, la finalul metamorfozei lui Ovidiu este cel al unui timp împlinit, care rosteşte cadenţele libertăţii, în care moartea nu sperie, un loc scăldat în lumina începuturilor, unde Copilul păşeşte, ca un înger, pe lumina apei, şi se desprinde de pământ. Tomis a devenit pentru acest Ovidiu, ca şi pentru acel Ovidiu din romanul *Dumnezeu s-a născut în exil* al lui Vintilă Horia, o epifanie a învierii, un spaţiu utopic în care toate vârstele omului, de la copilărie la bătrâneţea aducătoare de moarte alcătuiesc un prezent al trecerii spre un dincolo de nedesluşit, dar nu mai puţin real.

De la stilul „memoriei interioare" al personajului întristat şi nostalgic de la Pontul Euxin la retorica monologului adresat al apelurilor către posteritate, de la cel descriptiv al poetului sofisticat confruntat cu spectacolul naturii impasibile sau dezlănţuite la notaţiile fruste ale trăirilor limită, de la stilul

naraţiunii cu suspans şi ruperi de ritm al evenimentelor dramatice în care se implică prizonierul, la claritatea iluminărilor transcedentale care-i marchează finalul şi îi sting deznădejdile, de la preţiozitatea „ovidiană” a pasiunilor din perioada sa romană la disperarea pribegiei – toate aceste „voci” ale textului original sunt prezente în traducerea Monicăi Bottez, prinse în ţesătura operei, împreună cu alternanţele de registru, de timpuri verbale, de conotaţii contextuale folosite pentru a exprima un personaj complex, de factură modernă, compus din rigoare intelectuală şi afectivităţi erotice, a cărui creativitate poetică („poiesis”) demodelează „cartea” jurnal al lumii noi.

O viaţă imaginară este, în definitiv, o variantă propusă de Malouf de re-scriere a „metamorfozelor” ovidiene care, în acest „jurnal”, ficţional dar persuasiv prin coerenţa construcţiei, pare să deschidă cititorului o poartă nebănuită spre o viziune asupra preschimbărilor interioare prin care un nou „eu”, alungat din patrie, îşi rosteşte fiinţa într-un pustiu sub care se dezvăluie un paradis uitat.

Irina Grigorescu Pană

LUI CHRISTOPHER

Când l-am văzut pentru prima oară pe băiat nu pot să spun, mă şi văd – aveam poate trei sau patru ani – jucându-mă pe sub măslinii de la marginea fermei noastre, nu prea departe de păstorul de capre, ca să mă poată auzi dacă strig – şi stau de vorbă cu copilul, nu ştiu dacă pentru prima oară, nu pot spune la această distanţă în timp. Căprarul moţăie sprijinit de un trunchi de măslin, cu capul dat pe spate şi cu gura deschisă, lăsând să se vadă linia întunecată a fălcii şi tendoanele grumazului său slab. Prin ierburi mişună albine. Aerul e plin de strălucire. Trebuie să fi fost sfârşitul verii. În iarba bătută de vânt se văd maci. Un ţap negru s-a ridicat pe picioarele de dinapoi ca sa ajungă la mlădiţele de vie.

Copilul e acolo. Eu am trei sau patru ani. E sfârşitul verii. E primăvară. Am şase ani. Am opt ani. Copilul are mereu aceeaşi vârstă. Vorbim unul cu celălalt, dar într-o limbă inventată de noi. Fratele meu, care are un an mai mult ca mine, nu îl vede, nici chiar atunci când se mişcă aproape, între noi doi.

E un băiat sălbatic.

I-am auzit pe păstori vorbind despre un băiat sălbatic, dar nu ştiu dacă era vorba despre el sau despre altul – şi desigur că nu recunosc faţă de ei, şi nici faţă de nimeni

altcineva, că l-aş cunoaşte. Băiatul sălbatic de care vorbesc ei trăieşte printre lupi, în râpile dinspre răsărit, dincolo de fermele cultivate şi de vilele din valea noastră fertilă.

Acolo chiar sunt lupi. Am auzit povestiri despre cum merg ei după pradă în păşunile de la margine şi odată cred că am auzit pe unul urlând în zăpadă. Sau poate că era chiar băiatul. Şi am văzut un cap de lup pe care l-a adus unul dintre vânători pentru a-l l atârna, ca pe un avertisment, în ţarcul lui. Era cenuşiu şi nu arăta prea fioros, deşi falca avea carnea retrasă peste gingii, lăsând să i se vadă colţii. Mă gândeam la copil şi la faptul că firea lupilor era probabil cumva prietenoasă şi asemănătoare cu a noastră, altfel cum ar fi putut copilul să trăiască printre ei? Ceea ce era înspăimântător era felul cum fusese tăiat capul, cu frânghii de sânge întunecat care atârnau de el şi cu blana de pe gât năclăită de sânge. Mai târziu am auzit, poate tot de la caprari, că firea noastră are într-adevăr ceva în comun cu cea a lupilor, iar noi avem ceva din firea lor, deoarece sunt bărbaţi care, la anumite faze ale lunii, se pot transforma în lupi. Îşi adună mintea lor de oameni ca si cum ar fi un pumn şi, când îl deschid, e laba unui lup. Craniul se bombează, falca iese în afară şi devine bot. Le creşte păr aspru pe spinare şi pe pântece. Corpul li se gârboveşte şi se lasă în patru labe. Vocea li se îngroaşă. La atracţia lunii. Credeam astfel de lucruri pe atunci şi mă minunam. Oare copilul era un băiat lup? Sufereau oare acei bărbaţi-lup, care trăiau în taină printre noi, acea transformare chinuitoare la porunca lunii, erau ei copiii care fuseseră capturaţi din sălbăticie şi aduşi printre noi ca să se adapteze la purtarea oamenilor?

Cândva, când propriul meu trup a început să se schimbe şi mi-am descoperit primele semne ale bărbăţiei, copilul a

dispărut şi nu a mai reapărut, deşi l-am visat adesea în acei ani de tinereţe, dar şi de atunci încoace. Am uitat limba pe care o foloseam şi, dacă ar fi să reapară, poate că nu am putea comunica. Avea oare vreun mesaj pentru mine atunci? Dacă da, nu a reuşit să mi-l transmită. Sau mi l-a transmis şi mi-a ieşit din minte. Sau limba pe care a folosit-o cu acea ocazie era deja dincolo de înţelegerea mea şi nu putea fi tradusă în limba de toate zilele. Cred (şi aşa am socotit întotdeauna) că el o să se întoarcă. Dar cu ce înfăţişare? Tot cu cea de copil? Ca bărbat de vârsta mea? Sub formă de lup? Sau are oare puterea să ia şi alte înfăţişări? Sau s-a întors poate deja la mine sub o formă aşa de umilă, aşa de obişnuită, că nu am reuşit să-mi dau seama de prezenţa lui?

Nu spun nimănui despre el, aşa cum cu ani în urmă aveam grijă să nu admit faţă de nimeni că el era acolo – nici măcar faţă de fratele meu, care era de aceeaşi vârstă cu mine şi ar fi înţeles. Sub tot scepticismul meu, iată un grăunte de credinţă.

I

Priveliştea acestui loc îmi umple mintea zi după zi cu aspectul său dezolant. Un şir de stânci desenat oblic pe fundalul cerului şi marea plumburie dincolo de ele. La apus şi la sud, grămezi de munţi acoperite de nori.La nord, dincolo de gurile mlăştinoase ale râului, unduiesc spre pol câmpii goale şi plate acoperite cu ierburi.

Timp de opt luni această lume îngheaţă. Asupra acestui ţinut pluteşte un blestem polar. Devine alb peste noapte. Când gheaţa mai slăbeşte în cele din urmă şi se sparge, întreaga câmpie devine noroioasă şi miroase urât, e plină de insecte care ne chinuie, iar dintre smocurile de iarbă ies aburi fierbinţi. Nu am găsit niciun copac mai înalt decât tufărişul scund, brun cenuşiu. Nicio floare. Niciun fruct. Suntem la capătul pământului. Nici măcar speciile mai evoluate ale regnului vegetal nu au apărut printre noi. Ne despart secole de noţiunea de livadă sau cea a unei grădini cultivate doar de plăcere. Câmpia se întinde deschisă de jur împrejur, mărginită de un zid de munţi la apus şi plată spre nord şi nord-est, pierzându-se spre infinit. Stâncile abrupte duc spre cer. Mlaştinile de pe malurile râului, arbuştii de pelin, păşunile de dincolo de ei, toate duc spre un cer care fie se lasă jos deasupra noastră când e încărcat de zăpadă,

fie se întinde gol cât cuprinde privirea sau imaginaţia, fără niciun nor sau vreo zburătoare.

Dar de fapt descriu o stare de spirit, nu un loc.

E locul unde sunt exilat.

Satul numit Tomis constă din o sută de colibe făcute din nuiele împletite şi noroi, cu acoperişuri de paie şi cu podeaua din noroi bătucit acoperit cu trestii. Fiecare colibă are o curte împrejmuită de un gard şi un staul unde animalele pot fi aduse şi instalate pentru iernat. Iarna mâncăm şi dormim în odaia spaţioasă de deasupra staulului, pe bănci de lemn deasupra unui strat de turbă care arde încet. Vara se foloseşte şi restul casei şi eu am o cameră proprie, cu o masă joasă pentru scris şi o saltea de paie curate.

Aici viaţa mea a fost redusă la o extremă simplitate. Locuiesc cu căpetenia satului, care a fost pus să mă păzească şi, poate, să-mi facă de petrecanie, atunci când va veni momentul potrivit. Gospodăria constă din căpetenie, mama sa (o bătrână de aproape optzeci de ani) şi nora lui cu copilul ei. Sunt oameni aspri dar binevoitori, iar bătrânul, deşi este un barbar, mă tratează cu o oarecare consideraţie pentru poziţia mea de odinioară. De fapt, sunt ignorat, lăsat în pace să fac ce vreau, să rătăcesc prin sat sau pe câmp, dar nu prea departe pentru a fi în siguranţă. Nu e nevoie să se teamă că o să fug. În toată lumea cunoscută unde stăpâneşte împăratul, eu nu mai exist oficial. Şi dincolo de acest sat îndepărtat se întinde necunoscutul. Şi presupunând că în actuala mea condiţie aş avea energia să scap unde aş putea fugi?

Mă plimb în jurul micului fort plin de noroi sau fac excursii în tufăriş, dar fară să pierd din ochi zidurile căci în orice ano-

timp satul poate fi atacat de sălbaticii care locuiesc în păşunile întinse dinspre nord şi care vin periodic urlând în haite ca să ne fure animalele sau să ne dea foc câmpurilor mai îndepărtate. Întregul sat este o tabără înarmată. Sunt persoana cea mai neînsemnată aici – un bătrân nebun şi caraghios, grotesc şi cu lacrimi în ochi, care nu înţelege nimic, nu poate rosti niciun cuvânt şi a cărui purtare cred că acestor oameni duri li se pare că sunt într-o stare de absurdă nepotrivire cu realităţile existenţei noastre zilnice. Îmi oferă un colţ unde pot dormi. Şi nu sunt nepoliticoşi. Dar la Tomis nimeni nu cunoaşte graiul meu şi de aproape un an nu am auzit niciun cuvânt în limba mea. Asta mă face mut. Comunic ca un copil prin mormăieli şi semne, arătând cu degetul, ridicând sprâncenele întrebător şi izbucnesc în lacrimi de bucurie dacă cineva – chiar şi un copil – înţelege ce vreau să spun. Când sunt afară mă plimb, strig cu glas tare, vorbesc cu mine însumi pur şi simplu ca să îmi păstrez cuvintele în minte, sau poate ca să mi le scot. Nu am cuvinte să descriu cât de groaznice sunt zilele şi nopţile mele în acest loc. Mi se pare că toată ziua rătăcesc într-un vis, total izolat de lume de parcă aş aparţine unei alte specii. Noaptea în somn descopăr ceea ce lumina orbitoare a zilei mă împiedică să văd şi anume că partea întunecată a fiecărui obiect de aici, ba chiar însuşi peisajul când e învăluit de umbre, este o pagină scrisă într-o limbă pe care nu pot s-o descifrez, cu un mesaj pe care sunt incapabil să-l interpretez... Visez mereu că mă aventurez dincolo de mirişti, departe în câmpia dezolantă, în păşunile de dincolo de marginile lumii noastre. Sunt bătute de vânt, aceste păşuni. Unduiesc ca marea, şuieră, oftează, iar aerul e plin de aripile albe ale fluturilor de varză. Cad în genunchi şi încep să sap cu unghiile mele lungi în pământ. Uneori vin şi lupi şi scurmă cu

ghearele în pământ alături de mine. Urlând. Săpăm împreună şi ei nu îmi dau mai multă atenţie decât unui strigoi. Iar eu ştiu că eu trebuie să descopăr înaintea lor ce caută ei să dezgroape, că altfel sunt pierdut. Aşa că sap mai îndârjit, mai repede, asudând sub razele unsuroase ale lunii. Incapabil să-mi spun că e doar un vis. Ştiu ce căutăm. Căutăm mormântul poetului Ovidiu – Publius Ovidius Naso, roman din ordinul cavalerilor, poet. În toată această pustietate nimeni nu ştie unde zace.

A fost numit Naso din cauza nasului.

Mă adresez ţie, cititorule, ca unul care a trăit în alt secol, deoarece aceasta e o scrisoare pe care nu o voi trimite niciodată. Nu îi este adresată nici soţiei mele, nici avocatului meu de la Roma, nici măcar împăratului; ci ţi-o adresez ţie, prieten necunoscut, care nu exişti acum când scriu şi a cărui faţă, sau măcar formă, nici nu pot să mi-o închipui.Oare poate cineva să-şi imagineze faţa unui zeu? Căci desigur asta e ceea ce trebuie că eşti la o aşa mare distanţă în timp, zeul care a început să mişte înlăuntrul nostru, să se înfiripeze în noi şi care va evolua întru fiinţă la sfârşitul marelui ciclu ale cărui începuturi au prins deja să zguduie lumea noastră.

Încredinţez această scrisoare secolelor, fără să ştiu în ce peisaj cu obiecte nefamiliare va ieşi poate la lumină şi cu ce ochi o vei citi. E latina o limbă pe care încă o cunoaşteţi? O îngrop adânc în gheaţă, într-un tumul, într-un mormânt ale cărui pietre sunt pecetluite sub o gheaţă care nu se topeşte niciodată şi unde niciun roman din lumea mea nu s-a încumetat vreodată… Doar peste o mie de ani va putea această scrisoare să ajungă în siguranţă în mâinile tale, atunci când imperiul va fi căzut şi nu va mai avea puterea să ne impună tăcerea. Sunt poetul Ovidiu

– născut la graniţa dintre două case ale zodiacului, unde Peştii, care trag fiecare în direcţia opusă, coboară sub linia orizontului, iar Berbecul urcă între două cicluri temporale, mileniul zeilor vechi care se apropie înfiorat de sfârşit şi o eră nouă care va intra în criză cândva, abia îmi pot imagina cât de departe în viitor, atunci când tu, cititorule, stai într-o cameră luminată, dar mobilată într-un stil necunoscut mie, sau în lumina târzie a unei grădini ale cărei flori nu le recunosc, traducând această scrisoare – şi cu ce dificultate – în propria ta limbă.

Ai auzit vreodată de numele meu? Ovidiu? Sunt cunoscut inca? A scăpat vreun vers scris de mine atunci când cărţile mele au fost interzise în toate bibliotecile şi arse public şi am fost expulzat din limba latină? Vreun admirator a ţinut vreo poezie de a mea în secret şi a păstrat-o astfel sau şi-a întipărit-o în memorie? Versurile mele circulă încă în taină pe undeva din gură în gură? Sau poate vreo expresie de-a mea s-a strecurat neobservată de autorităţi, ca un citat în creaţia altui poet? Sau într-o scrisoare? Sau într-o zicală care a devenit parte din vorbirea de toate zilele şi nu mai poate fi eradicată?

Am supravieţuit?

Acum scriu la lumina lumânării. În această cameră fără ferestre e întuneric ca noaptea. Mici păianjeni şi alte insecte trăiesc în stuful din acoperiş şi se târăsc pe podea sau îţi cad în păr sau în castronul cu supa pe care o mănânci şi mişună în cutele veşmintelor de pe tine. După un timp te obişnuieşti cu ele.

Înainte de a ajunge aici, niciodată nu venisem în contact atât de mult cu celelalte creaturi, nici măcar cu câini sau pisici. Acum în mod ciudat mi se pare că sunt nişte tovarăşi prietenoşi.

Ca şi mine, nu pot cuvânta. Se mişcă prin crăpături, prin golurile din viaţa noastră, fără să facă niciun rău. Chiar şi păianjenii, bietele creaturi. Or fi având o limbă a lor, mă întreb? Dacă da, poate o sa încerc să o învăţ. Cred că e tot atât de uşor ca atunci când încerci să stăpâneşti barbara limbă guturală pe care o vorbesc vecinii mei.

Am început să recunosc unele sunete din limba asta. Dar uneori numai când îl aud pe bătrân strigând prin curte la nepotul lui sau mormăind ceva în amurg către nora lui, aproape că mă înnebuneşte; e ca şi cum ai încerca să-ţi aminteşti ceva ce ai uitat, ceva ce sclipeşte chiar la marginea minţii tale dar refuză să iasă la iveală. Mă simt la fel de izolat ca păianjenii de aici. Sau ca un şobolan agăţat de o grindă ascultând un poet citindu-şi versurile. E ca şi cum aş fi alunecat brusc în jos pe scara animală sau blestemul unei vrăjitoare m-ar fi transformat într-o specie inferioară. Dar desigur nu o vrăjitoare a făcut schimbarea. Nu a fost evocată decât puterea legii. Prin acţiunea celei mai înalte autorităţi cunoscute am fost aruncat într-o altă categorie de fiinţe, creaturi care nu au devenit pe deplin umane înălţându-se printr-o gaură din mintea lor, care nu au format încă ceea ce noi numim societate, ca romanii care respectă legea.

Dar chiar şi aşa geţii ăştia aparţin speciei noastre. Îi ascult vorbind. Sunetele lor sunt barbare şi inima mea suspină după rafinamentele limbii noastre latine, această limbă perfectă în care se poate exprima orice, chiar şi sentinţa oficială de exil... Ascult şi ceea ce mă impresionează cel mai tare e că recunosc melodia. Aceasta, sunt sigur, exprimă tandreţe, astalaltă regret, asta mânie, ăsta e tonul cu care un bătrân linişteşte un copil care a căzut şi plânge povestindu-şi necazul şi care trebuie consolat

certând piatra într-un fel pe care îl recunoşti aproape ca venind de undeva de departe din copilăria ta: „Reao, reao, piatră rea.”

Mai sunt şi păianjenii. Oare aş putea descifra şi tonul graiului lor? Deoarece şi ei trebuie să comunice unul cu altul într-un fel, aş putea reîncepe să scriu în limba păiajenilor. *Noile Metamorfoze ale poetului Ovidiu în exil, în limba păiajenilor*.

Uneori când mă plimb la întâmplare pe aici, mă opresc să mă uit la femeile care lucrează în curte sortând şi măcinând grăunţe. Uneori una dintre ele îşi ridică ochii, se încruntă sau zâmbeşte, rămânând în lumea ei, pe care eu nu o pot atinge. Sunt multe seminţe, aurii, verzui, galbene, maronii, albastre. Bănuiesc ce pot fi unele dintre ele, dar nu îmi amintesc numele lor. Sigur că ştiu nişte nume de seminţe, căci le-am folosit în unele din poeziile mele pentru cât de frumos sună: coriandru, nucşoară. Dar nu am nici cea mai mică idee de cum arată, în afară doar de câteva din cele mai comune. O dată sau de două ori am luat câte o sământă cu arătătorul şi am pus-o în palmă, sub privirile nedumerite ale femeilor. Odată una din ele a râs şi a pronunţat un cuvânt: *Korşka*. Eu m-am uitat la sământă, iar ea dat din cap ca şi când aş fi fost un copil şi a rostit din nou, rotunjindu-şi buzele în mod exagerat, *Kor-şka!,* apoi luă o sământă în gură şi o sparse. Am făcut la fel, dar nu am reuşit să recunosc gustul. Fără celelalte alte sute de ierburi şi mirodenii cu care putea fi amestecată în bucătăria noastră romană, nu îmi atacă palatul cu niciun gust cunoscut care să fi fost asociat cu un anumit nume. Aşa că acum ştiu numele acestei seminţe şi gustul ei, dar nu pot traduce cuvântul în limba şi experienţa mea.

Oare aşa o să întâmple cu toate de acum încolo? Va trebui să învăţ totul din nou ca un copil? Descoperind lumea asemeni

unui copil mic prin simţuri, dar toate lucrurile fiind lipsite de vraja specială pe care o au numele lor în limba mea?

Nu am ce spune despre satul nostru decât că are cam o sută de colibe. Străzile înguste ce le desparte sunt de pământ, mai bine zis de noroi. Câţiva porci şi nişte gâşte murdare se tăvălesc în acest noroi care e compus dintr-o parte pământ şi nouă părţi de mizerie produsă probabil de bălăceala a o mie de generaţii de aceste creaturi. După ploaie gâştelor li se alătură în bălţi copii în pielea goală, care aleargă apoi după purcei printre case, fără ca eu să pot distinge care strigă şi care guiţă. Dincolo de zidurile întăriturii sunt câteva petece cultivate cu grâne, pe care femeile le strâng şi le zdrobesc, iar printre spice cresc ierburi şi plante ale căror seminţe trebuie separate manual de grâu, ovăzul sălbatec şi orz. Altceva nu cultivă.

Suntem în miezul verii acum. Mlaştinile de pe malurile râului emană abur şi vibrează de zumzăitul musculiţelor. Dar peste câteva săptămâni se va simţi iarna în aer. Apele râului vor fi învolburate de vânturile ce vor sufla dinspre nord, dinspre stepele scite şi vor culca trestiile la pământ. Deja bărbaţii au ieşit să taie plăci de turbă pe care le vor stivui ca să ţină piept gerului. Femeile strâng grânele în cămări şi afumă hălci de porc pe care le atârnă apoi de bârne. De îndată ce râul îngheaţă trebuie să rămânem zi şi noapte în palisadă şi zi şi noapte bărbaţii vor sta de pază. Acum râul ne apără. Dar peste două luni va deveni un pod de gheaţă şi hoardele din nord vor veni puhoi jefuind, violând şi pârjolind. Oamenii la care locuiesc aici sunt doar relativ sălbatici.Pe adevăraţii barbari o să-i văd abia de acum încolo.Până acum mi-au apărut doar în vise.

Nu demult am visat într-o noapte că mă plimbam sub razele lunii pe strada dintre colibe, auzind purceii grohăind în urma mea, cântând despre cum or să li se roadă oasele şi am ieşit la lumina stranie de pe mlaştini. Luna îşi urma cursul sus pe cer deasupra trestiilor, cu faţa acoperită pe jumătate de un nor, asemeni unui ochi acoperit de pleoapă – asemeni propriului meu ochi, treaz pe jumătate, deschis ca ochiul unei bufniţe, pe jumătate închis în întuneric.

Umblam pe râul care se învolbura ca un fum sub picioarele mele şi eu eram una cu lumina lunii. Am ajuns pe celălalt mal. În faţa mea mea se întindea spre orizont o câmpie vastă, monotonă, fără nicio cută, doar praf care se învârtejea sub picioarele mele şi nicio creatură nu mişca în ţărână, nici măcar un şarpe... Era ca la început de lume.

Deodată, nu din pulberea câmpiei, ci din cerul învolburat s-a ivit o hoardă de fiinţe care veneau ca un tunet asupra mea – oameni, da, cai, da, şi mi-au venit în gând acele fiinţe în care nu cred şi ştiu că aparţin doar lumii născocirilor, în care mă aflam, de fapt: centaurii. Dar nu erau creaturile îmblânzite din miturile noastre pastorale. Erau nişte fiinţe uriaşe, şi puterea lor era înspăimântătoare, înspăimântătoare erau răsuflarea nărilor, ropotul copitelor, undele de lumină de pe coapse. Am ştiut atunci că, de fapt, aceştia sunt zei.

În care, de asemenea, nici nu cred.

Stăteam tăcut în mijlocul câmpiei şi ei au început să se rotească în cercuri mari în jurul meu scoţând strigăte nu de răutate – mi se părea, ci de jale: *Lăsaţi-ne să intrăm în lumea voastră,* păreau să zică. *Lăsaţi-ne să trecem râul în imperiul*

vostru... Daţi-ne drumul în vieţile voastre. Credeţi în noi. Credeţi.

Încet s-au oprit.

Stăteau pe loc.

Respirând.

Era o tăcere, vastă cât câmpia. şi îmi auzeam bătăile propriei inimi, ca un ecou slab ale acelor copite, şi respiraţia mea era ca a centaurilor, doar că mai aproape, sfâşiindu-mi pieptul. Şi din forţele acelea care acopereau întregul orizont se desprinse una dintre acele creaturi şi înaintă încet spre mine, păşind delicat cu copitele în ţărână şi se opri la un pas de mine, astfel că îi simţeam căldura şi respiraţia şi mi s-a părut că aud în şuvoiul respiraţiei sale sunete ca nişte silabe pe care le puteam desluși. Şi din nou recunoşteam tonul. Era ca şi cum, deoarece nu mai aveam propria limbă, începusem să îmi încordez urechea atent la alt înţeles.

Am întins mâna şi l-am atins.

Şi din adâncul somnului meu s-a desprins ceva care a venit spre locul unde stăteam unul în faţa celuilalt, asemenea unei reflecţii ce iese la suprafaţa unei oglinzi. Stătea acolo, în faţa mea, un străin. Şi din adâncul meu, ceva care era reflecţia lui, îi ieşise în întâmpinare.

M-am trezit strigând. Şi cuvântul pe care l-am strigat nu a fost pe limba mea.

De atunci am tot încercat să îmi amintesc acel cuvânt, dar sunetele lui s-au cufundat înapoi în somnul meu. Dacă mi-aş putea aduce aminte cum suna şi să rostesc cuvântul din nou cred că aş şti ce trăire am numit. Ce se află acolo undeva şi aşteaptă să mă primească.

Se cheamă Naso din cauza nasului.

Nu ştiu ce ştia să miroasă strămoşul meu. Dar eu ştiam să miros ce e nou, ce se poartă, ce e la modă.

Sunt esenţialmente o fiinţă sociabilă. Unii poeţi, Virgil de exemplu, au ureche perfectă. Eu am nas. Şi nasurile sunt politice, chiar dacă nu-ţi bagi nasul decât în locurile cele mai secrete ale unei persoane. Poate că tocmai atunci sunt cu atât mai politice. Nasurile te bagă în bucluc. Eu miroseam imediat ce dorea să audă fiecare, ce a început să gândească şi mai ales ce *o să* gândească de îndată ceea ce aveam eu să rostesc cuvintele.

După un secol de război în care familii întregi s-au nimicit reciproc în numele patriotismului, acum eram într-o perioadă de pace. O perioadă de mare zăpăceală şi blândă îngăduinţă faţă de sine, de sofisticare şi obrăznicie, când toate limitele păreau că fuseseră sfărmate într-un iluminism ce nu mai avea nevoie de nicio credinţă.

„Zeii nu au murit de tot”, vesteam eu despre univers, „deoarece numele lor sunt pe buzele noastre ale tuturor, ca să nu spunem nimic despre monumentele care le sunt dedicate zilnic de iubitul nostru conducător. Dar şi ei au încetat să fie serioşi. Au intrat într-o epocă a jocului. Au părăsit locurile sfinte şi şi-au stabilit reşedinţa în mituri de care ne detaşăm şi nu le dăm crezare.Ar fi şi ei jenaţi de o atitudine atât de sumbră şi lipsită de umor ca pioşenia strămoşilor noştri. Suntem într-un final liberi să credem în *noi înşine*. Şi cum nu mai există reguli, trebuie să le facem noi. Să fie absurde! Şi cum nu mai sunt restricţii, să le inventăm noi. Să fie perverse, aş zice.” Şi aşa mai departe, pe acelaşi ton.

Descopeream un nou stil naţional pentru generaţia mea. Nu ne mai trebuiau virtuţi civice căci ştiam cu toţii unde duc. Nu ne mai trebuia patriotism. Nici să fie glorificaţi războinicii. Nu ne mai trebuiau ghiduri în versuri despre creşterea albinelor şi deparazitarea oilor sau despre dragostea pentru tineri păstori de inspiraţie grecească. Lumea mea era strict personală sau, ca să spunem lucrurilor pe nume, era un ghid despre problemele ţării care pot fi explorate în cei doi metri pătraţi ai unui pat.

Împăratul a creat propria sa epocă. Denumită augustană de istoricii noştri care au declarat-o oficial, ei având întotdeauna privirile fixate asupra momentului prezent. Este solemnă, ordonată, monumentală şi plicticoasă. Ea există în imnurile de slavă care i se aduc lui (la care eu refuz să contribui) şi cioplită în marmura care va dura de-a pururi.

Şi eu am creat o epocă. Coincide cu a lui şi există în vieţile şi amorurile supuşilor lui. E veselă, anarhică, efemeră şi amuzantă.Şi pentru asta mă urăşte.

Desigur că, pe termen scurt, Augustus e cel care câştigă. Ceea ce înseamnă acum. Am fost surghiunit, iată cuvântul folosit, la marginile lumii cunoscute şi exclus dintre hotarele limbii noastre latine.

Dar în umbra unui portic dedicat de sora lui soţului ei credincios cineva e regulat astă seară; pentru că eu am descris acest lucru o dată într-un poem şi am făcut din acel act sexual în acel loc anumit, un gest de sfidare publică Iar acum Augustus se gândeşte la el şi-şi muşcă mâinile. Iată că există locuri mai aproape de împărat decât Marea Neagră care nu pot fi atinse de puterea lui. Şi Porticul lui Marcellus e un astfel de loc.

Dar eu sunt acum aici şi toate acele întâmplări au rămas mult în urmă. Ce prosteşti mi se par acum micile mele impietăţi,

ironia, felul în care am dansat pe sârmă deasupra abisului. Nasul meu m-a dus la marginea lumii, unde începe nimicnicia. Asta înseamnă să te iei după miros. Adulmec şi iar adulmec, dar nu capăt nicio noutate din pustietatea din faţa mea şi nicio noutate din ţara unde mă aflu. Sunt un om mort. Sunt surghiunit pe tărâmul tăcerii. Un singur lucru pot face: să strig.

Şi asta şi fac.

Merg în sus şi în jos pe malul bolovănos de sub stâncile ale căror umbre împarte pietrişul în porţiuni de lumină şi de întuneric. Mă plimb printre pescari strigând în timp ce îi privesc cum trag în barcă peştii strălucitori pe care i-au prins pe mare, prada surpriză care pentru mine nu are nume. Sau înaintez strigând prin tufărişul de pe culmea falezei stâncoase dând din braţe ca să nu îngheţ, înconjurat deodată de nori negri de furtună iviţi de nicăieri sau de râuri de puf de ciulini sau fulgi albi duşi de de vânt

Până la Roma e cale lungă. Dacă vreau ca ei să mă audă din nou trebuie să ridic vocea şi să mă las purtat de aceste torente de aer întunecat care traversează câmpiile mergând înspre apus. Am fost redus la tăcere. Dar nu pot fi domolit.

Cum să vă pot eu transmite noţiunea despre cât de pustiu era pământul la începuturile sale, vouă care cunoaşteţi doar peisaje ce au fost create de secole conform ideii pe care noi toţi o purtăm în suflet despre tabloul ideal care trebuie să încadreze viaţa noastră? Înainte ca noi să adăugăm acestui peisaj ordinea adusă de hărnicia noastră: terasele, tarlalele, livezile, grădinile irigate din această lume, pe care le creăm după chipul şi asemănarea noastră?

Credeţi că Italia, sau oricare ar fi ţara în care locuiţi acum, v-a fost dată de zei de-a gata, cu frumuseţea ei tihnită? Nu e aşa.

Ea este creaţia oamenilor. Dacă zeii sunt acolo cu voi, manifestându-şi prezenţa în trunchiul luminos al unui copac sau în lumina limpede a soarelui ce se revarsă asupra unui pârâiaş, a unui râu sau a unei fântâni, a unei pietre de hotar ce îţi marchează dreptul legal asupra unei coaste de deal, ei sunt acolo pentru că i-ai descoperit acolo, înfiripaţi din nevoia sufletului tău care i-a visat şi i-a făcut să dea strălucire peisajului.Desigur că ei sunt cu voi. Îmbrăţişează un trunchi de copac sau pipăie o piatră caldă şi vei simţi spiritul lor pătrunzându-ţi trupul, cufundă-te într-un pârâu ca într-un lichid ce provine din cealaltă viaţă, pe care trupul tău o trăieşte în vis. Dar duhurile trebuie să fie recunoscute ca să devină reale. Ele nu sălăşluiesc în afara noastră şi nici măcar întru totul înlăuntrul nostru, ci se deplasează mereu între noi şi obiectele pe care le-am creat, se duc mai ales în peisajul pe care l-am construit Am visat toate acestea în viaţa noastră cea mai profundă şi ele fac parte din noi. Pe noi înşine ne creăm în acest peisaj din afara noastră şi când el va fi complet, atunci şi noi vom fi devenit pe parcurs zeii care sunt gândiţi să îl populeze.

Este ca şi cum fiecare fiinţă ar avea puterea să se viseze dincolo de existenţa sa într-una nouă, cu o treaptă mai sus pe scara firii. După ce am conceput în visele noastre profunde ideea unei fiinţe superioare, trupul nostru reuşeşte să descopere încet şi anevoie procesul fizic care îi va permite să îşi depăşească limitele şi să facă acest salt. Astfel piatra care doarme la soare a fost cândva foc topit şi a devenit piatră când focul, în forma sa lichidă, a putut să-şi spună: „Aş vrea să fiu solid, aş vrea să fiu piatră"; iar acum piatra visează că venele de minereu din interiorul ei ar putea deveni lichide din nou şi ea să prindă să se mişte, dar în forma sa prezentă de piatră, astfel încât după lungi

secole când tânjeşte după această stare, după o moliciune care să aibă puls, piatra simte că această transformare a început, că argila îşi pierde duritatea, venele îşi dau drumul şi curg şi, după veacuri de când îşi imaginează o viaţă superioară, ea descoperă că are ochi, gură, picioare cu care să sară şi a devenit broască. Iar broasca râioasă la rândul ei, acum că se poate mişca pe suprafaţa pământului, concepe posibilitatea că s-ar putea ridica în aer şi încet, fără a înceta să fie broască, se visează zburând cu aripi. Trupurile noastre nu au forma final. În umanitatea noastră comună noi mergem înainte spre forme care ne atrag unul spre celălalt atunci când facem dragoste şi le presimţim când trupurile noastre tânjesc unul spre întunericul celuilalt. Timp de secole, încet şi anevoie, înaintăm cu câte un pas infinitezimal spre noua formă.Creăm trăsăturile unui om ce va să vină, pentru a cărui încântare am pregătit un peisaj, şi acela nu poate fi decât un zeu.

În imaginaţia mea am văzut clar tot procesul, pământul transfigurat şi zeii păşind pe suprafaţa lui în lumina trupurilor lor. Şi am văzut pământul în această fază, ca şi tine cititorule, care te-ai pregătit deja, deoarece minţile noastre pot concepe şi mâinile noastre pot făuri, acel loc unde nu suntem încă gata să pătrundem: lanuri de grâu înalte de un stânjen în lumina soarelui, sau unduindu-se sub razele lunii, crânguri de măslini verzi-argintii în bătaia vântului, cu frunzele parcă transformate în argint sub suflarea unui zeu care doar a rostit cuvântul *argint*. Ştii şi tu asta: este pământul aşa cum l-am făcut. Cum l-am făcut defrişând, altoind, transplantând, ducând seminţe dintr-un loc în altul, nu după un plan conştient, ci ghidaţi de instinct, de o foame interioară profundă, până când peisajul pe care l-am

creat ne revelează fiinţele după care tânjim şi în care trebuie să ne transformăm.

Eu ştiu cât de departe am ajuns pentru că m-am întors în timp la începuturi. Am văzut pământul neatins. E plat şi fără nicio trăsătură, o mlaştină vara şi un pustiu îngheţat iarna, fără niciun copac, fără nicio floare, fără niciun câmp cultivat, doar tufişuri pipernicite răsărite din seminţe sălbatice purtate la întâmplare de vânt. Este o pustietate dezolantă, a începuturilor. O cunosc aşa cum îmi ştiu înlăuntrul minţii. Nu ai idee despre cât de departe am ajuns noi, sau cât am mers eu înapoi ca să văd aceste începuturi; cât de rudimentară e viaţa noastră la începuturile sale.

Dar chiar şi aici sunt semne de viaţă nouă. Există primele seminţe care trebuie puse deoparte, îngrijite şi conduse pe calea lor spre perfecţiune.

Pe când mă plimbam azi în sandalele mele vechi, împiedecându-mă adesea, cu mantia şi o pălărie de pai ca să mă ferească de soare şi vorbind de unul singur în pustietatea mlăştinoasă dinspre râu, am zărit un mic fulg stacojiu în mijlocul grâului sălbatic, care m-a făcut să mă opresc brusc.

Stacojiu! E prima culoare pe care o văd după luni de zile. Sau aşa mi se pare cel puţin. Stacojie. Un micuţ mac sălbatic, al cărui roşu a apărut aşa de brusc că mi-a stat inima. Repetam cuvântul mereu cu glas tare, ca şi cum cuvântul, ca şi floarea, îmi scăpaseră până acum şi simpla repetare a cuvântului avea să ţină floarea la vedere în bătaia vântului. Un mac. Vraja acestui cuvânt mi-a dat furnicături pe piele, rostirea lui fiind parcă un miracol şi mai mare decât vederea lui. Eram beat de bucurie. Am dansat. Am strigat. Imaginaţi-vă uimirea prietenilor mei de la Roma dacă l-ar vedea dansând pe cinicul nostru poet din

metropolă, care abia dacă cunoaşte o floare sau un copac, dansând cu sandalele sale uzate pe suprafaţa unui pământ copt la soare şi crăpat în multe locuri şi în altele formând bălţi pline de noroi urât mirositor, dansând şi cântând de unul singur pentru a celebra această floare. Macule, macule stacojiu, floare a îndepărtatei mele copilării, a lanurilor de grâu de la ferma noastră de la Sulmo, te-am făcut să exişti din nou, te-am readus la viaţă din cele mai îndepărtate amintiri ale mele, din propriul meu sânge şi te-am făcut să te unduieşti din nou în vânt. Stacojiu. Un cuvânt magic te-a rechemat în faţa ochilor mei. Şi cu el revin toate celelalte culori, se revarsă din nou asemeni unor silabe magice şi pământul explodează în culori care strălucesc în jurul meu. Am readus primăvara Cu galbenul margaretelor sau ochiul-boului din crângurile noastre de măslini cotropite de buruieni, cu albastrul albăstrelelor, cu portocaliul crăiţelor, cu purpuriul degetariţei, cu garofiţele şi ciclamele din grădina mamei mele pe care le uitasem de ani de zile. Toate revin... deşi de fapt a fost doar un mac, câteva petale fine şi strălucitoare zmulse de vânt din jurul sacului cu seminţe. De unde venise? M-am uitat insistent împrejur dar nu am mai descoperit nici unul. Seminţele trebuie că fuseseră aduse de vânt şi prinseseră rădăcină. Dar de unde? De pe mare, purtate de un nor de praf luminos şi lăsate să cadă în mijlocul nostru. Sau poate din găinaţul lăsat să cadă din pântecele vreunei păsări care zbura spre nord.

Mă aşez pe pământ şi observ floarea. Îl iubesc pe acest mac.O să veghez asupra lui.

Deodată mintea mi se umple de flori de tot soiul. Încolţesc din pământ şi formează câmpuri care se întind departe în mintea mea. Nu trebuie decât să le numesc, fără să ştiu cum

arată, ce culoare sau ce formă, sau ce număr de petale au şi ele îmbobocesc şi se deschid cu zgomot în mintea mea, izbucnesc din silabele tainice pe care le plasez ca pe nişte seminţe pe limbă şi le dau suflare.Voi crea multe grădini astfel. Sunt Flora. Sunt Persefona. Am învăţat şmecheria acum. Nu îţi trebuie decât credinţa.

Şi după cum aş fi putut bănui, aşa se şi întâmplă. Le dăm zeilor un nume şi ei se înfiripează înlăuntrul nostru, prind viaţă cu putere şi slavă din minţile noastre, ies şi acţionează în lumea exterioară schimbând-o, ca şi pe noi. Așa se face că fiinţele care suntem în curs de a deveni, de fapt ies din noi. Trebuie doar să le găsim numele şi să lăsăm această iluminare să ne pătrundă. Începând, ca de obicei, cu ceea ce e simplu.

Macule, m-ai salvat., ai recuperat pământul pentru mine. Acum ştiu cum să făuresc primăvara.

Este pe punctul de a începe.Toată viaţa mea de până acum a fost irosită. A trebuit să intru pe tărâmul tăcerii ca să găsesc cuvântul consemn care o să mă elibereze de propria mea viaţă.

Şi totuşi, cuvintele erau deja scrise. Le-am scris cu ani în urmă, dar abia cum descopăr ce însemnau, care era mesajul lor pentru mine: „Vei fi despărţit de tine şi totuşi vei fi viu”.

Acum urmează să fiu transformat şi eu.

II

E aproape seară. Stăm toţi, bătrânul, copilul, mama lui şi cu mine în curte, dincolo de palisada noastră de lemn, în ultimele raze calde ale soarelui Nu sunt prea multe lucruri în curtea asta: nişte bănci, un stelaj cu dovleci atârnaţi în cerc cu sfori ca să se usuce la soare, pietrele pe care de folosesc femeile pentru măcinat.Bătrâna, mama căpeteniei, nu stă niciodată cu noi aici.Stă și bombăne în camera din spatele nostru, scoţând din când în când capul printr-o mică deschizătură ca să ne spună, deduc, cu gura ei fără niciun dinte, cât e de frig şi atrăgându-i atenţia femeii mai tinere că băiatul ar trebui să fie înfăşurat într-o pătură sau dus la culcare.Uneori se sprijină doar într-un cot şi ne ascultă, făcându-ne să tresărim cu un râs neaşteptat.

Asta este perioada liniştită a zilei, când treburile grele au fost duse la capăt: e ora dinaintea culcării. Deasupra noastră se mişcă cu repeziciune nori mari şi vântul suflă din nord, dinspre stepe, aducând şi frigul de la marginea apei. Deasupra stâlpilor gardului zboară spirale de frunze. Dar acolo unde nu bate vântul, e cald.

Am luat cina aici în curte: supă de urzici şi brânză de capră aromată cu ierburi.Castroanele sunt puse lângă noi pe pământ. Femeia tânără şi-a reluat lucrul, cosând fâşii de piele aspră ca

să facă o manta. Stă cu picioarele întinse şi cu pieile puse pe genunchi şi transpiră niţel, la gât şi pe buza superioară şi din când se opreşte ca să-şi dea părul ud de pe frunte cu dosul palmei. Mă surprinde uitându-mă la ea şi mă priveşte în ochi. A încetat să-i mai fie frică de mine, sau să fie nedumerită sau chiar amuzată. Acum sunt doar un alt membru al gospodăriei socrului ei, unde, după ce soţul ei a murit, este o străină ca şi mine. Ascultă vorbele bătrânului care îi spune băiatului o poveste în timp ce lucrează la o plasă. Şi eu îl ascult. Eu sunt singurul dintre cei prezenţi care nu face nimic. Las cuvintele stranii să îmi pătrundă în minte fără să înţeleg nimic, dar totuşi fascinat să aud cum bătrânul îşi ia o altă voce, mai groasă şi mai aspră şi ochii băiatului se fac mari de uimire, sau o voce ascuţită de femeie care îl face pe băiat să chicotească ridicându-şi umerii şi pe bătrâna din spatele nostru să scoată un croncănit ca de cioară.

Povestea bătrânului e plină de minuni. Oare o fi despre un lup, mă întreb? Sau despre un urs? Sau despre un sprit demonic? Tânăra, care a mai auzit povestea, urmăreşte băiatul anticipându-i reacţiile, râzând când râde el şi uitându-se la mine, ca să râd şi eu. Când vocea bătrânului evocă – ce oare? – un vrăjitor, un zeu? – degetele ei se opresc din lucru pentru o clipă şi ochii i se întunecă.

Undeva în lumea mea lăuntrică ştiu această poveste, am auzit-o cândva. În copilărie. Poate de la unul din sclavii noştri. Deşi în altă limbă. Dar recunosc melodia.

Vocea bătrânului ţese povestea în aer. În jurul nostru se întunecă. Înaintăm spre iarnă, spre întuneric. Mâinile lui, butucănoase şi aspre, lucrează mereu la plasă. Cunoaşte meşteşugul, văd bine. Recunoşti imediat siguranţa mişcărilor.

Este prea absorbit de povestea şi de lucrul lui ca să fie conştient de prezenţa noastră, în afară de momentele când băiatul râde sau îi atinge genunchii înspăimântat.

Îi spun bătrân, deşi probabil că suntem cam de o vârstă şi eu n-am împlinit încă cincizeci de ani.Greutăţile vieţii lui şi asprimea acestui loc i-au ars faţa şi i-au brăzdat-o cu riduri, astfel încât pentru un ochi de roman el pare să aibă şaptezeci de ani. Masiv şi vânjos cum eu n-am fost niciodată, cu capul ras şi cu mustăţi, el are un aer de nobil şi sever.

Încerc să îmi imaginez viaţa lui care a mers probabil în paralel cu a mea, dar nicio imagine nu îmi apare în faţa ochilor. Nu pot să–mi imaginez copilăria sau tinereţea lui, sau chipul femeii care i-a fost soţie şi la al cărei mormânt de lângă sat l-am văzut oprindu-se o dată sau de două ori când venea acasă din port… An de an viaţa lui trebuie să fi fost exact ca cea pe care o văd acum, muncă, somn şi iar muncă. Şi totuşi mi se pare plină de mister, căci nu înţeleg de unde îi vine demnitatea, care mă face să simt că sunt un prost năuc.Viaţa mea a fost atât de frivolă. Ce pot eu să ştiu despre forţele care l-au creat pe acest bărbat, acest îmblânzitor de cai, de la care a putut prelua natura lor animalică dar a îmblânzit-o, eu care am fost crescut să cred în propriile mele forţe şi nelinişti, în variaţie şi schimbare, cu o educaţie strict livrescă, trăind mereu într-o stare de îndestulată securitate şi auto răsfăţ, plutind într-un nor de sentimente sensibile şi nutrind noţiuni reconfortante despre propria mea inteligenţă, sociabilitate, bunătate şi bună creştere; eu care nu eram mişcat de nimic ce nu putea fi denumit, care nu credeam în nimic ce nu puteam vedea, care nu am fost niciodată confruntat cu nimic ce ar fi depăşit capacităţile unui băiat deştept, eu care am învăţat de timpuriu (poate prea de timpuriu)

să învârt pe degete orice chestiune cu stil şi eleganţă. În ochii lui, în vorba lui, în felul lent în care se mişcă există ceva din stepele vaste din care vin acei cai şi acei îmblânzitori de cai, care, atunci când mor nu sunt îngropaţi ca alţi bărbaţi, ci sunt lăsaţi să călărească în continuare deasupra pământului, în leghe întinse de văzduh.

Mâine urmează să merg cu grupul de vânători al bătrânei căpetenii în pădurea de mesteceni, unde sunt căprioare.

Când ne adunăm în curtea cea mică e ger şi stelele aspre şi colţuroase lucesc pe cerul jos.

Mâncăm pe bancă împreună, castroane de lapte prins subţiat cu apă, încălzit într-o oală şi îndulcit cu miere întunecată la gust. Albinele sunt sălbatice şi se hrănesc cu ierburi din tufăriş şi mierea lor are un gust amărui ca acele plante misterioase, ceea ce dă laptelui prins o aromă care întâi pătrunde în nări, înainte de a lăsa gust dulce în cerul gurii. Efectul nu e plăcut, dar te obişnuieşti cu el. Acum sunt însă flămând şi accept o a doua porţie, ca toţi ceilalţi

Abia am terminat că sosesc şi restul, purtând obiele legate cu fâşii de pânză, cămăşi cu şnur peste piept lăsate deschise şi înarmaţi cu arcuri. Sunt trei bărbaţi mai tineri cu aspect feroce, cu părul lor lung şi mustăţi negre şi un bătrânel mărunt şi cărunt, care e şamanul satului.După ei, o ceată zgomotoasă de vreo şase copii desculţi.

Gazda mea îi salută dând mâna cu fiecare pe rând şi îmbrăţişându-l pe şaman, care mormăie vorbe de binecuvântare nu numai către bătrân, ci şi către fiecare femeie, către băiat, către bănci, către stâlpii uşii şi chiar către mine.

Formăm un cerc în tăcere. Băiatul se duce în curte unde se află oala caldă şi mama lui îi toarnă în mâini cu polonicul puţin din laptele prins din care am mâncat. Băiatul vine cu el la noi în timp ce stăm nemişcaţi în cerc ca să se adune demonii gospodăriei, ieşind de sub tăciuni, din castroanele noastre goale de pe bănci, din colţuri şi crăpături vechi din ziduri. Băiatul care e în centrul ceremoniei pare emoţionat. Îşi roteşte privirile prin curte, de la foc la bancă, căutând fiinţele al căror interes e în acest moment concentrat asupra lui, asupra mâinilor lui făcute căuş în jurul amestecului de cereale şi ierburi din câmpiile locului, conştient că, pe scurta durată a ceremoniei, el nu mai este doar băiatul grăsuţ de şapte ani, din cale afară de răsfăţat şi de năzdrăvan, ci cel prin care trec forţe întunecate care întruchipează gospodăria însăşi şi că ţine în mâini, tremurând şi cu răsuflarea tăiată, roadele modeste ale pământului, ca să vină să le guste guri invizibile.

Şamanul începe să cânte şi ceilalţi i se alătură. Băiatul devine rigid şi tremură atunci când un pic din terci i se varsă din mână şi, după o scurtă ezitare, el se apleacă să-l lingă, iar bătrânul îl trage uşor de urechi fără să se întrerupă din cânt. Terciul se prelinge pe pământ şi unul dintre tineri îl acoperă cu ţărână cu cizma, făcându-i semn băiatului că nu are nicio vină. Băiatul se uită îngrijorat întâi la mama lui care dă din cap şi apoi la bunicul, care îl bate uşor pe cap. Sub privirile noastre atente se întoarce ţeapăn cu mâinile făcute căuş întinse înaintea lui, se îndreaptă spre foc şi împrăştie restul terciului în foc. Focul sfârâie. Acum cercul se rupe.Râdem şi toţi începem să vorbim deodată. Curtea se umple de activitate în timp ce bărbaţii se întorc să-şi ia arcurile, iar femeia îi şterge mâinile băiatului cu

o cârpă, cei doi bătrâni fac glume şi se bat pe spate.Se pare că toate auspiciile sunt favorabile. Putem pleca

La intrarea în palisadă sunt aduşi caii, scunzi şi îndesaţi, cu şei de lemn acoperite cu pânză. Ne suim pe cai. Bătrânul, căruia îi e cam ruşine cu mine în faţa vecinilor lui, îmi arată cum să călăresc fără pinteni, strângând flancurile calului bine între genunchi, iar tinerii îşi fac de lucru cu chingile şeilor din politeţe. Unul dintre ei fluieră privind lung în zare peste mlaştini, unde soarele se zăreşte doar ca o pată de lumină slabă şi difuză lucind prin pâclă la răsărit. După ce am ieşit din sat pământul e acoperit de chiciură sub copitele cailor. O luăm spre mlaştini şi în urma noastră urmele copitelor se lăţesc imediat, ca şi cum am fi urmăriţi de călăreţi uriaşi invizibili, asemeni celor din visele mele, atenţi să calce exact în urmele copitelor cailor noştri. Pâcla se ridică deasupra mlaştinii, învolburându-se la nivelul pieptului cailor şi al genunchilor noştri. Parcă am înainta printre nori. Dar mai sus pe cer e lumină galbenă în jurul căreia se încolăcesc şuviţe de nori destrămaţi şi se aud păsările cântând.

Jumătate de oră mai târziu soarele e un disc roşu deasupra desişului, dar aerul e încă plin de nori de pâclă, mai rară pe povârnişuri, dar deasă când o luăm prin văi.

Caii înaintează încet pleoscăind prin mlaştina acoperită cu smocuri de ierburi şi respiră greu când o luăm la deal. Ținutul de dincolo de mlaştini e denivelat şi trebuie să o ţinem pe dealuri pentru că mlaştinile sunt încă inundate de ploile verii.

În cele din urmă pâcla începe să se risipească. Am ieşit într-un peisaj abia împădurit, cu tulpini şi fire de iarbă ascuţite de culoare albă, pe care razele soarelui deja răsărit le aureşte sau le pune în umbră Iepuri se sperie şi o zbughesc în tufiş din calea noastră., iar oamenii noştri râd şi hăulesc în timp ce

codiţele albe se fac nevăzute. Acum urcăm spre un platou înalt împădurit care se întinde dincolo de un grup de stânci care în lumea mea ar fi putut fi luate drept o veche fortificaţie.Urcăm pieptiş între pereţi de granit, dar aud cum caii din fruntea grupului o iau la galop, cred că într-un luminiş. După ce trec de ultima pantă acoperită cu iarbă, calul meu aproape se prăbuşeşte de efort şi iată ce se dezvăluie privirilor mele deodată:

E un imens cerc natural. Primul dintre călăreţi s-a oprit la vreo zece metri şi toţi ceilalţi vin în galop lângă el. Formează un şir care intră într-un pâlc de pini desfrunziţi de vânt şi care par că vor să-l oprească. Eu sunt puţin în urma lor şi acum că îmi dau seama că am făcut un ocol ca să ajungem aici, înţeleg că de fapt se execută un ritual din care eu nu fac parte. Intrăm în pâlcul de pini păşind pe un covor de ace moi din care se ridică un parfum puternic când e răscolit de copitele cailor

Când pădurea de pini începe să se rărească începem să vedem priveştea pe care o ascundea. La început nu îmi pot da seama ce este. Dar apoi înţeleg, din poveştile pe care le-am auzit, că este un mare cerc de movile funerare, cam o sută poate, toate din sfărâmătură de piatră, având încă deasupra lor scheletul unui călăreţ pe cal înfipt într-un par, căci aşa se cuvine să fie înmormântat un călăreţ. Îi urmez pe călăreţi în jurul marelui cerc. Nişte păsări mari se ridică bătând din aripi şi formează un cerc deasupra noastră.Vântul zgâlţâie parii cu zgomot şi această armată spectrală îmi aminteşte de visul meu. Ocolim cercul călare o dată, de două ori, de trei ori şi ne oprim. Cel din frunte ia de pe umăr o pungă plină de cereale şi deodată ne conduce pe toţi într-o cursă sălbatecă, încolo şi încoace printre morţi, printre scheletele zgâlţâite cu zgomot de vânt în parii lor, aruncând pumni de grăunţe către gurile morţilor şi scoţând

strigăte ca să sperie şi să alunge duhurile rele şi păsările.Abia acum observ în lumina soarelui că în jurul meu sunt tulpini pipernicite de ovăz, orz sălbatec şi chiar grâu. Suntem în mijlocul unui câmp imens.

Urletele bărbaţilor se sting şi bătrânul îşi mână calul alături de mine şi îmi întinde zâmbind o mână de grăunţe. Le iau sfios, dar la început nu înţeleg ce vrea. Cu un zâmbet care îi dezveleşte toţi dinţii stricaţi, el îşi dă capul pe spate şi scoate un strigăt de îţi îngheaţă sângele în vine.Apoi dă din cap şi se uită la mine.

Imit şi eu strigătul cu timiditate. El zâmbeşte din nou şi mă bate pe umăr zâmbind încă. Îmi mân calul spre cercul strălucitor în timp ce aduc ofranda parodiei mele de strigăt de moarte şi împrăştiind grăunţele pe care le am în mână.

În mod ciudat pe când alerg înainte şi înapoi printre movilele înalte simt un fel de exaltare şi îmi amintesc de ceva, ceva ce mintea mea nu reuşeşte să sesizeze, ca şi cum trec prin ceva ce s-a mai întâmplat. Scot un nou strigăt, mai puternic şi dau roată câmpului pe rază mai mică, aşa cum am văzut că fac ceilalţi, lăsând aerul rece să-mi umple plămânii şi expirându-l apoi într-un strigăt lung şi mă simt eliberat. Ca şi cum odată cu respiraţia mea a ieşit o spaimă şi mi-a eliberat spiritul. Mergând să mă alătur celorlalţi care îmi zâmbesc larg, îmi repet, sunt roman, sunt roman şi sunt poet Dar respiraţia mea scoate mereu din mine strigătul pe care îl poartă în lume şi aşa mă simt mai liber. Bătrânul mă întâmpină cu o strângere de mână. Îmi spune cuvinte pe care nu le înţeleg şi când mergem mai departe, unul dintre călăreţii tinerii îşi ţine calul la o parte ca să pot trece în faţă şi astfel cobor povârnişul abrupt imediat după căpetenie iar ceilalţi vin în urma mea.

Călărind aşa în soare deodată în vine în gând fratele meu, ceea ce nu s-a mai întâmplat poate de treizeci de ani, fratele care a murit când eram tânăr şi căruia i-am luat locul ca moştenitor al tatălui meu.

Cu treizeci de ani în urmă.Călăream tot aşa, după înmormântarea lui, alături de tatăl meu. Deodată am avut un impuls şi am ţâşnit câţiva metri înainte. El e supărat pe mine şi pe mine mă doare şi mă simt jignit pentru că ştiu ce gândeşte şi anume că, dintre noi doi, fratele meu e cel care ar fi trebuit să supravieţuiască. Eu sunt cel frivol, care nu o să realizeze nimic pe lumea asta. Fratele meu ar fi salvat ultimele noastre proprietăţi, ar fi dobândit importante funcţii publice, ar fi îndeplinit toate ritualurile faţă de zeii familiei, conform aşteptărilor. Ştiu că asta e adevărul şi îmi simt viaţa şi toată greutatea trupului meu în şa, ca o povară Aş face orice ca să fiu eu cel ce zace în mormântul de piatră iar el să călărească sub razele soarelui alături de tatăl meu. Dar mândria m-a făcut încăpăţânat. Şi sentimentul vinovăţiei. Tocmai i-am spus tatei, aşa cum înaintăm unul în urma celuilalt, că plec de acasă şi că nu mă mai întorc.Practic am început deja să plec când am ţâşnit-o înaintea lui pe poteca îngustă punând câţiva metri între noi. Am luat deja calea Romei. Am luat deja, deşi nu am cum să ştiu, calea exilului, îndreptându-mă spre această zi, care mă aşteaptă peste treizeci de ani în viitor, când voi fi un bătrân ce călăreşte alături de barbari la marginea lumii, acolo unde nu domnesc legile Romei în care tatăl meu credea cu atâta ardoare, dincolo de statul roman căruia tata îi dedicase vieţile noastre, aici unde trebuie să mergi călare cale de cel puţin nouă zile ca să afli un suflet care să cunoască limba latină. Cine ar fi putut ghici în dimineaţa aceea că ne vom îndepărta aşa de mult unul de

celălalt, că blestemul lui nerostit, poate chiar negândit conştient, mă va duce aşa de departe şi că va fi, toţi aceşti ani, ca un curent rece în spinarea mea, chiar şi când e soare.

Deodată simt razele soarelui calde pe spinare. În timpul acelor strigăte barbare pe platoul cel înalt, îi adusesem cumva înapoi în viaţa mea, pe fratele mort de treizeci de ani şi pe tatăl care murise doar cu un an înainte ca eu să cad în dizgraţie. Pentru ei fuseseră strigătele mele. Ritualurile pe care doar le mimasem la funeraliile tatălui meu – sacrificând un animal stropit cu ce trebuie, cum face un fiu de roman – prinseseră deodată substanţă în acele strigăte şi îmi făcusem datoria faţă de morţii mei. Eram acum liber să mă pregătesc pentru propria mea moarte.

Intrăm în pădurea de mesteceni spre miezul zilei. Copacii sunt deja dezgoliţi iar trunchiurile lor argintii au dungi negre. Ultimele lor frunze auriii sunt prinse de rămurele ca într-un mănunchi de mătură iar sub copitele cailor noştri pământul pare că oftează sub frunzele răscolite.de pe jos. Soarele e lăptos, lumina palidă, nu adie nicio pală de vânt. Nemişcarea e aproape nefirească.

Unul dintre tineri descalecă şi-şi duce calul de căpăstru, aplecându-se să caute urme, acolo unde se vede.pământul gol Ne dăm toţi jos de pe cai şi îl urmăm, iar el ne duce la vizuina unui lup. Lupoaica stă la intrare arătându-şi colţii, iar puii, surprinşi afară, se opresc din hârjoneală, nişte ghemotoace de blană şi când ne apropiem noi fug înapoi şi stau în patru labe în spatele ei, fixându-ne.cu privirea. Trecem mai departe şi mai târziu găsim urmele unui urs şi apoi urme de căprioare. Şi printre ele, spre uimirea mea, deşi ceilalţi nu par surprinşi, sunt

întipărite urmele unui picior uman, mic şi gol, poate ale unui copil. Bătrânul dă cu gravitate din cap şi îmi explică prin semne că e vorba de un copil, un băiat sălbatec de vreo zece ani, care trăieşte cu căprioarele. I-au găsit urmele acum două toamne. Iar anul trecut unul dintre vânători l-a văzut pe băiat, dar nu s-a putut apropia.

Mă cuprinde agitaţia. Aş vrea să le pun o mie de întrebări, dar nu pot spune niciun cuvânt De unde vine băiatul? Cine au fost părinţii lui? Cum a ajuns aici? Cum a putut supravieţui, gol în toate anotimpurile, fără nimeni care să îl hrănească şi să-l îngrijească? Sigur că am mai auzit de astfel de întâmplări. Se spun poveşti despre copii sălbatici peste tot, dar când îi încolţeşti pe povestitori, niciunul n-a văzut vreunul. Mai sunt şi gemenii noştri, cei doi fraţi hrăniţi de lupoaică, întemeietorii statului nostru. Oare crede cineva faptele din legenda lor, în afară de câţiva ţărani simpli? Dar urmele copilului sunt reale, la fel de reale ca urmele de căprioară de lângă ele. Poţi spune după cât sunt de adânci şi după distanţa dintre aceste urme că băiatul aleargă cu căprioarele şi că e probabil tot atât de iute ca ele.

Ating din nou o urmă. Par miraculoase. Şi deodată, ca şi cum imaginaţia mea l-ar fi chemat, îl văd în faţa mea, un străin încă, dar îl recunosc. Îl văd primul dintre noi toţi, cum de conturează în lumina albastră dintre doi mesteceni la o distanţă de circa 50 m, ghemuit ca un animal, fixându-ne cu privirea, un băieţel ca un băţ de slab, căruia i se văd toate coastele pe sub pielea arsă de soare, cu coate şi genunchi ascuţiţi, cu un păr negru care-i ajunge până la umeri. Sare în sus la strigătul meu şi făcând un salt, fuge în pădure.

Oare l-am văzut cu-adevărat? Sau văzusem deodată, după atâţia ani, Copilul care era tovarăşul meu de taină la Sulmo şi

pe care îl uitasem? Deodată îmi apăruse din nou în faţă. Fusese real sau o viziune? Eu sunt un sceptic, dar bărbaţii care sunt cu mine au credinţă. Ei se aruncă pe cai şi galopează în direcţia în care arăt cu braţul, răscolind o ploaie de bulgări de noroi şi de frunze. În acelaşi timp vreo cinci-şase căprioare care păşteau nevăzute în pădure, au ieşit alergând în luminiş spre mine şi încearcă să se întoarcă cuprinse de panică la strigătul meu. Eu cad la pământ.

Când se întorc, călăreţii vor să îmi spună ce s-a întâmplat, dar eu nu înţeleg ce povestesc. L-au văzut într-adevăr pe băiat? Sigur că nu a putut să alerge mai repede ca ei. Probabil că a intrat undeva în pământ, în vizuina unui lup, într-o albie acoperită cu frunze sau sub rădăcinile unui copac.Ne răsfirăm printre trunchiurile argintii înaintând încet, ca într-un vis, scoţând strigăte ca să ne marcăm poziţia şi cu ochii în patru şi urechile ciulite pentru a detecta orice urmă de mişcare. Speriem turme de căprioare şi unul dintre tineri doboară una şi şi-o pune pe umăr ca să avem ce mânca diseară. Toată după-masa dăm mereu roată ca într-un vis, acoperind câteva sute de metri de pădure, până ce se lasă ceaţa de seară şi lumina păleşte. Oare ce o să facem dacă vedem băiatul? Alergăm după el şi îl capturăm? Şi pe urmă? Cine e el? Se lasă o înserare albastră, umbrele se lungesc şi bătrânul şef hotărăşte să facem tabăra.

Legăm caii şi primim fiecare o sarcină. Eu trebuie să strâng vreascuri pentru foc.Unul dintre tineri rămâne să jupoaie şi să tranşeze căprioara. Lucrează repede şi fără să facă mizerie. Atârnă pielea întreagă de o creangă şi taie carnea în hălci şi bucăţi pentru a le frige. Măruntaiele le lasă deoparte, împreună cu un bostan plin cu sângele animalului care a curs la început.

Eu merg de colo colo ca să strâng vreascuri, mormăind de unul singur, iar când stiva e gata mă aşez cu braţele în jurul genunchilor şi mă gândesc la el, la Copil.

Unde e? Oare ne urmăreşte încă de undeva nevăzut? Îmi amintesc clar ochii lui fixaţi asupra mea de dincolo de luminiş. Privirea aceea nu putea fi imaginaţia mea. Nu am mai văzut aşa ceva, în afară de privirea Copilului din copilăria mea, demult. Nu am inventat nimic asemeni lui în poeziile mele deşi ele erau pline de fiinţe umane stranii, prinse într-o fază spre o formă superioară sau inferioară de viaţă, în momente dureroase de transformare. Această feţişoară alertă cu ochi negri şi ficşi depăşeşte imaginaţia mea şi mă gândesc cât de simple sunt poeziile mele cu acţiunea lor elegantă şi frumoase miracole uşor de înţeles, în comparaţie cu realitatea accidentală a acestei creaturi care trebuie să existe (dacă există cu adevărat) nu ca să impresioneze, ci doar pentru că a nimerit cumva în existenţă. Îmi ţin genunchii strâns în braţe şi vorbesc de unul singur în limba mea, astfel încât tânărul vânător plin de sânge dar cu o faţă deschisă şi inocentă se alarmează şi se ţine la distanţă. Când se întorc ceilalţi, îl văd că se duce şi vorbeşte cu şeful şi bătrânul se uită timid peste braţ la mine. Aşa că trebuie să mă scutur şi să reintru în societate, dacă pot s-o numesc astfel, când eu şi aceşti oameni avem numai aspectul exterior în comun, fără să împărtăşim nimic, nici experienţă, nici obiceiuri, nici limba.

Mă uit la şaman, care îşi întinde obiectele simbolice pe iarba bătucită. Un ac din os de peşte, o bucată de argilă de râu rotunjită oarecum ca o o minge, o mână de grăunţe. Plasează aceste obiecte în jurul lui într-un cerc trasat cu osul. Ascult, iar el începe să se legene înainte şi înapoi pe vine, scheunând, şuierând sau scoţând mici strigăte ascuţite cu o voce subţire de

femeie cum foloseşte şi bătrânul când spune poveşti, dar parcă şi mai nefiresc de ascuţită şi se ridică legănându-se deasupra pământului. În cele din urmă, când cade nemişcat la pământ şi pare adormit, întinde palmele şi le deschide în faţa lui, iar tânărul care a ucis şi a tranşat căprioara vine la marginea cercului cu bostanul cu sânge. Întinde puţin sânge cu arătătorul pe fruntea şamanului, pe buzele lui zbârcite şi apoi varsă câteva picături în mâinile bătrânului.Restul îl toarnă pe marginea cercului iar noi stăm în afara cercului, iar în jur se face tot mai întuneric. Şamanul începe deodată să vorbească, repetă într-una o jumătate de duzină de silabe, când cu vocea lui, când cu vocea care scheaună Brusc, şamanul se trezeşte şi episodul ia sfârșit. Sub privirile noastre el a fost într-o călătorie în vis în îndepărtate regiuni polare. Duhul lui a fost acolo, călătorind rapid peste stepele îngheţate, peste râu, peste praful pustietăţilor şi prin el noi am auzit vocile spiritelor polare. Acum brusc e din nou unul dintre noi, un bătrân perfect obişnuit, flămând, cu încheieturile puţin înţepenite, care se mişcă aplecat ca să ajute să se facă focul şi să se ridice un adăpost conic înalt, din crengi de mesteacăn

Oare băiatul a privit ritualul?, mă întreb. Ce-o fi înţeles? Oare ce specie crede că suntem? Se recunoaşte a fi din aceeaşi specie?

Îmi pun aceste întrebări în timp ce mestec cotletele groase de căprioară şi îmi curăţ degetele lingându-le mai apoi, când vânătorii cântă în cor, ceea ce sună ciudat în pădurea pustie. Oare aude cântecul? Oare ce crede despre creaturile care scot aceste sunete? A descoperit că poate scoate şi el sunete asemănătoare? A descoperit că poate scoate sunete cu ajutorul respiraţiei? A descoperit rudimentele vorbirii? Oare vorbeşte de unul singur, neavând pe nimeni altul cu care să împartă limba

lui, căruia să-i împărtăşească gândurile proprii? Fiind aşadar în aceeaşi situaţie cu mine.

Adorm cu aceste gânduri în minte şi mă trezesc apoi singur, doar cu stelele lucind pe cer deasupra mea. Apoi cad într-un somn mai adânc şi visez, sau poate mă trezesc din nou, nu ştiu care din cele două. Sunt conştient că un animal a ieşit din pădure şi mă priveşte fix. Să fie un lup? Oare ceea ce simt e suflarea unui lup, botul unui lup? Sau e al unei căprioare? Sau e chiar Copilul? Ca şi în visul de dinainte, sunt faţă în faţă cu o fiinţă care e altcineva, nu eu însumi şi nici plăsmuirea mea, o fiinţă ce aparţine unui alt ordin al firii şi, ca sa o întâlnesc la suprafaţa unei oglinzi, am ieşit din propria mea fiinţă. Este oare copilul din mine? De unde vine? Cine este?

Mă trezesc şi nu văd pe nimeni. De partea cealaltă a focului unul dintre tineri, înfăşurat într-o piele, se întoarce pe partea cealaltă în somn şi mormăie împleticit câteva silabe stranii şi neinteligibile, nu ştiu dacă în limba lui sau în limba necunoscută a celor adormiţi. Cineva m-a acoperit şi pe mine împotriva frigului. Stau întins şi în clipa următoare îmi ridic privirea spre stele, care par foarte aproape; ele coboară în mine şi dispar prin mine. Când mă trezesc din nou, se revarsă zorile.

Iarna a venit şi a trecut. Deja am intrat în primăvară. Zilele sunt de un albastru spălăcit şi vântul e blând., dar nu se vede încă nicio floare. Doar tufărişul şi-a schimbat culoarea din negru într-un verde cenuşiu, iar marea e agitată şi fierbe.Dar nu există livezi care să dea în floare, nu sunt violete, nu sunt copaci plantaţi pentru umbră care să înfrunzească, nu sunt pârâiaşe care să susure şi să-şi împletească apele în soare.

.Iarna a fost incredibil de îngrozitoare. Timp de şapte luni a urlat vântul de la pol măturând peste o mie de mile de păşuni, culcând tufărişul la pământ, biciuind apele negre şi înspumate ale mării, până când în cele din urmă tot oceanul a îngheţat de puteai să umbli pe el de la ţărm văzând peştii nemişcaţi sub gheaţă. Bălţile sălcii din care iau femeile apa de băut se solidifică şi acum bărbaţii sunt cei care se duc şi aduc sfărâmături şi bucăţi de gheaţă ca să o topească, când avem nevoie, la foc.E imposibil să te aventurezi afară într-un asemenea crivăţ fără să ai o căciulă cu apărători de urechi, să fii înfăşurat într-o blană şi o manta, cu ghete şi obiele. Chiar şi atunci îţi îngheaţă respiraţia iar în barbă se formează ţurţuri care se sparg cu zgomot. Parcă şi vorbele ţi-ar îngheţa la fel cu apa de băut urmând să se dezgheţe la căldura din casă, dacă ai îndrăzni să deschizi gura ca să scoţi un cuvânt chiar şi în timpul zilei. Ne mişcăm în jurul casei ca în vis, ca şi cum aş avea ace de gheaţă în cap, nu creier. Ca şi cum, asemenea urşilor şi altor creaturi, ne-am fi vârât adânc într-o peşteră lăuntrică şi am fi adormit, mişcându-ne doar ca nişte făpturi de vis ţepene şi fără de vedere în vieţile noastre care se întrepătrund.

Gândurile rătăcesc mereu spre pădurea cu căprioare şi spre Copil. Cum reuşeşte să supravieţuiască el acolo? Gol. Fără adăpost. Îl văd adesea în somn, un duh care merge pe zăpada dintre mesteceni, mestecând licheni sau săpând sub gheaţă în căutare de muşchi. Oare va putea supravieţui acestei ierni? Oare vânătorii îi vor mai găsi urmele anul viitor? Abia aştept să se îmblânzească vremea ca să îl îndemn pe bătrân să strângă o ceată şi să îl caute. Deocamdată ţin secret planul. O să i-l spun când vine vremea. Pentru asta trăiesc acum. Între timp îl vânez pe băiat în somn în fiecare noapte. Îl încălzesc cu suflarea mea.

Sau poate chiar şi în visele mele îl încălzeşte suflarea unui animal, un lup sau o căprioară? Sau poate că hibernează ca unele din făpturile de aici încolăcit într-o scorbură ţinându-se în viaţă printr-o respiraţie redusă? Şi dacă e aşa, cum se hrăneşte? La ce visează? Dacă visează.

Acum ştiu. El e băiatul sălbatec din copilăria mea. Care s-a întors la mine. El e Copilul.

Două evenimente dau o formă acestor luni albe. Primul a fost vestea strigată din stradă în stradă în satul nostru pe fundal de gonguri de lemn că năvăliseră dacii şi cuceriseră şi arseseră unul din oraşele din nord şi se revărsau asupra noastră peste râu. Iar cel de al doilea, imediat după ceea, e că ne-au atacat pe noi.

Cu mult înaintea sfârşitului anului râul începuse să îngheţe. Acum e un pod solid de gheaţă lat de cinci mii de paşi şi sute de călăreţi daci se revarsă tunând din nord traversându-l. A trebuit să punem oameni de pază pe zidurile satului. Mi s-a dat o lance şi un coif şi am fost şi eu chemat să fac parte dintr-o companie – eu care am trăit cincizeci de ani într-un imperiu liniştit şi nu am făcut nici măcar o zi de instrucţie – şi am fost trimis să stau de veghe în spatele palisadei în aerul rece al nopţii, de nerecunoscut sub un morman de blănuri.

Mă izbeşte ironia situaţiei. Ca cetăţean roman din ordinul cavalerilor, descendent al unui şir de războinici care apăraseră legea şi floarea civilizaţiei romane împotriva barbarilor, eu strâmbasem din nas la asemenea noţiuni demodate ca datorie, patriotism şi virtuţi militare. Şi iată-mă acum, la cincizeci de ani, stând de pază chiar la marginea lumii cunoscute. Ca să apăr ce? Circa o sută de colibe din glod şi nuiele împletite şi trei sute

de străini sălbatici care nici măcar nu vorbesc limba mea. Şi, desigur, propria mea piele.

S-a întâmplat ca în noaptea când au venit prădătorii să dorm în patul meu şi a trebuit ca una dintre femei să mă scuture ca să mă trezească. Atunci am auzit tunetul copitelor lor pe gheaţă şi cum băteau gongurile de lemn şi vocile care strigau în întuneric. Veneau siluete spectrale din nord şi din visele mele, galopând în lumina lunii peste o întindere care, cu numai câteva săptămâni în urmă, fusese doar apă. Am ieşit împleticindu-mă. Din cer ploua cu săgeţi care cădeau pe acoperişurile de paie. Una s-a înfipt într-unul din amărâţii care stăteau de pază la colţul întăriturii şi el a căzut zvârcolindu-se. Vârfurile săgeţilor sunt muiate în otravă. Rana se infectează şi miroase urât şi timp de trei zile bărbatul care a fost străpuns zace în delir, înaintând încet spre locul de verdeaţă de dincolo de râu unde îl va primi ţărâna. Toată noaptea s-au învârtit în jurul palisadei hăulind şi urlând ca lupii şi ploaia de săgeţi nu a contenit. Dar dimineaţa nu mai erau şi tot tufărişul dinspre sud est era în flăcări. Am fost înecaţi în nori de fum negru cu miros amar de spini.

S-au dus mai departe spre una dintre aşezările din partea tracă. Iar acum e primăvară.

I-am spus bătrânului să organizeze o echipă de căutători (cunosc acum limba lor destul de bine ca să îmi fac înţelese nevoile mele cele mai urgente) dar el nu pare dispus să promită nimic. Oare îi e frică? O fi existând vreo superstiţie despre Copil? Oare cântecul şamanului când era în transă, care eu am crezut că e un fel de binecuvântare a vânătorii de căprioare, o fi fost de fapt o ceremonie dedicată Copilului? De unde cred aceşti oameni că a venit Copilul? Că e trimis de zei? Cred ei că băiatul

provine chiar dintre ei? Oare aşa să fie? Sau provine din păşunile din nord şi a fost pierdut aici în timpul unui atac?

Nu i-am spus bătrânului că îl cunosc pe Copil, că vorbeam cu el pe când eram şi eu copil la Sulmo. Nici nu am recunoscut faţă de el că aş vrea să capturăm băiatul şi să-l aducem aici printre noi. I-am spus doar că vreau să mă asigur că băiatul a supravieţuit peste iarnă şi bătrânul a crezut cu uşurinţă, pentru că ei cred că eu sunt oricum nebun, că fac mare tevatură pentru lucruri de care lor nu le pasă, că mă agit mereu pentru lucruri care nu există decât în capul meu. Bătrânul tot găseşte scuză după scuză. Întâi că palisada are nevoie de reparaţii şi trebuie să facă un drum lung la nord până la pădurile de pin ca să aducă lemnul. Apoi a murit un bătrân din sat şi toţi bărbaţii au trebuit să se alăture călătoriei funerare şi să asiste la înmormântare. Apoi au venit peştii. O săptămână întreagă bărbaţii ies cu bărcile zi de zi şi îi prind cu plasele. Apoi urmează o perioadă când ies noaptea cu felinare după calamari

Oare bătrânul încearcă doar să mă ducă cu vorba? Oare trebuie să aşteptăm venirea toamnei, ca şi până acum?

A venit toamna. Mâine mergem din nou în pădurile de mesteceni după căprioare. Nu îndrăznesc să spun nimic despre Copil. Pornim călare ca şi data trecută, facem acelaşi ocol pe la pâlcul de pini de pe platoul înalt unde călăreţii continuă să călărească în aer pe caii lor descărnaţi. Doar că anul asta frigul a venit mai devreme. Platoul e acoperit cu nori şi pâcla deasă se învolbură în faţa noastră şi parii se leagănă cu zgomot... Strigătele călăreţilor care dau ocol împrăştiind grăunţele se aud înfundat, parcă sunetele li se opresc în gât din cauza ceţii.

Pe drumul spre pădure burniţează. Nu se poate vedea nicio urmă. Pământul e îmbibat cu apă şi caii trebuie să o ia prin bălţi de lumină strălucitoare printre frunze, sau prin nori de un cenuşiu murdar. Vânăm căprioare. Le jupuim, le tranşăm şi le încărcăm în coşuri. Nici urmă de Copil. Ceilalţi bărbaţi se uită cu îngrijorare în jurul lor şi se bucură când putem pleca. Eu sunt profund dezamăgit şi nebun de durere... Va trebui ă treacă o altă iarnă... Cum o să poată el supravieţui?. Cum o să pot eu supravieţui fără să ştiu că el e încă în pădure?

Acum înţeleg tot ce aceşti oameni simpli, dar prietenoşi îmi spun în această limbă primitivă. Am început să-l învăţ limba latină pe nepotul bătrânului, să o scrie, să recite poezii – unele din creaţia mea. E un băiat isteţ, dar ursuz şi nu vede de ce să înveţe aceste lucruri, la ce i-ar folosi. Când ascult poveştile bătrânului în curte, acum ştiu ce reprezintă vocile: vântul dinspre nord, lupii, uriaşi, spectre de războinici, fluierul unui picior, un cap retezat, fundul mării. Poveştile bătrânului sunt mult mai fantastice decât cele redate de mine din literatura grecilor, dar sunt primitive, un fel de extravagant joc sălbatic care nu explică nimic ci provine direct din peisajul de coşmar al acestor locuri şi din călătoriile pe care eu le-am făcut în vis ca să le străbat. Născocirile noastre civilizate care explică atât de elegant ce vedem şi cunoaştem par slăbuţe în comparaţie cu aceste glume complicate şi absurde pe care le mormăie bătrânul. Ele seamănă cu iarna de aici. Umplu lumea. Te fac să-ţi vâjâie capul şi îţi îngheaţă sângele. Par absolut adevărate şi totuşi nu explică nimic. Încep să văd intermitent imagini despre cum prietenul meu bătrânul s-ar putea să vadă lumea. E uimitor. E o viziune simplă, crudă, teribilă, comică. Şi totuşi cu fiecare zi el mi se pare mai nobil şi mai binevoitor decât toţi romanii pe

care i-am cunoscut. Pe lângă el, eu sunt ca o bătrână isterică. Lipsit de orice demnitate.

Vine toamna din nou cu ceaţa ei fumurie. Mergem din nou în pădurea de mesteceni.

El apare aproape imediat în lumina aurie a unei frumoase zile de toamnă când cerul se reflectă în bălţi lăsate de ploaie printre grămezile de frunze galbene. Stă nemişcat printre mestecenii desfrunziţi şi pare mai înalt după aceşti doi ani Sunt cuprins de bucurie. E mânjit cu noroi, cu genunchi şi coate prin care se văd oasele şi cu burta suptă. E un băietan urât de vreo unsprezece – doisprezece ani, cu o claie de păr murdar încâlcit ca o un cuib de pasăre.

Suntem cinci la număr, bând în cerc din supa chioară pe care am adus-o cu noi, în timp ce caii rătăcesc printre mesteceni păscând cele câteva fire de iarbă crescute printre frunzele mucegăite. E târziu după amiază şi aerul e nemişcat. Bem supa fără să vorbim, ţinând cana în ambele mâini. Si deodată băiatul e acolo, cu privirea asupra noastră. Deasupra cănii cuprinse între degete murdare ochii bărbaţilor se văd întunecaţi. Toţi suntem cu ochii ţintă. Întâi la băiat, apoi ne uităm unul la altul; şi înlemnim.Chiar şi caii se opresc din păscut şi-şi ridică capetele în lumina de un albastru spălăcit şi adulmecă, simţind o prezenţă străină. Ni se aud respiraţiile. Parcă am fi cu toţii vrăjiţi. Timp de o clipă. De parcă timpul s-ar fi oprit. Şi senzaţia mea e că dacă am putea sta aşa suficient de mult cu picioarele încrucişate pe iarbă, am părea una cu pădurea; dacă am putea să ne scuturăm astfel ca duhurile noastre să iasă din trupuri şi să devină una cu pădurea, cu frunzele mucegăite sau lichenii, atunci el ar veni la noi. Celorlalţi, ştiu bine, le e frică. Nemişcarea exprimă un fel de groază. Aceşti bărbaţi care nu se tem de

călăreţii vijelioşi ai nopţii cu săgeţi otrăvite şi tăciuni aprinşi, care nu se tem de colţii mistreţilor sălbatici acoperiţi de spume în goana lor, ei bine acestor bărbaţi le e frică de Copil. Mie nu îmi e. Eu am înlemnit de teamă că m-am putea pune pe fugă doar ridicând un deget sau respirând mai puternic.

Şedem astfel nemişcaţi uitându-ne unul la altul, cât timp oare? El nu se sperie. Dar unul dintre cai îşi lasă capul în jos ca să pască, înaintând în spaţiul dintre noi şi el şi după ce a trecut de acest spaţiu între mesteceni nu se mai vede nimeni, doar lumină.

Acum sunt mai calm. Ceea ce contează e că el se mai află acolo. Pentru restul mai e timp. Mai stăm încă două nopţi în pădurea de mesteceni.

În prima noapte pun un castron cu terci chiar la marginea cercului din jurul focului, acolo unde începe întunericul. Terciul e din boabe de cereale fierte în apă sălcie şi îndulcite cu miere. Timp de ore întregi stau înfăşurat în manta încordându-mi auzul să prind un zgomot de paşi prin frunze. Ştiu că o să vină, probabil, să se uite la noi. Ştiu că a început să ne caute aşa cum şi noi îl căutăm pe el. Simte o atracţie faţă de noi, nevoia de a afla cine suntem, de ce avem o formă şi un miros aşa de diferite de celelalte fiinţe din pădure. A început oare să se întrebe cărei specii îi aparţine el? A ghicit că noi, sau o parte din noi, aparţinem aceleaşi specii? Aşa cum noi ştim că, cel puţin ca formă, suntem la fel.

Ascult, dar nu aud nimic. Adorm în capul oaselor, sprijinit de un trunchi de mesteacăn. Mă trezeşte prima lumină argintie a zorilor. Fac o săritură până la castron. E gol. Cineva a venit şi a lăpăit terciul. O căprioară? Unul dintre demonii pădurii pe care îi adoră aceşti oameni? Sau Copilul? Ascund castronul sub

manta şi mă fac că am fost să mă uşurez, dar bătrânul m-a urmărit cu privirea şi ştie. El socoteşte că e o nebunie. Şi încă o nebunie periculoasă. Îi e prea ruşine de prostia mea de om bătrân ca să mă lase să văd că ştie. Le dă ordine tinerilor cu voce mai tare şi pe un ton mai ursuz ca de obicei, ca şi cum ar încerca să îl sperie pe Copil şi să-l facă să fugă.

E o zi limpede şi fără vânt şi e plin de căprioare. Vânătorii doboară şi ucid cinci ori şase şi tabăra noastră din luminiş arată ca o măcelărie, peste tot miroase a sânge, pieile lor atârnă şiroind de crengi şi hălci de carne (pulpe superioare, pulpe inferioare, coaste) sunt stivuite gata de împachetat. Femeile or să le dea sare şi or să le pună în cămară pentru iarnă. Munca asta ne ia toată ziua Vom petrece a doua noapte aici şi vom pleca în zori.

Las din nou un castron de terci, dar de data asta mă culc la distanţă, de cealaltă parte a focului, sprijinit bine de un trunchi de copac şi hotărât să nu aţipesc.

Dar adorm aproape imediat şi încep să visez. Ceea ce mi-a venit în gând în pădure ieri în timp ce priveam Copilul, s-a îndeplinit. Am fost cu toţii transformaţi şi am devenit parte din pădure. Suntem ciuperci, suntem pietre – îmi recunosc tovarăşii sub aceste înfăţişări. Eu sunt o baltă cu apă. Mă simt cald în lumina soarelui, lichid, plin de albastrul cerului; dar eu sunt doar o frântură de cer şi simt cum trec blând prin mine norii, oglindirile lor, şi o dată am simţit şi bătăi repezi de aripi. Încet încet se întunecă. O adiere îmi vălureşte întinsul apei. Cum se lasă întunericul deasupra mea, începe să îmi fie frică. Duhul meu pluteşte undeva aproape şi ştiu că mi se va întoarce în trup, că o să mă trezesc. Dar deodată mi-e teamă să fiu doar o balta de apă de ploaie în pădure, să mă simt pătruns de noapte, să

simt cum mă răcesc şi mă umplu de lumina stelelor, iar temperatura scade. Îmi închipui ce simţi când îngheţi. Dar numai la marginile fiinţei mele, când aud cum se încheagă în forme primele cristale de gheaţă. E înspăimântător. Ce o să se întâmple cu duhul meu atunci? Zac în întunericul pădurii aşteptând să răsară luna. Apoi aud paşi în apropiere. O căprioară. Faţa animalului se apleacă deasupra mea. Mă cuprinde duioşia pentru ea. Limba ei îmi atinge suprafaţa apei, lipăind. Îmi ia o parte din mine, dar nu mă simt deloc diminuat. Senzaţia de la suprafaţa mea e extraordinară. Mă rup în cercuri vălurite. Parte din mine pătrunde în căprioara care îşi ridică încet capul şi se îndepărtează peste frunze. Simt cum parte din mine se îndepărtează iar restul se linişteşte şi se limpezeşte din nou. Ce ar fi dacă ar veni un lup, mă întreb brusc? Ce ar fi să mă atingă acum o limbă de lup, aspră şi lacomă, care m-ar bea până la ultima picătură, lăsându-mă cu totul secătuit? Ar fi posibil. Îmi închipui cum ar fi să fiu sorbit în burta lupului. Mă pregătesc.

Aud un nou pas, mai uşor decât primul. Ştiu imediat că e Copilul. Îl văd cum se profilează mai înalt decât cerbul, cu stelele zărindu-se în spatele lui. Îngenunchează. Se apleacă deasupra mea. Nu lipăie cum a făcut căprioara, ci se apleacă atât de aproape încât respiraţia lui îmi vălureşte suprafaţa, îşi face căuş mâinile din care cad în baltă fulgi de raze de lună şi bea. Iar nu mai sunt întreg. Tulburarea mă sperie, în timp ce vălurelele se sparg de marginile fiinţei mele. Şi când apele mele se liniştesc, el a dispărut. Rămân nemişcat, reflectând lumina lunii. Adorm. Mă trezesc.

E încă întuneric. Văd Copilul punând jos castronul. E încovoiat, ţinându-l în amândouă mâinile, cu faţa acoperită de şuviţe de păr aspru.

Aude cum trag aer în piept. Nu ne despart mai mult de trei metri şi ochii noştri se întâlnesc pentru o clipă, înainte ca el să dea drumul castronului. Acesta se rostogoleşte spre mine. Sare în picioare şi stă acolo nedumerit, parcă nesigur pentru prima oară în care din cele două lumi să fugă înapoi în pădure sau în acea lume nouă legată de noi, pe care a mirosit-o, a atins-o şi a perceput-o. El a mâncat dintr-un castron de ceramică făcut de oameni pe o roată.A mâncat grăunţe care au fost semănate, culese, sfărâmate şi fierte şi îndulcite cu o lingură de miere. Ceva s-a transmis între noi de la unul la altul. Am comunicat. Sunt sigur. Într-o limbă mai presus de limbile obişnuite.

La anul nu va fi nevoie să-l vânăm. O să ne caute singur.

Doar că acum se retrage încet înapoi în întuneric, răscolind frunzele cu picioarele lui desculţe, iar eu trebuie să mai aştept să mai treacă încă o iarnă întreagă.

Totul se petrece aşa cum mă aşteptam.

Anul a trecut repede. M-am făcut iar voinic şi puternic şi nu mai stau degeaba cufundat în jeluiri, plângându-mi soarta. Fac plimbări lungi prin hăţişul care e plin de animale şi insecte pe care merită să le observi. Cobor la ţărmul mării şi stau de vorbă cu pescarii, în timp ce valurile se sparg şi sfărâmă pietrele de pe mal. În părţile astea marea e plină de peşti stranii, frumoşi în felul lor, toţi creaţi perfect după nevoile lor, fiecare detaliu al anatomiei lor fiind util, necesar şi din acest motiv admirabil, chiar şi atunci când e produsul spaimei. Am încetat să mai găsesc nod în papură creaţiei şi am învăţat să o accept aşa cum

este. Avem în noi o putere care își cunoaște propria țintă. E puterea care ne mână către ceea ce trebuie să devenim în cele din urmă. Nu trebuie decât să concepem posibilitatea şi spiritul lăuntric lucrează ca să o transforme cumva în realitate. Acesta e adevăratul înţeles al transformării. Aceasta e adevărata transformare. Sinele nostru ulterior e conţinut în interiorul nostru, aşa cum copacul conţine frunzele şi florile care vor apare. Trebuie numai să găsim primăvara şi o eliberăm. Asemenea schimbări sunt neînchipuit de îndelungate. Durează generaţii. Dar procesul funcţionează. Suntem deja ceea ce generaţii întregi au dorit să devenim. Şi tu, cititorule, eşti produsul dorinţei *noastre*. Sunteţi deja zei? V-au crescut aripi?

Ies cu bătrânul în fiecare zi. E cel mai bun prieten pe care l-am avut vreodată. Ce ciudat că a trebuit să plec dintre ai mei ca să-l găsesc. M-a învăţat să împletesc o plasă şi am început să fiu priceput. Există diferite tipuri de plase şi de curse pentru diferitele tipuri de peşti. Există şi diferite tipuri de cârlige. Sunt încântat să învăţ toate aceste lucruri. Frumuseţea e cum fiecare lucru se potriveşte perfect cu celălalt, dar şi felul ingenios în care noi descoperim aceste corespondenţe. Au o poezie a lor aceste plase şi cârlige, toate aceste analogii.

În excursiile mele în tufăriş am început să strâng seminţe, seminţele unor flori aşa de micuţe din mlaştină că abia le vezi şi când mă întorc le pun în pământ cu arătătorul meu murdar şi ele încolţesc. Deci pur şi simplu am început să îmi fac o grădină

Şi toată iarna am făcut instrucţie împreună cu paznicii din compania mea şi mi-am descoperit însuşiri de războinic, care tatăl meu probabil că ăştia că zac în mine, chiar dacă eu le-am negat din răsputeri. Cât de mult m-am schimbat! Cât de diferit e sinele care a început să se înfiripeze în mine!

Acum am ajuns să înţeleg limba acestor oameni aproape la fel de bine ca pe mea şi mă impresionează ciudat de tare. Nu seamănă deloc cu limba noastră latină ale cărei terminaţii sunt concepute să exprime diferenţe, cele mai mici nuanţe de gândire şi simţire. Această limbă este la fel de expresivă, dar ea prezintă viaţa neprelucrată şi unitatea lucrurilor. Cred că aş putea scrie poezii în această limbă. Când privesc lumea prin această limbă diferită, o văd diferit. Cumva pare să fie mai aproape de primul principiu al creaţiei, mai aproape de forţa care face lucrurile ceea ce sunt şi le schimbă în ceea ce vor să devină. Am început chiar să fiu încântat de formele simple din acest loc, de numărul mai mic de culori, de liniile dure ale falezei şi tufărişului, de lumina limpede dar spălăcită. Dacă aici nu pot recunoaşte primăvara datorită copacilor înfrunziţi şi în floare, atunci trebuie să o caut înlăuntrul meu. Simt cum crapă gheaţa mea interioară, cum se topeşte şi curge din nou, reflectând lumea exterioară. Asta înseamnă primăvara...

De asemenea, după discuţii contradictorii cu Ryzak care au durat toată iarna, am câştigat bătălia. La toamnă, când mestecenii nu vor mai avea frunze, vom merge şi vom găsi băiatul şi de data asta o să-l aducem cu noi, dacă vom reuşi fără să-i facem vreun rău. Ryzak are o singură îndoială. Trebuie să se asigure de la şaman că pot aduce băiatul în sat fără să stârnească duşmănia vreunui duh al pădurii.

Cred că ei se tem că dacă îi permit Copilului să vină în sat devin vulnerabili faţă de acea fiinţă care l-a crescut şi l-a protejat. Ar putea fi vorba de lupii care dau târcoale palisadei iarna, urlând mai puternic decât vântul, haite cenuşii care sunt ei înşişi asemeni unor duhuri ale câmpiilor iarna, lăţoşi, cu colţi de fier şi lihniţi de foame. Ryzak se întreabă dacă băiatul nu are

cumva puterea să se transforme în lup în lunile de iarnă. Nu cumva aşa supravieţuieşte? Şi atunci cu noi ce ar fi? Nu ar putea să se strecoare noaptea să deschidă porţile fraţilor lui? Sau poate l-a ocrotit un duh mai sălbatic şi mai teribil decât lupii. O entitate animală cum noi nu cunoaştem şi nu nu am văzut vreodată. Dacă ar fi în legătură cu o astfel de creatură sau ar avea puterea să ia forma unei fiinţe a cărei formă groaznică ne-o putem cu greu închipui, fără a avea puterea magică de o îmbuna?

Eu argumentez că e vorba doar de un copil, un băiat, la fel de uman ca noi şi Ryzak mă crede, sau se preface că mă crede, deoarece în prezenţa mea doreşte foarte tare să pară că e superior oamenilor pe care îi conduce, să pară la fel de raţional cum crede că sunt eu.

Dar de fapt eu îl înşel. Ştiu că nu e vorba de un băiat obişnuit. Avem de a face cu Copilul.

Vine vara şi grădina mea e înfloritoare. Am mai ales flori sălbatice, pe care le-am găsit în mlaştini, sau între spicele de orz pe tarlaua noastră îngustă. Cine ştie de unde or fi seminţele aduse de vânt? Le-am îngrijit şi asta le-a făcut voinice; sunt albastre, roşii si galbene, iar culorile lor sunt mai vii datorită îngrăşământului de bălegar şi frunze mucegăite. Femeile din casă găsesc că e prostesc să depui atâta efort pentru ceva care nu se mănâncă, dar le plac culorile şi se bucură suficient de mult ca să-mi dea puţină apă din mica noastră rezervă. Cred că mai degrabă îmi fac pe plac ca unui copil. Căci tot ce se află în jurul nostru are o utilitate practică. Femeile nu folosesc nicio podoabă. Cusăturile lor sunt rezistente, dar nicio împunsătură nu e fantezistă. Numai florile mele sunt frivole, parte din viaţa

mea anterioară, pe care nu am abandonat-o total. Timpul pe care îl consum eu cu florile e singura formă de joc în acest loc.

Pentru aceşti oameni jocul e un concept nou. Cum să-i fac eu să înţeleagă că până am venit aici jocul era tot ce ştiam? Reprezenta tot ce era de valoare pentru mine pentru că era inutil, petru că timpul consumat aşa nu era necesar, ci era oferit de bună voie, pentru că jocul te face liber. Ei nu au cuvântul liber în limbă. Deoarece aici nimic nu e liber de propria sa natură, de legea sa proprie.

Dar de fapt suntem liberi. Nu suntem constrânşi de legile propriei noastre firi, ci de modul în care ne imaginăm că putem să încălcăm aceste legi fără să forţăm esenţa propriei noastre fiinţe. Suntem liberi să transcendem propria fiinţă. Şi suntem înzestraţi cu imaginaţia pentru a o face.

Micile mele ghivece cu flori sunt un element la fel de subversiv aici cum erau poeziile mele la Roma. Ele reprezintă un început, prima schimbare. Ştiu că într-o zi una dintre femei se va opri când traversează curtea cu o traistă de grăunţe ca să miroasă una din florile mele viu colorate. Fără să ştie, va fi primul ei pas într-o nouă lume.

Între timp nu mă gândesc decât la Copil. Restul e doar ca să îmi umplu timpul. Şi îmi trec vara cu florile. Se strânge şi se treieră recolta de cereale, se pune în magazii. E din nou toamnă.

Mergem în pădure să-l aducem.

Nu prea doresc să povestesc cum s-au petrecut lucrurile. Laş cum sunt, nu am luat parte la urmărire şi aş fi preferat să nu fi fost de faţă. Ghemuit lângă un trunchi de mesteacăn şi cu mâinile peste urechi, i-am lăsat pe ceilalţi să facă treaba în locul meu. Călăreţii ţâşneau peste tot prin pădure urlând şi răcnind

în timp ce îl încercuiau şi copitele de fier ale cailor făceau bucăţi frunzele mucegăite. Încolţit de colo colo în hăţişul des, Copilul trebuie să fi fost total zăpăcit de strigătele stranii scoase de siluete nebuloase care îl înconjurau răsărind din toate părţile cerului Când deodată a ieşit în luminiş şi s-a oprit în faţa mea, era practic înnebunit, într-o stare de totală panică, epuizat, cu umerii sângerând unde îl răniseră crengile şi cu trupul murdar de noroi. Văzându-se complet înconjurat, scoase deodată un urlet îngrozitor, care nu semăna cu nimic ce auzisem vreodată ieşind dintr-un gâtlej omenesc.

Dar când primul tânăr descălecă în spatele lui, deodată îşi descoperi o energie reînnoită, ripostând cu pumnii, picioarele şi dinţii până când tânărul îi astupă gura şi nările cu palmele, tăindu-i respiraţia cu cruzime şi ceilalţi au putut să-l ţină şi să-l lege cu curele. Doar ochii lui se mişcau în continuare într-o sălbatică dezlănţuire şi spasmele care îi scuturau trupul m-au făcut să cred că era poate într-o criză. Când l-am atins cu mâna, a început să şuiere pe nări şi spasmele au devenit mai puternice. În cele din urmă l-am lăsat singur sub un stejar, cu mâinile şi picioarele legate ca la un porc, în timp ce şamanul a început un ritual. Vocea şamanului care cânta cu vocea sa subţire, cea polară, a părut să-l liniştească. Părea că şamanul îi alunga sălbăticia, ducând-o spre nord în călătoria lui în transă spre albul veşnic de la cercul polar şi scoţând-o parcă printr-o gaură făcută cu un os de peşte sub gheaţă. Când şamanul s-a trezit şi a ieşit din cercul lui, Copilul dormea şi a dormit tot drumul înapoi aruncat peste şeaua călăreţului din frunte şi apoi încă o zi întreagă după ce am ajuns.

Ce stranie trebuie să fi arătat procesiunea noastră cum ne întorceam pe povârnişul lung dinspre mlaştini, în lumina

apusului de toamnă în care se profilau bălţile râului şi faleza cu stânci negre dincolo de care strălucea întinsa mare cenuşie. Au venit să ne facă alai copiii care se holbau cu ochii cât cepele şi care săreau prin bălţi în urma noastră. Au venit să ne privească şi femei care strângeau braţe întregi de rufe puse la uscat pe tufe de spini. Doar ochii li se vedeau, restul feţei le era acoperită cu şaluri negre. Zvonul capturării băiatului ne precedase. Trupul lui slab de mărimea unei căprioare pus de-a curmezişul calului călăreţului din frunte părea neînsufleţit, lipsit de sânge şi de viaţă, ca vânatul care era adus acasă pe ceilalţi cai.

Dar deja circulă vestea că creatura, fie ea băiat lup, pui de zeu sau satir, e în viaţă. Satul l-a acceptat între zidurile sale. Acesta e începutul.

III

Ce-am făcut?

Copilul zace cu mâinile şi picioarele legate încă într-un colţ al camerei faţă în faţă cu a mea. De la început femeile au refuzat să îl atingă. Când face pe el, eu trebuie să-l spăl. Ele îi fac de mâncare, un terci de făină îndulcit cu miere, dar refuză să treacă pragul camerei. Îi dezleg mâinile şi îi las castronul şi ascult la uşă să aud dacă se târăște peste rogojini să meargă să mănânce, fornăind ca un animal flămând. Scânceşte dar nu plânge. Ochii îi rămân uscaţi şi nu scoate nimic asemănător cu un suspin uman, nu se lasă pradă lacrimilor, cum ar face un copil. Scâncitul vine de undeva din mintea lui şi l-a învăţat de la vreun animal. Scânceşte ore în şir... Ca să se consoleze, aşa cum unii copii îşi sug degetul el se excită de nenumărate ori cu mâna fără ruşine, provocându-şi mici frisoane aşa cum am văzut că fac maimuţele şi apoi, când spasmele l-au epuizat şi e liniştit, se aşează pe vine în colţul lui cu genunchii traşi şi cu gura încleştată; sau se face ghem pe rogojină cu bărbia sprijinită pe genunchi şi cu coatele strânse tare între ei.

Petrecem ore întregi privind lung unul la altul. Şi nu am nici cea mai mică idee ce sentimente îl frământă. Nu arată nicio urmă de interes faţă de vreun lucru pe care îl fac eu. Scriu uneori, mănânc. Îmi cârpesc o ruptură din manta. Priveşte fix,

dar nu vede. La început, când l-am atins ca să-l spăl, a încercat să mă muşte cu incisivii lui ascuţiţi. Acum acceptă tot ce fac cu o pasivitate care mă tulbură. Mă tem că poate noi am ucis deja ceva în el Am o teribilă spaimă că s-ar putea să moară – că ceea ce am adus cu noi este o parte materială din el, care poate fi hrănită şi pusă la adăpost un timp şi ţinută cu noi cu forţa, dar doar până îşi dă seama că duhul său s-a dus deja, că s-a strecurat afară din corpul lui când acel prim bărbat l-a prins şi îl ţinea în braţe; sau, şi mai rău, că în timpul acelui prim somn lung a visat cum îl părăseşte.

Îl privesc cum doarme. Picioarele lui zvâcnesc ca ale unui câine, cu mici spasme involuntare de-a lungul coapselor.

Oare visează? Dacă aş putea şti că visează, aş fi sigur că mai există în el acea parte cu care trebuie să intru în contact în cele din urmă, la care trebuie să urc încet pe treptele fiinţei lui. Trebuie să aflu dacă visează. Trebuie să mă asigur că poate zâmbi, că poate plânge.

Dar încă nici nu i-am făcut descrierea.

Are cam unsprezece ani. E înalt, puternic, dar slăbănog, cu articulaţiile genunchilor şi coatelor mari şi cu bătături. Are răni pe braţe şi picioare şi cicatrici vechi care apar ca pete decolorate, închise faţă de pielea bronzată. Are puţin păr pe picioare, deloc pe piept.; dar de-a lungul şirei spinării are o dungă de păr roşcat ca al unei vulpi, care le-a umplut de groază pe femei şi le-a făcut să refuze să-l atingă, deşi e un fenomen destul de obişnuit. Îl poţi observa la copiii mici peste tot, când se joacă în pielea goală în prag sau se bălăcesc vara când cad averse. De obicei nu e remarcat. Numai la acest băiat a devenit un semn pentru aceste femei. E asta, dar şi faptul că labele piciorului sunt lăţite şi întărite din cauză că umblă neîncălţat în

toate anotimpurile, au unghiile rupte şi talpa acoperită de o coajă de grosimea unei străchini de ceramică, deşi nu seamănă cu altceva decât cu un picior normal.E absurd zvonul că e acoperit cu păr şi că are copite, dar asta e ce ne spune Lullo că se zice în sat.

L-am împins pe băiatul Lullo în cameră şi l-am pus să se uite la Copil şi să îmi spună ce vede. Dar era prea îngrozit ca să să se uite cum trebuie şi, deşi a văzut ce era de văzut, nu s-a convins. Ceea ce e în imaginaţia lui are mult mai multă forţă decât faptele.

Ştiu ce crede. Crede că am aruncat o vrajă asupra copitelor Copilului ca să pară picioare deformate sau că l-am vrăjit pe el.

Crezusem că băiatul, fiind cam de vârsta Copilului, ar putea nutri un interes pentru el, un fel de simpatie. Dar nu are deloc. Se uită la Copil cu repulsie, ca şi cum ar fi pe cale să fie înlocuit aici de un copil adus de zâne; sau că, mai probabil, Copilul s-ar putea să îi fure duhul în timp ce doarme. Oamenii de aici cred cu putere în somnambuli şi în hoţi de suflete. Oare au început să bănuiască, la fel ca mine, că fiinţa captivă îşi pierduse duhul şi că el era poate capabil ca, în timp ce noi îl vedeam adormit făcut colac în colţul lui, la fel ca şamanul. să iasă din trupul său, să treacă prin pereţii camerei alăturate şi să intre în corpul băiatului Lullo, în timp ce acesta e dus în vis, cum fac băieţeii într-o călătorie în pădurile de vânătoare sau departe peste râu? Sunt sigur că bătrâna şi mama băiatului îl încurajează în această direcţie, din cauză că îl poate influenţa pe bătrân. Dar Ryzak, nu ştiu exact de ce, rămâne de partea mea în această chestiune. Contra femeilor. Şi contra şamanului care a venit doar odată să-l examineze pe Copil şi cu acea ocazie a refuzat să

cânte şi femeile bombănesc şi se ţin supărate pe mine. Desigur că şamanul şi femeile sunt de aceeaşi parte.

Noi doi stam aşa toată ziua în semiîntuneric.

Am ajuns să ghicesc câte ceva despre ce gândeşte Copilul scrutându-i cu atenţie trăsăturile, dar nu am mai comunicat nicio clipă aşa cum am făcut-o în pădure. E ca şi cum duhul lui, cu care am vorbit atunci, nu ar mai fi prezent. Îi examinez gura cu dinţi mici. Are un fel de a-şi retrage buzele dezvelindu-i când trage aer în piept brusc, parcă cuprins de o durere, deşi face acelaşi gest şi când se autoexcită, gest care îi pune în evidenţă forma ciudată a oaselor feţii, bărbia ascuţită, linia fălcilor. Îi urmăresc şi ochii. Sunt foarte negri, adânc înfundaţi în fundul capului. Sprâncenele o iau în sus. Părul, pe care i l-am spălat şi l-am retezat un pic, e negru ca cerneala, drept şi aspru; nu e deloc fin sau mătăsos, poate şi pentru că e subnutrit sau că e deprimat, sau chiar total lipsit de spirit... Am observat de mult că părul preia strălucirea sau moleşeala spiritului, mai ales în situaţii rele. Deşi l-am frecat bine, el nu pare curat. De parcă pământul i-a intrat până într-atât în piele încât i-a preluat şi culoarea. Poate ţărâna din rănile vechi explică cicatricele maronii de pe mâini şi picioare. Nu e frumos deloc, cum îmi imaginasem eu că trebuie să fie Copilul. Dar simt pentru el tandreţe, o imensă milă, nevoia să-l eliberez, să-i dau un trup mai curat, ceea ce îmi induce o durere interioară.

Mă tot gândesc, ce paşi trebuie să fac?, cum să încep? Cu bunăvoinţă, ştiu că asta e calea; şi fără grabă. Să îi arăt ce înseamnă bunăvoinţa noastră, în ce fel suntem noi oameni şi apoi că aparţinem aceleaşi specii. Aşa trebuie să-şi descopere esenţa.

Dar am început aşa de prost. Cum să poată crede altceva despre noi decât că suntem cruzi? Ce animal sălbatic s-ar fi purtat aşa cu el? Care animal sălbatic l-ar fi vânat călare, l-ar fi legat şi l-ar fi dus departe de lumea pe care o cunoştea? Şi mai e şi înciudarea băiatului, care eu am hotărât că trebuie ţinut la distanţă. Şi ostilitatea femeilor.

Şi eu trebuie să fac totul... La început eu trebuie să fiu singurul cu care intră în contact.

În mod straniu îmi amintesc de lupul din visul meu care ameninţa să consume întreaga apă a fiinţei mele şi începe să-mi fie frică.

Săptămânile trec. Acum nu mai ies din cameră când femeile îi aduc mâncarea. La început era precaut, temându-se că i-am întins o cursă, cum mai făcusem. Se strecura către castron, îl adulmeca, îl examina, îl lua în mâini şi mânca mai încet ca până acum, urmărindu-mă tot timpul peste marginea castronului cu ochii lui negri, în care atunci păreau să apară puncte roşii. Apoi, după ce lua ultima picătură cu degetul, rostogolea castronul pe podea şi se târa în colţul lui, unde se ghemuia cu genunchii strânşi, aşteptând poate ca să fac eu vreo mişcare... Acum mănâncă fără să fie conştient de prezenţa mea. De parcă n-aş fi acolo. Scoţând un fel de grohăit.

De asemenea, mi-am adus salteaua de paie în cameră şi dorm în colţul opus. S-a obişnuit şi cu asta. Şi încep să simt din nou că am stabilit un contact cu el, deşi mi-e imposibil să spun când. Poate că atunci când îl spălam. Se supune acţiunii fără protest., dar fără să aibă senzaţia că e atins în vreo parte a trupului său real. Sau poate atunci când ni s-au întâlnit ochii întâmplător, când intrăm în raza vizuală a celuilalt. Sau poate în somn, când ne mişcăm prin cameră în aceeaşi formă lichidă,

de parcă plutim împreună într-o baltă, sau când visul unuia s-a întâlnit şi contopit cu al celuilalt, o intersecţie despre care mintea trează nu ştie nimic. Sau poate a simţit o parte din curentul de aer pe care îl fac când scriu, când moi pana în cerneală şi mâna mea se mişcă pe pergament, sau când mă rad cu briciul pe bărbie. Ce să spun? Dar acum sunt sigur că acest contact a avut loc. Nu mai scheaună şi nu se mai leagănă înainte şi înapoi în genunchi, mârâind cumva din fundul gâtului. Se uită în jur. Şi cred că ceva ce va trebui să numesc mintea lui a fost antrenată şi a început să fie prezentă în cameră. O simt acolo. E acolo. Procesul de a ieşi în lumea exterioară a început de la sine.

Astăzi când îl spălam şi-a pus vârful degetelor pe dosul palmei mele, cu un fel de curiozitate timidă, ca să simtă textura pielii, şi apoi şi le-a retras repede de teamă că aş putea avea obiecţii şi să-l pedepsesc. Efectul a fost ciudat şi m-a speriat puţin. Ca şi cum ar fi venit un animal pe întuneric şi m-ar fi atins cu limba. Oare începe să caute să aibe o idee despre propria lui fiinţă? Oare pentru el a fost ca şi cum şi-ar fi atins imaginea reflectată într-o oglindă? Mă întreb dacă are vreo idee de cum arată propriu lui trup, ce dimensiune are, ce mic loc ocupă în univers? Oare trebuie să-şi imagineze mai întâi propriul lui trup şi numai după aceea să ajungă să ştie ce este el?

Are inteligenţă şi o simt. Tot mai des, când mă apuc de lucru, să scriu de exemplu, devin conştient de un alt centru de energie care îmi tulbură gândurile, care stârneşte vârtejuri care se îndreaptă ca nişte valuri de lumină către mine şi se sparg de ţărmul conştiinţei mele. Camera conţine emoţii şi gânduri care nu sunt numai ale mele, care deodată ţâşnesc în aerul unei dimineţi umede când eu stau şi scriu şi băiatul, încordat ca un

arc, mă urmăreşte din colţul lui. E desigur începutul unei nelinişti a minţii şi a trupului, care înseamnă primele semne ale unei vieţi reînnoite.

Până la urmă e şi el un copil... Are nevoie de activitate. Trupul lui are nevoie să se exprime prin mişcare, iar mintea lui să iasă în lume, la lucruri, să le atingă şi să le încerce.

.E aici de aproape două săptămâni. Între primele trei zile când a dormit, când sufletul lui a încercat să se ascundă îngropându-se în pământ şi ultimele zile, când a trăit pe jumătate adormit, el a început să se trezească, să devină din nou vioi, conştient de tinereţea lui. Ieri, când am ieşit puţin din cameră, probabil că a pipăit materialele mele de scris. Am găsit cerneala vărsată. Am şters-o fără să dau vreun semn că ştiam că a umblat cu lucrurile mele. Am umplut călimara şi am căutat locul unde rămăsesem şi abia m-am abţinut să nu izbucnesc în râs când am văzut că avea limba albastră.

Azi am ieşit din nou din cameră şi am stat după uşă să-l urmăresc.

Se târăşte pe podea către sulul de pergament, se holbează la el, îl împunge cu arătătorul, apoi îşi lasă capul în jos şi îl adulmecă. Cât trebuie să-l nedumerească faptul că sulul încă miroase a piele de animal. E încă fascinat de cerneală. Adulmecă şi călimara, dar are grijă să nu o verse. Ia stilul în mână şi e clar că a avut suficient spirit de observaţie ca să îl apuce corect, chiar dacă fără îndemânare, între degetul mare şi arătător. Arată încântat de sine. Îl moaie în cerneală reuşind cu mare dificultate să vâre tocul în gaură, aşa cum îl ţine între degete. Se apleacă peste călimară şi faţa lui are acea expresie de mare concentrare umană pe care o vezi pe faţa copiilor mici când încearcă să facă ceva pentru prima dată, să deseneze, să facă liniuţe când învaţă

să scrie, să pună aţă în ac: ochii sunt ficşi, iar limba se mişcă din colţul gurii cu fiecare gest al mâinii, ca şi cum ar fi şi ea un membru pe care, ca oameni, îl folosim ca pe un mijloc ca să intervenim în lume, să mişcăm sau să schimbăm obiectele. Oare aici se înfiripează vorbirea? În acea nevoie a limbii să fie activă în lume, ca o mână printre obiecte, sa apuce, să împingă, să dea o formă, să refacă?

Urmărind de după uşă aceste prime încercări ale Copilului să mânuiască obiectele din noua lui lume, ochii mi s-au umplut de lacrimi.Există ceva înduioşător în umanitatea noastră, în iniţierea lentă a fiinţelor din specia noastră în tot ce am descoperit şi am făcut, – în interiorul nostru şi în lumea exterioară –; te înduioşează primele eforturi ale unui copil să se ridice în picioare, să facă acel salt în sus care trebuie să fi luat strămoşilor noştri secole să-l imagineze, să-l viseze şi să-l realizeze cu membrele lor; sau în plasarea primului bloc de piatră peste altul pentru a construi un turn, prima cetate. Toate acele epoci îndelungate de descoperiri lente. Retrăite de copil în numai câteva luni, căci el se foloseşte de o experienţă pe care el însuşi nu ar fi putut-o avea niciodată şi care zace probabil latentă în el, în şirul de mii de morţi din urma lui, a căror conştiinţă o poartă în sine în lumea prezentă. Şi mai înduioşător era să văd Copilul meu făcând descoperirile care aveau să îl ducă, după atâţia ani de exil, în societatea fiinţelor din ordinul lui.

De câteva zile i-am lăsat mâinile libere. Iar în cele din urmă îi tai toate legăturile în această dimineaţă. Nu mai sunt necesare. Tot ceea ce îl leagă de fapt de noi, de o viaţă nouă, este invizibil prezent aici şi el trebuie să simtă acest lucru; este împletitura de sentimente care se poate percepe în această

cameră: curiozitatea, nevoia de a descoperi utilitatea tuturor obiectelor care îl înconjoară şi felul în care îl definesc şi îl lămuresc cum îşi poate folosi trupul. Toate acestea sunt firele care îl ţin acum legat de noi şi mintea lui trebuie să înţeleagă cum ele îl leagă de noi, de castronul de mâncare, de găleata şi căuşul de apă, de buretele cu care îl spăl şi pe care a început să-l folosească şi singur, călimara, stilul şi pergamentul, mingea colorată pe care am plasat-o întâmplător într-un loc unde nu îi poate scăpa de sub ochi şi care, deoarece eu nu o ating niciodată, probabil că şi-a dat deja seama că trebuie să fie pentru el. Simt cum mintea lui lucrează. Simt, chiar şi în întuneric, cum se mişcă toate aceste fire invizibile.

Nu ştiu din ce motiv, dar în aceste ceasuri lungi, când stau cu Copilul privindu-l cum începe să iasă spre lumea exterioară şi încercând să mă pun în pielea lui ca să îmi dau seama să cum trebuie să-l ghidez spre copilăria lui pierdută, m-am descoperit tot mai des reîntorcându-mă în copilăria mea, pierdută şi ea până acum, sau poate doar respinsă, dar cu siguranţă uitată. Mă cufund într-un loc lăuntric atemporal, unde trecutul se întâmplă din nou întru totul, sau e în curs de a se întâmpla. Sunt din nou acolo. Şi vin în contact cu un sine care aproape că nu pot să cred că sunt eu. Vin în contact cu experienţe care recunosc că îmi aparţin pentru că doar experienţe retrăite pot avea o asemenea intensitate. Imaginaţia nu ar putea crea în minte sau în simţuri ceva atât de pregnant de real.

Sigur că toţi bărbaţii îşi lasă copilăria în urmă. Face parte din intrarea la vârsta bărbăţiei Dar cred că în cazul meu procesul a fost mai intens. Simplitatea acelor ani de la Sulmo nu se potrivea de loc cu noul meu rol de om de lume, de poet sofisticat din metropolă; cred că nu aş fi putut simţi decât anxietate şi

dezgust dacă aş fi încercat să împac cele două roluri. Din acelaşi motiv îmi era penibil să mă văd cu tatăl meu, care a rămas tot decepţionat, chiar şi atunci când faima mea literară ai fi putut să îi ofere o oarecare compensaţie pentru faptul că nu devenisem om de afaceri. El s-a recăsătorit şi şi-a făcut o nouă familie. Ceea ce mi-a înlesnit menţinerea distanţei. După ce am divorţat a doua oară, am trăit de parcă aş fi răsărit pe lume cum eram, cu tot cu primul meu volum de poezii, o creatură de un tip întru totul nou, creată de propriile mele vederi, fără a avea nici familie în urmă, nici trib, nici ţară, niciun fel de trecut.

Şi acum tot trecutul îmi revine.

Şi cu un sentiment de extraordinară tandreţe cum n-am mai simţit nu mai ştiu de când, mai ales anumite seri din cea mai mică copilărie, când fratele meu şi cu mine eram încredinţaţi femeilor din gospodărie, servitoarelor de la fermă, ca să fim spălaţi şi îmbrăcaţi de culcare împreună cu copii lor, băieţi şi fete de aceeaşi vârstă cu noi şi care, deoarece nu învăţasem încă să deosebim că sunt sclavi, ne sunt tovarăşi de joacă în curtea fermei, în crângurile de măslini şi în livezi.

Sub bârnele din bucătăria mare cu dale de piatră, sunt copăi cu apă caldă şi clăbuci, şi noi, cel puţin o jumătate de duzină de copii, ne jucăm stropindu-ne unul pe altul sau vâslind în bălţile de pe podea şi fugim ţipând ori de câte ori una dintre femei, ţinând în braţe prosoape mari, albe şi pufoase, încearcă să ne prindă. Pentru mine e o scenă de o frumuseţe aurie şi mare curăţenie. Când mă gândesc la ea – la trupurile noastre goale spălate, prosoapele albe, femeile care râd întinzând braţele goale şi ude spre noi – îmi simt spiritul purificat:.

În zilele de recoltă ni se permite să dormim la fermă cu doica noastră. Mama, care e bolnăvicioasă şi are dureri de cap

de la guturaiul fânului, s-a retras în camera ei şi nu apare niciodată. Tatăl meu pleacă în fiecare dimineaţă cu cei care strâng recolta şi dacă au de muncit departe, de cealaltă parte a văii, rămâne acolo cu lucrătorii peste noapte. Noi suntem duşi la culcare cu ceilalţi, pe imense saltele de paie în spatele bucătăriei şi stăm treji în timp ce femeile ne spun poveşti despre duhurile pădurii şi demoni mai vechi decât zeii noştri romani, care trăiesc în cotloane ale casei şi ale hambarelor şi trebuie să fie împăcaţi cu bucăţi de aluat (după care vin sub forma unui şoricel) sau cu ierburi pe care doar cele mai bătrâne femei ştiu să le culeagă de sus pe deal.

E o lume a femeilor, aşa cum nu o să mai cunosc niciodată. Miroase a clăbuci de săpun şi aluat, a lapte prins, a lână aspră dărăcită de femeile bătrâne pe terasă la soare, în timp ce pe câmpia strălucitoare din spatele lor zboară multe păsări. Dis-de-dimineaţă, când abia s-a luminat de ziuă, mergem toţi în luncă, o ceată de femei şi copii, să culegem nişte ciuperci mari de culoare portocalie.Mă uit cum femeile, care sunt desculţe, îşi ridică fustele când se lasă pe vine ca să se uşureze în rouă, ţinându-şi capul drept sub coşuri de paie şi cum la întoarcerea acasă îşi iau un aer scandalizat când se opresc în mirişte ca să facă o plecăciune în bătaie de joc către statuete vopsite cu stacojiu ale lui Priapus puse în holdele de grâu ca să sperie pasările.Ajunse înapoi în curte, au de hrănit porcii. Au de vânturat grâu, scuturându-l într-un coş cu o sită. După-amiaza târziu, când în bucătărie e răcoare, trebuie să facă prăjituri de mei, pe care le înţeapă apoi cu un pai ca să se îmbibe cu miere. Şi pe urmă, când s-a lăsat întunericul, vine scăldatul copiilor.

Văd acum cum odată, una dintre fetele cu fustele ridicate peste picioarele goale şi cu braţele lucind de apă, îl apucă pe

fratele meu de puţă şi îl trage în jurul copăii ca pe o gâscă, în timp ce celelalte femei râd cu capul pe spate, iar copiii se stropesc şi bat din palme aruncând clăbuci în aer... Şi deodată îmi dau seama, acum, la aproape cincizeci de ani după eveniment, că este probabil fata cu care se culca tatăl meu.O văd cum îl conduce pe fratele meu, micul moştenitor al acestui univers, în jurul bucătăriei pe podeaua udă, în timp ce femeile râd cu poftă arătându-şi gingiile cu dinţi lipsă. E o imagine de mare veselie; şi eu ma aflu în centrul ei, înţelegând, poate pentru ultima dată, ceva din misterul ei.

E o altă lume. E tare straniu că mă aflu din nou acolo din când în când, acum când ştiu că nu am făcut nimic din ceea ce mi se arăta acolo atunci, că am luat-o în altă direcţie, către o altă lume, în oraş, în centrul statului, iar fratele meu a mers şi el în altă direcţie, pe tărâmul morţii.

Dar şi mai straniu e că această lume există, că a rămas acolo, neatinsă, fără să mi-o amintesc până acum, dar încă luminoasă şi atât de reală încât îi simt mirosul de curăţenie.

În aceste ore de linişte mă gândesc şi la moartea fratelui meu în timpul sărbătorii Parilia, care venea chiar după ziua noastră de naştere, care cădea în aceeaşi zi.

Am fost întotdeauna foarte apropiaţi, deşi avem temperamente complet diferite.el e foarte serios, cu un profund sentiment de loialitate faţă de tatăl meu, faţă de fermă pe care o cunoaşte până la ultima piatră de hotar, faţă de familie, care e atât de strâns legată de pământ aici, de vechile pământuri ale celor din neamul Peligni. Este profund pios, într-un fel pe care îl respect şi îl invidiez, dar cum mi-am asumat de mult rolul meu frivol, îl tachinez pe tema asta, aşa cum se şi aşteaptă.

Zace bolnav de zile întregi şi nu poate vorbi. Abia a împlinit optsprezece ani. Stau cu el într-o cameră care dă în curte, unde zace asudând pe un pat de zi, că îl ia când cu frig, când cu fierbinţeală. Îi citesc puţin, dar nu poate urmări. Îi duc un pahar cu apă la buze şi simt că îmi tremură mâna. Îmi curg lacrimi şi mi-e ruşine că plâng. Când vine ziua sărbătorii mă duc cu inima grea când ziua se îngână cu noaptea să prestez datoria care îi revine lui, să o fac în locul lui, aşa cum ar face-o el. Şi când trec prin curte simt ochii femeilor aţintiţi asupra mea, iar când traversez cu paşi mari tarlaua unde deja ard focuri mici în întuneric şiu că, dacă îmi voi permite măcar o clipă să cred în ceremonia pe care sunt pe cale să o îndeplinesc, ar însemna că l-am înlocuit, că el e în plus, pentru că în acest fel îi voi asigura pe zei (care nu există) că eu sunt acolo ca să îi iau locul.

Înaintez prin iarba galbenă împietrindu-mi inima, deşi de fapt e o sărbătoare pe care am iubit-o întotdeauna, de când tata mă ducea pe umăr ca să văd cum ard focurile şi cum se mişcă umbrele bărbaţilor printre grâne.

Şi eu ştiu toate pietrele de hotar al moşiei noastre, dar pentru mine ele înseamnă altceva. Ele sunt hotarul unde începe o altă lume. Dincolo de ele se află Roma şi toată lumea cunoscută peste care stăpânesc romanii. Dincolo de aceste pietre de hotar începe misterul. Mintea mea se aventurează dincolo, atinge bolovanii străvechi ca să îi poarte noroc şi apoi porneşte mai departe în întuneric, populând necunoscutul nu cu ce vede, ci cu ce îşi imaginează. Ştiu că pentru fratele meu ferma şi mintea lui sunt una. Acele pietre marchează marginea fiinţei lui, aceste câmpuri care au fost curăţate de pietre şi terasate, aceşti măslini bătrâni cu trunchiurile lor noduroase atât de groase că te poţi ascunde în ele, aşa cum fac duhurile

pădurii, aceste vii, aceşti stupi de albine, aceste holde care lucesc în lumina lunii. Trec dincolo de toate acestea, simţind firele de iarbă mângâindu-mi pulpele goale şi ajung pe câmpul unde mă aşteaptă tata.

El a îndeplinit deja partea lui de ritual şi se şterge pe corp cu o pânză. Îl sărut. Un sclav îmi desface mantia. Sorb din găleata cu lapte. Iau în mănă vrejul de fasole şi cenuşa viţelului. Tata moaie o ramură de laur în apă şi mă stropeşte cu ea. Pe piept, pe frunte. Plânge. Eu clipesc des sub ploaia de stropi.

Grămezile de paie au fost deja aprinse pe tot campul pentru ca eu să sar peste ele şi îmi iau avânt şi sar peste primele, simt aerul năvălindu-mi în plămâni, mă cuprinde o bucurie că sar şi că mă simt purificat şi integrat în urzeala lucrurilor – fumul paielor, ziua care se îngână cu noaptea, caprimulgii care se reped după insecte printre pini, tulpinile plantelor care îşi revin după ce am călcat pe ele – şi deodată ştiu că s-a întâmplat, că am lăsat ca un grăunte de credinţă să încolţească în mintea mea şi că l-am omorât. Ştiu că fratele meu a murit. Simt această certitudine în mădulare, când ajung obosit de unde am plecat, în respiraţia mea tăiată când mă aplec înainte cu mâinile pe şolduri şi încerc să mi-o recapăt.

O simt cu vinovăţie în aura de care mă simt învăluit după alergare. Alergarea mea a atras moartea fratelui. După ce mă stropesc a doua oară cu laurul şi o apuc pe drumul de întoarcere acasă prin câmpurile întunecate şi simt cum se usucă sudoarea pe mine, ştiu că evenimentul s-a întâmplat deja. Mă opresc la intrarea în curte şi mă opresc ca să prind primele bocete care se aud din casă, şi aud deja vocile femeilor. Mă aşez la marginea câmpului în întuneric, îmi scot sandalele şi îmi presar ţărână pe umeri, pe picioare şi pe păr. Am senzaţia nedefinită că încerc să

întinez purificarea care de fapt i se cuvenea lui, că ispăşesc păcatul clipei mele de credinţă.

Asemenea lucruri se întâmplă în adâncul vieţii noastre, dar nu vorbim despre ele. Le ascundem chiar şi de noi înşine, dar ele nu ne părăsesc. Chiar dacă ne batem joc de ţărâna din care am venit, ea ne acoperă, ne târâm înapoi în ea, o simţim în amorţeala mădularelor noastre, în nisipul din gură. În acea noapte am ucis o parte din propria mea fiinţă şi am încercat s-o acopăr cu ţărână. Acum îi aud din nou vocea în mine. Îmi dau seama că aş vrea să pot sta de vorbă cu tatăl meu încă odată, după toţi aceşti ani de înstrăinare şi să îi spun că am regăsit drumul înapoi spre ţara pe care nu o s-o mai văd niciodată şi că sunt acasă. Am recunoscut până la urmă că are nişte drepturi asupra mea. Acum ştiu din nou unde m-am născut.

Si aceste idei îmi îndreaptă din nou, ca de obicei, gândurile spre Copil. Din ce ţară vine el? Care îi sunt părinţii? În ce clipă a venit pe lume, sub semnul cărei stele şi cu ce planetă în ascendent, în ce efemeridă a lunii? Şi dacă nu cunoaşte aceste lucruri, oare va putea vreodată şti cine este sau ce soartă urmează să aibă?

Sau poate că tocmai pentru că nu ştie e liber?

Acum Copilul şi cu mine ieşim din casă în fiecare dimineaţă să facem lecţiile în aer liber, unde femeile şi băiatul din casă nu pot asculta.

Copilul merge mereu cu mingea colorată, care a devenit talismanul lui, prima lui proprietate în rândul nostru… Nu îi mai dă drumul niciodată. Noaptea se culcă încolăcit în jurul ei. Când mănâncă, o ţine sub genunchi stând cu picioarele încrucişate şi cu castronul în poală, mânuind în cele din urmă cu stângăcie

lingura pe care l-am învăţat s-o folosească. Când mergem afară duce mingea în mâna stângă.

Evit locurile unde e probabil să ne întâlnim cu oameni din sat, fie femei care bat rufele pe pietre sau le întind pe tufişurile de spini, fie bărbaţi care îşi mână plugurile cu boi spre tarlalele înguste de la marginea palisadei, unde cresc slabele noastre recolte de ovăz. Evit şi micul crâng de la apus care e sacru pentru femei şi unde, la anumite faze ale lunii, ele îi aduc lui Hecate sacrificii de măruntaie de câini.

Deci nouă nu ne rămâne decât ţinutul mlăştinos dinspre râu.

Îmi scot sandalele (băiatul merge desculţ şi îşi acoperă goliciunea doar cu o robă largă, pe care şi-o scoate repede imediat ce nu se mai vede satul) şi mergem printre trestii până la o insulă cu turbă acoperită cu tufăriş şi câteva tulpini de ovăz sălbatic şi acolo începem în fiecare dimineaţă, cu broaştele pleoscăind în jurul nostru şi cu păsările din mlaştină cârâind sau chemându-se invizibile sau ridicându-se greoaie în cerul spălăcit

Îl învăţ pe Copil să vorbească.

E un proces dificil. Am descoperit demult în expediţiile noastre că poate imita orice pasăre sau animal pe lângă care trecem şi e încântat să facă paradă că poate să şuiere ca şoimii mari pe care îi vedem uneori plutind în înaltul cerului sub nori, sau pare că îşi loveşte vocea de trunchiul unui copac, cioc, cioc, asemeni ciocănitoarelor din copilăria mea, de la Sulmo, unde ele erau socotite duhuri sacre ale locului. Stă cu picioarele îndepărtate, cu mâinile în şolduri, cu capul dat pe spate spre lumină şi buzele lui se strâmbă şi trăsăturile lui se contorsionează ca să devină cele ale păsării pe care o imită,

încordându-se ca să devină cioc, creastă, mărgele, în timp ce pe gură scoate întocmai glasul acelei creaturi şi desigur că, pătrunzând în existenţa misterioasă a limbii sale, devine pentru o clipă însăşi fiinţa aceea şi în ochii mei pare miraculos transformat.

Uneori îşi foloseşte mâinile asemeni unui instrument, să scoată triluri ca din fluier, suflând în pumn şi fluturându-şi degetele. Alteori sunetul ţâşneşte din el, ascuţit şi limpede, sau trilurile ies din fundul gâtului ca un murmur gutural, sau trupul lui scoate un cârâit metalic atât de aproape că mă face să tresar E ca şi cum fiecare dintre aceste specii de păsări – porumbei, ciori, păsări de baltă, păsări migratoare care apar la orizont şi zboară sus venind cine ştie de unde – ar trăi înlăuntrul lui şi ar putea ieşi cu suflarea de pe buzele lui; ca şi cum ar avea acces la mişcările lor misterioase printre ierburi, sau ar fi putut merge cu păsările de baltă în fundul râului când acestea se scufundă după pradă., sau în înaltul cerului unde imaginaţia nu reuşeşte să le urmărească, sau să prindă cu urechea strigătele lor scoase unde încep stelele.

Observând cum scoate aceste sunete şi sunetele broaştelor, greierilor, iepurilor, mârâitul surd şi înspăimântătoarele urlete ale lupilor, prind o idee despre cum ar putea fi învăţat să vorbească.

Faţa lui se contorsionează diferit când îşi asumă glasul fiecărei creaturi. Dacă ar fi ca el să glăsuiască mereu ca o broască sau un şoim sau un lup, muşchii gâtului şi fălcilor lui ar putea să se dezvolte în aşa fel încât să se potrivească cu sunetul, într-atât sunt de strâns legate creaturile de sunetele pe care le scot, într-atât se contopesc. Deci va trebui să înveţe să comunice cunoscând structura propriilor lui organe de vorbire.Dacă voi

reuşi să îi fac cunoscută forma lor fizică, va descoperi cum să le folosească.

Din acest motiv, atunci când produc sunetele pe care vreau ca el să le imite şi pe care el le găseşte atât de greu de format cu buzele lui, îi plasez degetele pe gâtul meu ca să audă cum vocea mea vibrează acolo, îi pun vârful degetelor pe buzele mele ca să simtă cum iese aerul. Şi treptat, descoperim că în el există vorbire umană. E încântat de acest joc. E dornic ca un copil să îmi arate că poate să mă imite şi pe mine, nu numai pe celelalte creaturi. Cu vârful degetelor pe buzele mele, încruntându-se, ascultând atent, descoperă forma propriilor lui buze şi sunetul pe care îl scoate e aproape perfect. Îşi ia mâinile de pe gâtul meu şi le plasează pe al lui şi râde imediat ce simte aceeaşi vibraţie acolo şi aude acelaşi sunet, uimit la început, de parcă n-ar şti de unde vine şi apoi încântat, repetând sunetul de mai multe ori triumfător, cu strigăte de bucurie.

Am început să-l înţeleg. Atunci când imită păsările, el nu copiază, aşa cum fac imitatorii din rândurile noastre, ceva ce există în exteriorul lui, revelându-şi astfel acuitatea urechii sau virtuozitatea organelor de vorbire. El devine pasărea respectivă. Şi îi permite să vorbească prin el. Astfel încât învăţând să producă sunetele scoase de oameni, el devine om.Vorbirea este esenţială. Am dedus chiar de la început acel lucru care îi va revela cărei specie aparţine. Scoţând acele sunete care vibrează, el îşi descoperă gâtul. Intonând sunetele pe nas, el îşi dă seama că are nări şi cavităţi nazale unde sunetul rezonează. Şi tot aşa cu buzele, limba, dinţii. Şi astfel, scoţând tot spectrul de sunete pe care noi le producem, îşi crează în minte imaginea capului său; controlând mereu cu vârfurile degetelor conturul gâtului

meu, al fălcilor, al buzelor mele, el verifică că e făcut întocmai ca mine, că e om.

Dar oare ce imagine a capului crează imaginaţia sa? Ce imagine îl pot eu ghida să-şi formeze, ca apoi să devină aşa?

Şi după ce am realizat tot repertoriul de sunete, oare ce limbă să îl învăţ? Îl învăţ să arunce şi să prindă mingea. E iute în aceste mişcări şi la toate deprinderile fizice şi curând, când îşi dă seama că nu sunt la fel rapid în observaţii sau la fel de iute de mână şi. de picior ca el, începe să îmi joace feste. Îl învăţ să arunce cu suliţa, să folosească acul şi pună aţă în ac. Încearcă singur să ţină un stil şi să producă semne cu el. Cel mai straniu e că a învăţat să zâmbească. Nu doar să râdă când alerg neîndemânatic după minge, ci, asemenea nouă, să zâmbească motivat de o stare sufletească, nu de o cauză exterioară. Şi în plimbările noastre îşi asumă acum rolul de profesor, arătându-mi urme în iarbă şi explicându-mi cu gesturi sau imitându-le glasul, ce pasăre sau animal le-a lăsat. Sau când găseşte o larvă sau o crisalidă în muşchiul de sub un buştean, îmi explică cu mâinile cum va deveni fluture, mimând transformarea într-un fel de dans.

Pentru el tot universul e însufleţit. Reprezintă sfera cunoştinţelor sale, un fel de bibliotecă de forme pe care le-a observat şi le-a memorat, o limbă ale cărei hieroglife el le poate citi şi interpreta... În aceste plimbări pătrund de fapt în conştiinţa lui. Ea pâlpâie peste tot în jurul nostru, se află în mlaştini, în grămezi de iarbă, buşteni, crengi; e înţesată cu mii de forme schimbătoare care ţipă, cântă, clănţănesc sau zumzăie şi probabil că pentru mintea lui sunt ca poeziile pe care le-am memorat eu de mult, împreună cu numele a mii de zei şi legendele lor, regulile retoricii, teoremele, datele ştiinţifice,

faptele istorice, teoriile filozofilor. Doar că pentru el e o lume vizibilă, în care poate păşi, care are anotimpuri cu vreme diferită şi vieţi limitate. El mă conduce în conştiinţa lui, care e sub paşii mei şi peste tot în jurul meu. Cum l-aş putea eu oare introduce în conştiinţa mea?

Am luat o decizie. Limba pe care o să-l învăţ va fi limba acestor oameni printre care am ajuns şi nu limba mea.Şi luând această decizie ştiu că am mai luat una Nu o să mă mai întorc niciodată la Roma.

Desigur că o să continui să-i scriu soţiei mele şi avocatului O să continui să mă adresez şi lui Augustus, implorându-l să îmi ierte fărădelegile şi mă cheme înapoi. Pentru că asta e ce se aşteaptă lumea din prima jumătate a vieţii mele să fac, în drama în care trebuie să-mi joc rolul până la capăt.Dar în prezenta jumătate a vieţii mele ştiu că dacă scrisoarea de iertare ar veni, nu m-aş întoarce. În ultimele săptămâni am descoperit tot mai clar că acest loc este destinaţia pe care am căutat-o şi că viaţa mea de aici, oricât de dureroasă ar fi, e adevărata mea soartă, soarta de care am încercat tot restul vieţii să scap. Nu reuşim să înţelegem buna vestire care ne spune: *Iată viaţa pe care ai încercat să o iroseşti. Aici e a doua ta şansă. Iată destinul pe care ai încercat să-l eviţi inventându-ţi o sută de roluri false, o sută de identităţi false. De fapt e un noroc, chiar dacă la început o să pară un dezastru, pentru că şi soarta ştie să ia sute de forme ca urmare a felurilor în care încerci să o eviţi. Acum vei cunoaşte în cele din urmă ce ai fost menit să fii.*

Deci admit în sinea mea ceea ce în sufletul meu ştiu de fapt de mult. Acum aparţin acestui loc. Mi l-am apropriat. Acum pătrund în dimensiunile eului meu.

Cum a început acest proces e un mister pentru mine.

Poate că începe în visele noastre. Se mişcă înlăuntrul nostru o altă fiinţă pe care ne-am îndepărtat-o mereu din minte, ale cărei gânduri le-am ţinut departe de rostire şi începe să acţioneze. Viaţa pe care am încercat s-o refulăm revine în conştiinţa noastră. Şi aşa s-a făcut că că a început să îmi revină în amintire copilăria. Nu aşa cum mi-o aminteam înainte, ci într-o formă mai clară, aşa cum a fost într-adevăr. Şi de asta trecutul meu aşa cum mi-l amintesc acum, mă uimeşte în mod continuu. E ca şi cum s-ar fi întâmplat altcuiva şi acum mi se dă un trecut nou care mă duce, când îl parcurg, la un prezent în care apar întrupat din nou, cu un nou sine.

Aşa se întâmplă şi la lecţiile mele cu Copilul. Când încerc să exprim ce ştiu, deodată mă poticnesc de ceea ce până atunci nu ştiam. Sunt momente când am convingerea că *el* e profesorul şi că ceea ce iese la iveală nou cu ocazia respectivă iese în mod încet şi trudnic din lăuntrul *meu*.

Înaintăm în direcţii opuse, Copilul şi cu mine, deşi pe aceeaşi cale. El nu şi-a capturat încă sufletul individual din universul din jurul lui. Eul său e în afara lui, energia sa fiind împărţită între animalele şi păsările a căror viaţă o împărtăşeşte, printre frunze, apă, ierburi, nori şi tunete, în a căror existenţă se simte la el acasă, pentru că fiecare din aceste elemente deţin o parte din spiritul său. Nu are noţiunea alterităţii lucrurilor.

Încerc să intru brusc în conştiinţa lui, să mă văd prin ochii lui, dar nu reuşesc. Mintea mea nu poate să-l cuprindă. Încerc să îmi imaginez cerul cu toate constelaţiile sale, Câinele, Ursa, Dragonul şi celelalte, ca pe o prelungire a mea, ca o parte a fiinţei mele extinse. Dar faptul că eu ştiu că mă refer la cer, că

stelele au nume şi o istorie, mă împiedică să fiu una cu cerul. Plouă şi eu spun, *plouă*. Tună şi eu spun, *tună*. Cu Copilul e altfel. Încerc să gândesc cum trebuie că gândeşte el: *eu fac ploaie, eu fac tunete,* şi imediat sunt cuprins de panică, de parcă pierzându-mi sufletul meu individual şi separat, care îmi iese prin vârful degetelor, s-ar putea să mă pierd afară, în multitudinea lucrurilor şi să nu mă mai întorc niciodată.

Dar acum ştiu că asta e calea. Încep încet metamorfoza mea finală. Trebuie să alung vechiul meu eu şi să las universul înlăuntrul meu. Animalele creaţiei se vor strecura înapoi, – nu preschimbate în zei, ci ca propria lor persoană. Fiinţe cu cioc, cu blană, cu colţi, cu colţi de fildeş, cu gheare, cu copite, cu râturi, se vor restabili în noi, reluându-şi viaţa de odinioară din lăuntrul nostru. Şi apoi plantele, tot ca ele însele. Lacurile, râurile, oceanele pământului, câmpiile sale, stâncile împădurite acoperite de zăpadă, toate vor reintra în conştiinţa noastră. Şi apoi treptat, şi firmamentul. Spiritul lucrurilor va reintra în noi. Şi vom fi întregi.

Şi astfel, pe când îl învăţ pe Copil zi de zi să scoată împreună grupuri de sunete şi să formeze cuvinte cum fac oamenii, el mă învaţă să produc sunetele pe care le scot păsările şi animalele.

La început a fost ca un joc ca să îi fac pe plac. Stângăcia încercărilor mele, de care mă jenam, îl făceau să râdă şi această izbucnire copilărească mă încânta; şi ideea că că amândoi jucam acelaşi joc îmi uşura sarcina de a-i menţine atenţia asupra sarcinii grele şi îndelungate pe care i-o dădusem.

Dar, de fapt, el e profesorul cu mai multă răbdare. Îmi arată pasărea ale cărei sunete încerc să le imit. Mi-o pune tremurând în mână. Ştiu că vrea ca eu să mă imaginez pasăre.

Şi cum când simt căldura trupului micii creaturi care se zbate în mâna mea, îmi baricadez mintea mea umană şi încerc să ies din carnea şi oasele mele, din trupul meu greoi, să simt că am un cioc, să îmi imaginez că ţâşnesc din iarba udă înspre nori., atunci note stranii ies din gâtul meu, mici ţipete de pasăre şi Copilul îşi împreunează mâinile şi produce sunetele respective, încurajându-mă şi reuşind să-mi îmbunătăţească asemănarea cu acele note simple care reprezintă individualitatea acelei fiinţe.

Şi e adevărat. Cu fiecare zi sunt mai aproape. Cândva, în primele zile ale disperării mele, mă gândeam că poate o să învăţ să scriu în limba păiajenilor. Acum, sub îndrumarea Copilului, sunt pe această cale. Acum ştiu că adevărata limbă este graiul tăcut în care noi doi am comunicat în pădure, când eu dormeam. Este limba pe care o foloseam în copilăria mea ca să vorbesc cu el şi o amintire a minunatelor noastre conversaţii e prezentă acolo, fără să o pot auzi prea bine şi îmi revine când sunt pe cale să adorm, un limbaj pe care limba mea e aproape să-l redescopere şi care cred că mi-ar revela secretele universului. Când mă gândesc la exilul meu acum, o fac din perspectiva universului. Când mă gândesc la limba care mi s-a luat, e vorba de o limbă mai veche şi mai universală decât latina noastră, chiar dacă cea din urmă e neîndoielnic atât de subtilă. Latina e limba diferenţelor, unde fiecare terminaţie defineşte şi separă. Limba la care mă refer acum, limba pe care aproape că o vorbesc, este o limbă unde fiecare silabă e un gest de reconciliere. Noi cunoşteam această limbă cândva. Eu o vorbeam în copilărie. Trebuie să o redescoperim.

Anotimpul a început să se schimbe.Când mergem la insula noastră din mlaştină trebuie să mă înfăşor bine împotriva vântului, care de o lună deja suflă cu nădejde dinspre nord, deşi Copilul încă merge gol, fără să pară afectat de vânt sau frig. Umbrele se lungesc din tufăriş tot mai devreme. Lumina e cenuşie. Păsările care ne-au ţinut acolo tovărăşie au început să plece în cârduri. Cu fiecare zi sunt mai puţine şi când ne întoarcem acasă în amurg peste câmpia mlăştinoasă, auzim cârdurile de gâşte îndreptându-se spre sud în valuri, dând din aripi în înaltul cerului şi umplând văzduhul de gâgâitul lor Animalele s-au vârât sub pământ să doarmă. Mi se pare că detectez o încetinire şi în mişcările Copilului şi cred că probabil o să aflu secretul modului lui de supravieţuire peste iarnă. Într-o dimineaţă o să descopăr că s-a cufundat undeva în somn, ca atunci în primele trei zile după ce l-am găsit.

Între timp satul se preschimbă într-un fort. Grupuri de bărbaţi repară întăritura. Ultimele recolte au fost strânse şi aduse. Staulele, care sunt deschise şi goale toată vara, acum sunt umplute cu hrană şi în câteva săptămâni or să fie aduse şi animalele, boii, vacile, măgarii, caprele, ca să fie băgate în grajdurile deasupra cărora se află camerele noastre şi când o să cobor dimineaţa o să simt respiraţia lor caldă în întuneric, mirosul statut şi o să aud cum rumegă În curte sunt depozitate grămezi înalte de turba tăiată în pătrate, aduse în căruţe care huruie pe uliţele dintre colibe, în timp ce bărbaţii, sau mai ales copiii pe jumătate goi, chiuie şi mânuiesc bice ca să îndemne boii la deal prin noroi. Ne pregătim să ne închidem în case. Spre a ne apăra de călăreţii de la nord care or să apară iar când îngheaţă râul, şi de lupi. Fiecare avem sentimentul că ne retragem înlăuntrul nostru în faţa frigului de afară, în lumina şi

căldura trupului nostru. Ne refugiem mai adânc în sinele nostru profund ca să nu ne atingă proximitatea în care vom fi forţaţi să trăim în lunile de iarnă, când întâi se închide satul şi apoi casele noastre şi, în afara orelor de pază pe ziduri, vom petrece zilele şi nopţile toţi la fel, ghemuiţi deasupra unei sobe cu turbă în camera mare centrală de deasupra staulului. Iarna aici e un anotimp cu resentimente mocnite, bănuieli şi închipuiri care se înmulţesc pe măsură ce zilele devin mai întunecate şi frigul ne forţează să ne strângem mai tare unul în altul şi în acelaşi timp să ne depărtăm mai tare.

Sunt îngrijorat mai ales pentru Copil. Până acum am trăit în aripa de vară a casei, nu complet separaţi de familie, deoarece ea e lipită de dormitoarele principale ale colibei, dar cel puţin având posibilitatea să ieşim şi să venim când vrem şi să îi vedem pe ceilalţi cât de puţin ne permit dimensiunile reduse ale incintei noastre. Îmi dau seama acum cât de mult m-am izolat, cât de mult mi-am limitat viaţa la compania Copilului. Acum această situaţie s-a sfârşit. Mica mea locuinţă de vară va fi luată în primire de păianjeni. După primii fulgi va fi aproape îngropată sub zăpadă Cum o să suporte Copilul să fim înghesuiţi într-o singură cameră? Oare femeile şi băiatul or să-l accepte?

Îi spun îngrijorările mele bătrânului Ryzak, când stăm în curte în lumina apusului jucând un joc pe care localnicii îl joacă pe o tablă de lemn cu piese cilindrice.

El câştigă ca de obicei şi încearcă să nu-şi arate încântarea, încleştându-şi fălcile şi netezindu-şi mustăţile cu arătătorul său scurt, deşi sunt un jucător prea slab ca să fiu o provocare. Pretinde să nu ştie ce să facă, mă ameninţă cu degetul şi apoi face mişcarea.

„Nu, prietene, crede-mă, nu o să-l sâcâie pe băiat”

Dar eu nu sunt convins. Înclin să cred că, deşi deţine poziţia de căpetenie şi îşi asumă discret această autoritate, Ryzak are mai puţină influenţă în sat decât ar vrea el să mă facă să cred şi chiar mai puţină influenţă în gospodărie. Dincolo de prerogativul său masculin stabilit prin lege, există puterea obscură a femeilor. Mai ales mama sa bătrână are o ascendenţă stranie asupra lui.Țipă la ea şi chiar o dată sau de două ori l-am văzut lovind-o. Dar simt că spiritul lui dă înapoi în faţa ei. Ryzak ştie în sinea lui că puterea adevărată în această lume o deţin vechile spirite demonice cărora ea li se roagă când mormăie şi cărora le oferă sacrificii sub lumina lunii Îi e frică de vrăjile ei, aşa cum îi e frică şi de şaman. El nu are de partea lui decât puterea fizică şi autoritatea legii, câtă e.

Bătrâna rămâne ostilă şi bănuitoare.Când ne împarte terciul cu polonicul văd că buzele ei se mişcă şi mă întreb dacă vorbeşte singură sau mormăie vrăji. În sat are reputaţia că poate face farmece şi nu trece o zi fără ca sătencele să nu o consulte în chestiunea unui semn din naştere, sau a unei buze de iepure sau a unei naşteri dificile. O dată sau de două am văzut şi un tânăr din târcoale şi mutându-se de pe un picior pe altul la poartă, stânjenit că are să se supună lumii periculoase a vrăjilor femeieşti. A venit fără îndoială după un elixir de dragoste sau o vrajă împotriva mucegaiului sau naşterea prematură a mieilor lui. O zăream uneori în drumul spre insula noastră culegând ierburi printre tufişurile de pelin sau desluşind mesaje în locuri din câmpie unde cercurile de iarbă nu au fost trasate nici de oameni nici de animale. Ştiu că mă observă. Cred că are convingerea că sunt un vraci rival – oare asta o fi însemnând poet în mintea ei? – care se foloseşte de Copil ca să lege farmece mai puternice ca ale ei. Mormăielile ei când ne dă terciul, au

menirea sa alunge cu descântec bunătatea grăunţelor, ca duhurile noastre să nu se hrănească. Dar e prea temătoare de fiul ei ca să arunce vrăji direct asupra noastră.

Aliatul ei e băiatul Lullo. El e gelos că l-am înlocuit ca elev, deşi m-am oferit de mai multe ori să reluăm lecţiile. Refuză să se mai apropie de mine şi susţine sus şi tare că nu are ce face cu limba latina sau cu cunoştinţele elementare de matematică pe care am încercat să i le predau.

Bătrânul pare supărat. I-ar plăcea ca nepotul său să capete aceste cunoştinţe, dar din mândrie nu poate permite să se vadă că şi-ar da seama de propriile sale lipsuri

În tăcere, cu schimonoseli ale chipului său grosolan cioplit care vorbesc cu maimuţăreli de măscărici despre păreri de rău şi neputinţa în faţa jignirilor la demnitatea sa, mă imploră să nu mă simt insultat de obrăznicia băiatului, să am înţelegere, dacă se poate, faţă de greutăţile prin care trece el. Îi spune lui Lullo că e un bădăran.şi îl trage de urechi, dar cu blândeţe, sugerând astfel că rămânând bădăran acesta rămâne loaial faţă de ai săi şi mai ales faţă de bunicul lui, care e necivilizat fără să fie bădăran. Băiatul acceptă pedeapsa exact cum o intenţionează bătrânul şi o întinde de lângă noi cu un zâmbet de superioritate în direcţia mea.

Ryzak scutură din cap, se strâmbă şi ridică mâinile a neputinţă. Pe deplin îndreptăţită, bătrâna scoate un strigăt ascuţit de triumf în cinstea înfrângerii mele şi pleacă repede să pregătească o infuzie de ierburi în apă fiartă, pe care o serveşte cu o mimică de politeţe atât de exagerată încât Ryzak se simte obligat să declare că ceaiul e de nebăut şi aruncă castroanele în curte cu conţinut cu tot.

Doar mama băiatului e prea bună din fire ca să se întoarcă întru totul împotriva mea. Întotdeauna m-a considerat un fel de prostălău care trebuie tratat cu indulgenţă pentru că e bărbat. Afecţiunea ei amuzată datează din primele mele zile de aici, când a încercat să mă înveţe numele grăunţelor pe le care alegea; şi, deoarece îi e frică de bătrână, e bucuroasă de prezenţa mea pentru că îi stau ca un spin în coastă babei.Ea cară apa pentru plantele mele.Îmi dau seama că e actul subversiv al unei persoane care e doar oarecum tolerată în această casă şi că se recunoaşte în mine.

Ea vine dintr-un sat îndepărtat şi e dintr-un alt neam... Acum că soţul ei a murit, singurul ei drept în această casă vine prin fiul ei. Sau aşa ar fi dacă Ryzak nu ar îndrăgi-o atât de neobişnuit de mult... Desigur că bătrâna consideră că e o slăbiciune pe care i-o reproşează pentru că slăbeşte regulile stabilite.

E poate o slăbiciune similară care o face pe tânără ca, în ciuda avertismentelor bătrânei, să întindă mâna şi să îl atingă pe Copil când acesta e aplecat asupra vreunei sarcini. Pentru o clipă doar, atrasă de curiozitate sau tandreţe sau din impulsul de a veni în contact cu acea forţă care e concentrată în el, îl mângâie pe păr, retrăgându-se imediat ce el îi simte mâna. Dar în acel scurt moment expresia de pe feţele lor e extraordinară.

Ceea ce vreau să spun e că vieţile noastre aici, deşi separate, sunt încărcate de tensiune. Şi iarna abia a început.

Azi toată ziua a existat în aer acea nemişcare, acea bolnăvicioasă lumină verzuie care promite zăpadă. Deasupra mării e o pătură groasă de nori. Animalele, care au fost deja aduse în staule, se mişcă neliniştite, scoţând aburi şi bătând din picioare. Nici Copilul nu s-a putut aduna. Ca orice băiat de

vârsta lui poate fi dificil, căutând tot soiul de scuze ca să îmi distragă atenţia – o aripă de pescăruş în mlaştină, o larvă care se târăşte pe un buştean. Dar azi e altfel. Toţi muşchii lui rămân încordaţi, în alertă, de parcă ar auzi paşi în iarba din spatele nostru... Nu se poate concentra, are una sau două izbucniri de nervi, împingându-mi mâna la o parte iritat, ca şi cum limba pe care încerc să-l învăţ ar bloca o altă limbă, pe care trebuie să-şi ascută urechile să o prindă.

Adesea pare să vibreze astfel la schimbările de vreme. Adulmecă o schimbare de vânt cu multe ore înainte ca prima adiere să înfioare marea sau să scuture ierburile din mlaştină. Îl văd că se ridică în capul oaselor în curte şi îşi întinde capul, de parcă ar simţi deodată o prezenţă şi ştiu că afară firele de iarbă se mişcă deja cu prima suflare a unui vânt nou, sau că primele luciri ale fulgerelor se desenează pe linia îndepărtată a orizontului de la nord.

Dar azi e vorba de zăpadă, pe care o aşteptăm de aproape trei săptămâni. În fort se fac ultimele pregătiri. Peste toată întinderea cenuşie nemişcarea vibrează ca la atingerea unei coarde. Şi fiecare lucru emite un freamăt de simpatie.

Uneori între miezul nopţii şi zori mă trezeşte din somn o lumină stranie în cameră, de un albastru nefiresc, care nu seamănă deloc cu lumina lunii. Uşa colibei e deschisă şi locul Copilului din colţ e gol. Mă ridic repede, cuprins de frică.

Dar nu a fugit. În lumina orbitoare produsă de zăpada care, după grosimea ei, probabil că sunt ore bune de când cade, el stă gol în curte (doarme gol şi acum, când noi ceilalţi ne înfăşurăm în blănuri) şi mi se pare că încă doarme – are acel aer detaşat, de transă, al somnambulilor, care chiar atunci când trec

pe lângă tine pe un coridor sau pe scări, par de neatins, de neajuns, ca şi cum s-ar mişca într-o altă lume, la fel de prezentă, care e însă separată de a noastră, dar nu cu ziduri. Stă perfect nemişcat, cu faţa ridicată spre cerul care e de un albastru incandescent, ce nu pare să aparţină nici zilei, nici nopţii, un albastru atât de unic şi de pur încât pare să cânte.

Stă aşa nemişcat în frig, în lumina răsfrântă de zăpadă, cam un ceas. Sunt prea înspăimântat ca să-l trezesc. Apoi, când primii fulgi ai zilei încep să cadă din nou, deschide gura să îi prindă, se freacă pe faţă, pe piept, pe umeri, şi întinde mâinile şi îşi ridică faţa astfel încât lumina să cadă direct pe ele

Probabil că scot un sunet târşâit, că am stat atât nemişcat în frig, de teamă să nu îl trezesc.

Se întoarce şi deodată se trezeşte. Scoate un strigăt de bucurie. Şi începe să sară prin zăpadă, aruncând-o în sus. Nu pare să simtă frigul. Trupul lui nu îşi pierde culoarea, şi nu are picioarele amorţite. Când vine spre mine cu un pumn de zăpadă, simt căldura pe care o răspândeşte, trupul lui e ca un furnal. Îmi arată zăpada ca şi cum ar fi ce ţine de lumea lui şi eu nu aş fi văzut niciodată aşa ceva

Dar întâmpin rezistenţă când încerc să îl bag în casă. Nu l-am mai văzut niciodată brusc atât de recalcitrant. Fac greşeala să insist şi se repede la mine scuipând şi sfâşiindu-mi pelerina şi aleargă la peretele palisadei zgâriind lemnul în încercarea de a-l escalada. Când încerc să-l calmez, mă aruncă cât colo şi începe să urle. Cum urla când era în pădure. Urlă şi zgârie peretele ca un animal, scuipând ori de câte ori mă apropii, arătându-mi dinţii şi mâinile cu degetele încordate şi întinse ca nişte gheare. În spatele meu au apărut femeile şi Ryzak, care

pare alarmat. Şi băiatul adormit are ochii larg deschişi, de parcă una din poveştile bătrânului prinsese viaţă în curte.

Sunt gata să izbucnesc în lacrimi. Nu e nimic de făcut. Aştept împreună cu Ryzak ca energia băiatului să se epuizeze. În cele din urmă se prăbuşeşte lângă perete, cu unghiile însângerate. Mi-e tare milă de el şi mă simt vinovat, dar nu pot să.l ating. În toate aceste ultime săptămâni mi-am urmărit propriul plan în legătură cu Copilul, fără să cred nicio clipă că e altceva decât un creatură dominată de voinţa mea, o figură din visul meu. Acum când stă în genunchi în zăpadă urlând şi sfâşiindu-şi faţa cu unghiile, îmi dau seama că e o fiinţă separată, ceea ce mă înspăimântă. Nu am nici cea mai mică idee cât de mare e suferinţa lui, nu ştiu ce profund sentiment de pierdere şi deposedare exprimă ţipetele lui. Când în cele din urmă urletele au slăbit şi ajuns nişte suspine copilăreşti, îl ducem la patul lui şi eu mă ghemuiesc alături de el în întuneric, cu uşa închisă, până când adoarme încă suspinând.

Dimineaţa nu pare să-şi amintească de evenimentele nopţii Ma urmăreşte din colţul lui cum îmi împăturesc aşternutul, îmi împachetez materialele de scris, briciul şi castronul, făcând pregătiri ca să părăsesc pentru un întreg anotimp acest spaţiu care e al meu, al nostru, în favoarea camerei comune de deasupra staulului. Îl asigur prin gesturi că nu plec fără el şi îl încurajez să-şi strângă şi el lucrurile, câte sunt: roba albă aspră pe care refuză s-o poarte, mingea colorată. Pare incapabil să se trezească complet. Se uită la mine cum mătur camera şi după ce le spun la revedere păianjenilor, trag zăvorul la uşă. Până la sfârşitul săptămânii coliba noastră va fi îngropată sub zăpadă şi apoi, după ce dă îngheţul, nu vom mai putea intra înăuntru decât prin acoperiş.

Încet, ducând tot ce ne aparţine, suim scara din interiorul staulului către camera comună.

IV

Începe visul nostru de iarnă.

Este al cincilea an pe care îl petrec în acest loc şi încă nu m-am obişnuit cu el. Zi de zi peste mlaştini pluteşte aceeaşi lumină cenuşie, ninge, dă îngheţ, ninge din nou, vântul suflă constant dinspre stepe. În camera noastră aerul e plin de fumul gros scos de turba care arde mocnit sub noi. Ferestrele stau mai tot timpul zăvorâte împotriva vântului şi pot fi deschise doar în acele zile de o nemişcare stranie când îngheţul domneşte absolut şi cerul devine de un albastru de gheaţă şi întreaga lume îşi ţine respiraţia şi are străluciri albastre, aurii şi albe, de parcă am fi păşit brusc într-o nouă ţară. În rest ne ghemuim aici în semiîntuneric, ascultând cum vântul şuieră în jurul streşinilor, ia pe sus grămezi de zăpadă şi le aruncă cu un zgomot înfundat la pământ; ascultând zdrăngănitul obloanelor de lemn şi clinchetul ţurţurilor şi încercând să ne apărăm de curenţii care pătrund în cameră şi formează mici vârtejuri în aerul plin de fum. Eu scriu la lumina unei lumânări şiroind de ceară pe care deseori trebuie să o apăr cu palma ca să nu fie stinsă de o pală bruscă de aer. O mare parte a timpului dorm. Poate că din cauza aerului greu, sau pentru că sângele curge mai încet la temperaturile extrem de scăzute, sau pur şi simplu de plictiseală, dar mă trezesc moţăind la ore ciudate ale zilei şi sunt mereu somnoros

şi cu capul greu. Oare câte ore pe zi petrec pe jumătate dormind şi pe jumătate visând? Douăsprezece, cincisprezece?

Zilele trec repede în uitare absolută, căci se disting prea puţin între ele; la fel şi nopţile. Trece o săptămână, trei săptămâni, cinci. Nici nu observi că au venit şi au trecut, în afară de cazul că le crestezi pe un băţ sau le însemnezi pe un pergament.

Eu măsor zilele după de câte ori mi-a venit rândul să fac de pază. Odată la cinci nopţi timp de patru ore ies să fac de pază pe zid împreună cu încă douăzeci de bărbaţi, păşind în sus şi în jos pe un parapet de lemn ce se află imediat sub culmea cu ţepuşe a palisadei. În nopţile senine poate fi frumos, cu luna sus pe cer printre nori, cu mlaştinile albăstrii umbrite de părţi întunecate întinzându-se în câmp deschis cât cuprinde privirea până la râu.

În astfel de nopţi poţi vedea haite de lupi alergând în zăpadă şi, dacă e destul de linişte, îi poţi şi auzi urlând. Uneori un lup singuratec vine chiar până la zid şi o dată sau de două ori apare o haită întreagă, arătându-şi colţii albi în lumina lunii şi umplând aerul cu urletele lor groaznice atunci când adulmecă animalele în staule, iar boii şi măgarii rag şi ei neliniştiţi la rândul lor când îi aud. Dar în majoritatea nopţilor pur şi simplu păşim în sus şi în jos pe trecerea îngustă, prin marea de ceaţă care ne înconjoară, ca nişte orbeţi, cu mâinile întinse înaintea noastră. Aşa că cele patru ore sunt atunci ca un altfel de somn. Nu ai nimic pe care să îţi poţi fixa privirea şi toate sunetele sunt cu surdină. E un fel de somn cenuşiu şi fără vise, care îţi dă dureri de genunchi şi senzaţia că te strânge capul şi îmi vine foarte greu să nu mă cufund într-un somn adevărat şi să mă prăbuşesc doisprezece metri în noroi.

În acest timp Copilul s-a cufundat într-o stare de apatie, stând ore întregi în întuneric cu privirea în gol, cu braţele în jurul genunchilor şi bărbia înfiptă în pumnii strânşi. Încă se mai înviorează uneori, ridicându-şi capul să audă cum se iscă vântul după o perioadă de calm sau adulmecând aerul când nori cu zăpadă se apropie de noi, iar în perioadele de lumină şi calm, când pot fi deschise ferestrele, aproape înnebuneşte de bucurie, legănându-se pe călcâie la marginea pervazului şi scoţând scâncete ca un căţeluş lăsat liber din lesă. Dar în lungile perioade când suntem închişi din cauza ceţii sau a zăpezii sau a severităţii gerului, se retrage în sine morocănos şi nimic nu-l scoate din această stare. Mănâncă dacă i se pune mâncare în faţă... Nu mai manifestă niciun interes pentru jocurile noastre de vorbire şi mă tem că va uita mai tot ce-am învăţat; şi odată, când am încercat să-l atrag scoţând unul dintre strigătele de pasăre pe care mă învăţase el, a făcut un atac de isterie. Încercarea mea zadarnică de a imita pasărea nu făcuse decât să-i amintească de locul din mlaştină unde n-am mai fost de cel puţin trei luni şi îmi dau seama cu durere că el nu înţelege, că nu poate înţelege, de ce nu mai mergem acolo, sau de ce jocurile noastre s-au terminat. Oare crede că îl pedepsesc?

Într-o noapte senină, când am deschis ferestrele, a încercat să se arunce afară şi a trebuit să mă lupt cu el şi să-l ţin la pervaz, în timp ce el dădea din picioare şi scotea strigătele acelea răgușite de animal, care au convins-o din nou pe bătrână că el nu e un copil, ci un animal deghizat, care ne-a amăgit să-l primim între noi.

E cu ochii pe el tot timpul. Cred că e îngrozită că ar putea atinge ceva, vreo ustensilă şi astfel să dobândească putere asupra celor care o folosesc. Şi e adevărat că în lungile ore când

pur şi simplu şade cu ochii în gol, el nu pare de loc să fie un copil normal; şi când mârâie din gâtlej, sau scânceşte, sau scoate ca nişte lătrături de durere, chiar şi eu mă întreb dacă nu cumva uneori reintră în el spiritul vreunui animal – vreun spirit care l-a ajutat acolo, iarna, în pădure. Îl văd cum se retrage în fiecare zi mai departe, mai la distanţă, într-o vizuină secretă, unde spiritul său dormitează şi nu poate adus înapoi.

Privindu-l, îmi dau seama clar ce face de fapt. Se visează departe afară, în peisajul de iarnă. Îmi imaginez secvenţe în care circulă prin zăpada moale dintre mesteceni, mestecând bucăţi de coajă de copac, sau îngenunchind în căutare de licheni. Îl ating pe umăr şi nu simte nimic. Ochii lui negri, înfundaţi în orbite, privesc prin mine la câmpii îndepărtate măturate de vânt şi acoperite cu gheaţă ce străluceşte orbitor. Atunci când se înviorează la o schimbare de vreme, îmi dau seama că e o schimbare în peisajul unde se mişca el în mintea lui. L-aş lăsa să plece, dacă aş putea crede că l-am găsi iar la primăvară. Dar asta e imposibil. Acum, după ce l-am adus printre noi, nu mai e cale întoarsă. Deja, datorită căldurii din cameră, îşi pierde capacitatea de a rezista la frig. Sunt deja câteva săptămâni de când se înfăşoară şi el, ca şi noi, în pături din piei de animale. Afară în pădure ar îngheţa acum. Oricare ar fi fost secretul lui, acum l-a pierdut din cauza mea. Acum e la fel de vulnerabil ca noi şi asta îl face uman în cele din urmă, chiar dacă bătrâna nu vede acest lucru.

Ca să demonstreze parcă ceea ce tocmai am spus despre el, Copilul a făcut febră acum. Pe când şedea cu genunchii strânşi, cu ochii în gol, deodată se prăbuşeşte înainte într-un leşin, dar când mă duc să-l învelesc se trezeşte şi aproape

imediat începe să tremure. Îi apar pe frunte imense broboane de sudoare, asudă din tot corpul, părul îi e leoarcă. Iar după fierbinţeală îl ia cu frig.Tot trupul i se încleştează când are acum în propriul corp această senzaţie nouă şi anume ce înseamnă iarna, ce înseamnă să simţi zăpada şi gheaţa, să simţi că intri pe tărâmul frigului absolut, universul polar care se află la limitele trupului. Îşi strânge genunchii la piept, făcându-se ghem. I se contractează fiecare muşchi din membre, din umeri, din ceafă, i se încleştează pumnii, i se încleştează fălcile. Arată îngrozit şi când încep convulsiile trebuie să-l ţin şi să-i vâr un cuţit între dinţi, în timp ce el se zbate, înţepeneşte, e cuprins de o serie de spasme şi apoi se cufundă epuizat într-un somn moleşit. Apoi asudă din nou. Pe când îl ridic în braţe şi încerc să-i strecor câteva picături de apă între buze, îmi aduc aminte de fratele meu şi înţeleg ce înseamnă pentru mine acest Copil, ce ar însemna să-l pierd.

Bătrâna ne urmăreşte din cealaltă parte a camerei. Ştiu ce crede. Că nu e vorba de o febră obişnuită. El de fapt se luptă cu demonul lui, duhul animalului care l-a protejat acolo în pădure şi acum încearcă să revină. Când apelez la ea după un leac, o licoare din ierburile pe care le strânge în acest scop, scutură din cap şi face un semn în jos cu degetul mare şi scuipă. Trebuie să veghez asupra Copilului zi şi noapte. Căci ştiu sigur că, dacă ar crede măcar pentru o clipă că duhul ar putea triumfa şi reintra în corpul Copilului, i-ar tăia gâtul cu mâna ei.

Dar tânăra, care are şi ea copil şi are inimă bună, nu poate suporta să vadă băiatul zvârcolindu-se, asudând tremurând şi zbătându-se sub cuverturi. Îmi aduce hrană şi un castron cu apă proaspătă pentru el pe furiş.

O aud pe bătrână certând-o şi ştiu ce îi spune. Dacă băiatul nu s-ar mai lupta şi noi ne-am trezi deodată închişi în cameră cu lupul alb uriaş care e duhul său protector şi care ar putea în orice clipă să reuşească să reintre în trupul lui şi apoi să iasă din nou? Ea crede că febra e o etapă a acestei dureroase transformări. Sângele Copilului fierbe şi apoi îngheaţă, pe măsură ce el se transformă. Iar stomacul Copilului cere carnea crudă cu care se hrăneşte lupul. Iar membrele lor se străduiesc să capete gheare. Fălcile i se încleştează simţind că îi cresc colţi. Şi dacă nu a vorba de un lup, ci de o altă fiară? Mai mare, mai îngrozitoare decât îşi poate imagina ea?

Tânăra dă înapoi. E cuprinsă de o îndoială. Dacă fiara, descoperind ca e prea greu de învins Copilul, ar intra în trupul fiului sau? I-ar fi aşa de uşor! Când dormim şi trupurile noastre sunt goale în întuneric, duhul Copilului se furişează afară, traversează camera, intră în corpul fiului ei şi gata, s-a terminat!

Timp de două zile întregi tânăra refuză să se apropie de noi. Ea supraveghează Copilul, îşi supraveghează fiul şi îl ţine cât de departe poate de colţul camerei unde ne aflăm noi, în timp ce bătrâna se mişcă şuşotind printre noi.

Dar în toiul nopţii când febra Copilului atinge momentul crizei şi sunt silit să strig după ajutor, femeia cea tânără se mişcă în întuneric, se înfăşoară în pelerină şi ne aduce apă. Sunt într-o stare de oboseală şi epuizare disperată şi, după aproape cinci zile de veghe, sunt mereu gata să izbucnesc în lacrimi. Îmi tremură mâna atât de tare încât nu pot duce castronul la buzele Copilului.

Ea îl ia din mâna mea. Îngenunchează. Ridicându-i capul, i-l duce la buze să soarbă apa răcoritoare şi, după ce i-a lăsat capul la loc pe grămada de zdrenţe pe care am folosit-o ca pernă,

stă şi-i face vânt în timp ce mă sprijin câteva clipe de perete şi dorm. Când mă trezesc tresărind, ea e încă acolo, cu faţa abia vizibilă din faldurile pelerinei. Stă perfect dreaptă, mişcându-şi mâna ca să-i facă vânt. Dă din cap că pot să mă mai culc şi eu adorm profund.

Când mă trezesc dis de dimineaţă în lumina care se strecoară prin crăpăturile ferestrelor, o găsesc ţinându-l pe Copil, care are un atac. E înspăimântată şi ştiu că e vorba de adevăratul moment de criză. Şi ştiu şi de ce se teme.

Trupul Copilului se zbate cu mişcări dezordonate şi apoi se moaie, fălcile i se încleştează şi se descleştează, scoate sunete stranii de animal. Îi aud pe ceilalţi începând să se mişte şi o văd pe bătrână apărând din întuneric să se uite la noi, cu băiatul somnoros în spatele ei. Copilul geme, din gât îi ies nişte mârâieli. Limba îi atârnă afară din gură şi îi curge salivă din colţurile gurii. Îşi mişcă buzele. Şi deodată, atât de clar că auzim toţi – eu şi tânăra căreia i se taie respiraţia şi îl dă la o parte, bătrâna care scoate un urlet, de pe buzele Copilului, printre toate mârâielile şi scâncetele de durere, iese un cuvânt, unul din cuvintele pe care am încercat să-l învăţ în aceste săptămâni. L-a descoperit în cele din urmă în delirul său. Şi-a făcut drum şi a ieşit la suprafaţa minţii şi limba lui a descoperit cum să-l producă.

E un cuvânt obişnuit, şi nu are nicio însemnătate. Doar unul dintre cuvintele obişnuite din viaţa zilnică a acestor oameni. Dar are un efect imediat asupra lor. Şi din cauza bucuriei care mă cuprinde că el şi-a descoperit umanitatea în cele din urmă, nu înregistrez ce-i alarmează pe ei. Tânăra se ridică clătinându-se îngrozită în picioare şi începe să se dea înapoi. Bătrâna îi întinde o mână şi pe cealaltă o duce la spate

să prindă băiatul. Se bagă una în alta cu ochii larg deschişi strângând băiatul între ele, în timp ce eu mă uit la ele de pe jos, de lângă Copil, incapabil să înţeleg ceva pentru un moment.

Apoi înţeleg. S-a întâmplat ce a prezis bătrâna că se va întâmpla... În momentul de criză cea mai profundă, Copilul a înşfăcat alt suflet. Faptul că a rostit deodată un cuvânt în limba lor asta dovedeşte.

Ele se întorc acum spre băiatul Lullo, deoarece băiatul e cel ce a vorbit fără să ştie prin gura Copilului. Bătrâna începe imediat să bocească., blestemând-o pe cea tânără că şi-a abandonat propriul copil pentru un intrus şi, îngrijindu-l până când a făcut criza, i-a înlesnit demonului să fure, chiar şi pentru un moment, duhul fiului ei. Tânăra a amuţit de spaimă. Se împleticeşte printre rogojini, ţinându-se de burtă şi scoţând sunete nearticulate din gât ca şi cum ar fi gata să verse. Băiatul începe să scâncească şi bătrâna îi rupe hainele de pe el căutând pe trupul lui semne, vreun loc pe unde ar fi pătruns demonul. Un ceas mai târziu, când vine Ryzak de la pază, toată camera e în mare agitaţie. Amândouă femeile sunt cuprinse de isterie, iar băiatul atacat de febră e întins pe patul lui, în timp ce Copilul doarme respirând liniştit, căci criza lui a trecut în cele din urmă.

Mi s-a învălmăşit mintea de la toate acestea.

În orice alt moment aş fi fost probabil nebun de bucurie după cele ce s-au întâmplat. Copilul a vorbit în cele din urmă. În delirul său a descoperit graiul omenesc. A făcut primul pas care o să-l conducă inevitabil acum în lumea oamenilor. Dacă asta s-ar fi întâmplat acum şase sau şapte săptămâni, în mlaştină, n-aş mai putea de bucurie. Dar acum nu sunt conştient decât de pericolul în care s-a pus. Acest prim cuvânt omenesc, extras din adâncul fiinţei sale în somn, în timp ce

mintea lui era poate departe în zăpada din pădure, s-ar putea să îl distrugă.

El nu își dă seama de niciun pericol, acum ca doarme respirând liniştit, dar pericolul e real şi eu nu îndrăznesc să îl părăsesc sau să îmi permit să satisfac dorinţa copleşitoare de odihnă a trupului meu. În colţul opus, prea ocupate ca să ne dea vreo atenţie, cele două femei bocesc lângă trupul băiatului, ale cărui gemete uşoare se pot auzi printre urletele lor. Trece prin prima fază a bolii pe care a avut-o Copilul, recunosc simptomele.

Cum a luat-o?

Îmi vine în minte expresia alarmată de pe faţa băiatului, de groază, în faţa unei prezenţe necunoscute, pe când bătrâna îi sfâşia hainele, căutând semne de invazie pe trupul lui. Oare atunci a luat boala? Molipsindu-se de frica ei şi însuşindu-și-o? Cine poate şti mijloacele misterioase prin care trupul acţionează ca să-şi îndeplinească scopurile? Cu mulţi ani în urmă, când călătoream prin Asia Mică, am vizitat un uriaş care era atacat de ciumă... Ceea ce m-a izbit atunci a fost caracterul total întâmplător cu care avansa boala, cum, apărând într-o casă, dobora toţi membrii cu excepţia unui singur copil, care rămânea neatins, apoi sărea două case mai încolo pentru a doborî victima următoare. Am ajuns să cred atunci că, pe lângă ciuma însăşi, care se mişca asemeni unui nor peste cetate, exista probabil un fel de umbră a bolii care se afla în trup sau în minte şi că boala nu poate izbucni decât atunci când cele două se întâlnesc şi se recunosc reciproc. Cum să-ţi explici altfel că un om ia boala şi altul nu, deşi stă lângă el sau doarme în acelaşi pat? Şi ce poate fi acea umbră care doarme latent în trup decât frica? Groaza e elementul de legătură. Trupul începe să asude de frică, ciuma începe să acţioneze, fiecare picătură de sudoare se încarcă de

febră. Ce a început în mintea omului acţionează acum asupra trupului său. Aşa am văzut boala transmisă odată la teatru. În Antioh, un actor celebru care reda ultima suferinţă a unui erou care fusese lovit de o febră mortală după ce insultase zeii, a impresionat atât de puternic publicul, el a reprezentat atât de perfect fierbinţeala, sufocarea, paroxismul bolii, încât o jumătate de duzină dintre spectatori s-au îmbolnăvit pe loc din cauza propriei groaze şi vinovăţii, au căzut asudând de pe scaune şi au trebuit duşi afară. Mintea lor fusese atât de impresionată de ceea ce văzuseră şi simpla simulare a bolii de către trupul ar tisului se comunicase trupului lor şi boala devenise reală. Spiritul actorului care îşi imagina boala afectase atât de profund spiritul lor încât ei lăsaseră boala să pătrundă şi imediat otrăvurile începuseră să circule prin venele lor.

Oare aşa se răspândesc asemenea febre? Oare aşa se îmbolnăvise băiatul? Nu datorită dorinţei Copilului de a se elibera dând boala mai departe, ci prin frica din mintea mamei sale, imprimată în mintea băiatului de panica bruscă a bătrânei, care s-a tradus imediat în sudoare, în arşiţă, în convulsiile prin care trece acum. Momentul infecţiei fusese atunci când bătrâna întinsese mâna ca s-o atingă pe tânără când aceasta s-a dat înapoi îngrozită de vorba rostită de Copil şi s-a întors cu un strigăt la băiatul somnoros din spatele ei. Datorită acestui prim şoc al strigătului ei el luat boala, trupul lui s-a deschis ca s-o primească din mâinile ei şi, prin mâinile mamei lui, de la Copil. Deşi bătrâna crede, şi i-a transmis convingerea şi tinerei, că duhul Copilului e cel ce a făcut asta din pură răutate şi că mama băiatului e cea care a transmis boala, datorită slăbiciunii şi milei sale. Venind să-l îngrijească pe Copil ea trădase viaţa fiului ei, permisese duhului morţii să treacă printre ei.

Astfel cu fiecare ceas, băiatul Lullo se afundă mai adânc în delir, strigând, mormăind, scoţând aceleaşi scâncete şi urlete de animal în suferinţă cu care Copilul umpluse camera în ultima săptămână şi luptându-se, aşa cum cred femeile, cu acelaşi duh de animal care îl va folosi pentru a putea pătrunde pintre noi. Între timp Copilul, care nu îşi dă seama de ce se petrece, se întremează. Astăzi se ridică în capul oaselor, fără a avea puterea de a se susţine, dar putând totuşi să mănânce din nou. Şi zâmbeşte.

Chiar şi Ryzak priveşte însănătoşirea Copilului strângând din ochi. Şi văd la el că îi e teamă de ce rău le-a făcut poate Copilul, deşi, ca şi femeile, e prea frământat, prea necăjit de suferinţa nepotului lui, ca să facă altceva decât să privească în gol şi să-şi pună întrebări. Sentimentele sale sunt acaparate de mica făptură palidă întinsă pe rogojini care îi ţine mâna când îl atacă febra, când îl ia cu frig după fierbinţeală. Abia când o să-i treacă boala în cele din urmă, şocul bătrânului o să se preschimbe în resentiment sau chiar furie la adresa noastră. Timp de cinci zile şi cinci nopţi stă chircit pe podea lângă copil, cu umerii încovoiaţi, cu faţa încordată şi uneori cu lacrimi pe obraz când băiatul scânceşte. Ştiu ce simte, dar nu mă pot manifesta. Încerc să mă fac invizibil, împreună cu Copilul. Mama băiatului e prea înlemnită de durere şi vinovăţie ca să facă altceva decât să şadă cu capul acoperit, privind fix la băiat ca să îl readucă la viaţă prin voinţa ei. Bătrâna e cea care îl îngrijeşte. Dacă va muri cumva, ştiu sigur că toată această emoţie feroce care e în jurul nostru se va transforma în violenţă. Şi n-o să pot face nimic atunci să-l apăr pe Copil sau să mă apăr pe mine. Moţăind pe jumătate, aştept acest moment când, după strigătul răguşit de furie care îl va sfâşia pe bătrân, se va abate

asupra noastră violenţa care acum scutură trupul băiatului, izbucnind din trupul bătrânului furibund, lovindu-l pe Copil mai întâi şi apoi pe mine, dacă voi încerca să-l apăr.

Dar iată că în mod miraculos trece şi a cincea noapte şi băiatul e încă în viaţă. Când vine dimineaţa o aud pe bătrână scoţând un fel de cloncănit, vorbindu-i băiatului ca şi cum acesta o putea în cele din urmă auzi. Îl scutură pe Ryzak care e pe jumătate adormit cu capul căzut înainte şi totuşi cu spinarea perfect dreaptă, deşi ghemuit. Mama băiatului se ridică încet în picioare pe locul de lângă perete unde a stat izolată, în stare de abjecţie. Ryzak îşi împreunează mâinile şi scoate strigăte de uşurare zgomotoasă şi cred că îl tachinează pe băiat că le-a dat atâta grijă; apoi vine imediat în mijlocul camerei zâmbind larg şi îmi face cu mâna. Toate resentimentele lui şi frica au dispărut. Traversează camera spre fereastră şi trage zăvorul. O lumină puternică inundă camera E una din acele zile albe, senine, când se vede toată câmpia până la orizont strălucind sub un cer albastru fără nor, iar aerul rece care dă năvală în cameră e extraordinar. Ryzak se întinde, mai scoate un alt strigăt puternic cu braţele întinse către cer şi apoi vine înapoi în cameră clătinându-se şi se rostogoleşte pe grămada de rogojini care e patul lui şi se cufundă imediat în primul somn adevărat de o săptămână încoace. Şi mama băiatului doarme acum întinsă pe podea lângă el. Doar bătrâna, care e neobosită, continuă să chirăie pe lângă băiat, dându-i să îmbuce dintr-o farfurie, râzând uneori de una singură şi chiar adresându-mi, o dată sau de două ori, un cuvânt două din partea cealaltă a camerei, care, pentru mine, ştirbă cum e, sunt de neînţeles.

Pericolul a trecut şi suntem teferi. Deodată simt cât sunt de obosit. Sunt cuprins de un val enorm de oboseală şi, fără

măcar să mă mai târăsc un metru până la patul meu de rogojini, mă cufund în lumina care ne inundă prin fereastră şi dorm.

Am trecut deja de ce a fost mai greu. Solstiţiul de iarnă a venit şi a trecut demult., limita perioadei cele mai întunecoase din acele locuri a fost atinsă şi pământul se îndreaptă spre lumină iar, iar eu simt cum mi se luminează sufletul când încep să se lungească zilele. Tot mai des acum avem perioade de vreme liniştită şi luminoasă, când peisajul întreg se dezvăluie privirii noastre, marea străluceşte, se întorc primele păsări şi în nopţile liniştite se pot auzi sloiurile de gheaţa lovindu-se pe râu în întuneric.

Putem începe în cele din urmă să ne mişcăm prin gospodărie. Cobor cu Copilul în staul şi stăm acolo cu animalele, auzindu-le cum fornăie şi sforăie în semiîntuneric, mişcându-se şi rumegând şi dând drumul la grămezile de balegă, care răspândesc un miros muşcător, care pare aproape plăcut după aerul stătut din camera de sus, si le simţim căldura, când se bagă unul în altul în staulele lor. Încep să devină agitate, simţind primăvara. Peste două sau trei săptămâni, când nu va mai fi gheaţă, or să fie scoase pe câmp din nou Bărbaţii ies la muncă în fiecare zi, croind coridoare prin gheaţă, spărgând zăpada îngheţată care blochează uliţele înguste dintre colibe, curăţind curţile pentru a putea ajunge din nou la latrine. Chiar şi căsuţa mea reapare de sub zăpadă. Curând Copilul şi cu mine ne vom putea muta la loc acolo şi o să ne reluăm vechiul fel de viaţă. Apoi, cam peste o lună, o să ne întoarcem în insula din mlaştină, la păsări, la fluturii şi la noile omizi de primăvară, la vocalele şi consoanele pe care Copilul le-a uitat aproape, că nu le-am repetat de mult timp; deşi acum că a rostit în cele din urmă un

cuvânt, ştiu că ele se află încă în adâncul minţii lui, că undeva într-o parte secretă a fiinţei lui a început să-şi adreseze cuvinte şi că deci, până la urmă, o să vorbească şi cu mine.

Mergem în staul în fiecare zi, deoarece camera a devenit insuportabilă. Ne pune răbdarea la mare încercare. Dar ştiu că sunt responsabilitatea lui Ryzak.

Puterea lui asupra gospodăriei a fost profund zdruncinată datorită evenimentelor din ultimele săptămâni. Acum domneşte bătrâna. Îi spune că ea l-a salvat pe băiat, iar încrederea lui prostească şi mila tinerei mame i-a pus pe toţi în pericolul de a fi distruşi. Până la urmă, băiatul e singurul lui nepot. Şi acum îl priveşte şi-şi dă mai bine seama de cât de vulnerabil e copilul, de cât de vulnerabil este *el însuşi* înaintea primejdiei de a pieri, de cât de neputincioasă e forţa braţelor sale, de cum a fost de slabă în ceasul acelei crize. Parcă bătrâna a găsit în cele din urmă calea să-i otrăvească spiritul, să-i fure înapoi puterea bărbătească pe care i-a dat-o la început şi care în toţi aceşti ani a fost sursa ascendentului lui asupra ei. Sunt momente în care el pare un copil în prezenţa ei. Poţi recunoaşte pe faţa bătrânei o adevărată duşmănie faţă de acest bărbat de şaizeci de ani, care a fost stăpânul ei atâta vreme şi care a fost odată sugar în puterea ei. Şi, amestecat cu duşmănia, vezi şi un sentiment nou de triumf Casa e plină de prezenţa vrăjilor ei, de mirosul ierburilor ei, de licorile ei şi de bombănelile permanente al rugăciunilor ei.

La prima lună plină va face sacrificii în crângul femeilor de lângă sat, ca mulţumire pentru viaţa băiatului. Ryzak se duce singur să aducă victima, un căţelandru sălbatic, ale cărui măruntaie vor fi arse pe altarul de iarbă şi oferite triplei Hecate. Băiatul îl imploră să-l ia cu el, dar el refuză. Puiul va fi luat

dintre câinii sălbatici, parte câine, parte lup, care cutreieră în haite prin tufărişul de dincolo de sat şi cărora, deoarece şi ei sunt sacri, li se aruncă uneori mâncare de pe parapete. Aceste creaturi slabe de li se văd toate coastele, de un negru cenuşiu, se îngrămădesc şi bat între ele pentru fâşiile de carne şi de slănină râncedă şi apoi dispar în tufăriş.

Ryzak se întoarce cu căţelul într-un coş de răchită împletită şi timp de zece zile până la luna nouă, animalul scânceşte într-un colţ al camerei şi e o sursă de suferinţă cumplită pentru Copil. Plânsul lui m-a trezit din somn şi am crezut că e al Copilului, căci l-am găsit aplecat deasupra coşului în întuneric, răspunzând plânsului animalului cu uşoare scâncete ascuţite; şi l-am tras înapoi în patul lui cu mare greutate. Şi tot timpul am fost conştient de prezenţa bătrânei care şedea foarte dreaptă în colţul ei, urmărindu-ne şi mi-am imaginat zâmbetul ei invizibil în întuneric.

Oare Copilul ştie ce urmează să aibă loc? Oare ea a pus ca mica făptură să fie adusă aici special şi cu atât timp înainte ca să stabilească această comunicare între ei, între Copil şi animalul care va fi victima ei? Oare ceremonia pe care o pregăteşte e mai puţin o ofrandă de mulţumire pentru viaţa băiatului, cât un exorcism al Copilului?

Pe măsură ce timpul se apropie Copilul devine tot mai agitat şi mă tem că îl va cuprinde din nou febra... Cel mai mic sunet scos de căţeluş îl face să tremure şi, dacă îl împiedic să se ducă la coş, el îi răspunde de la distanţă, reproducând absolut toată gama şi tonul scâncetelor acestuia, ceea ce o face pe bătrână să izbucnească într-un râs care seamănă a croncănit. Oare animalul simte ce urmează să se întâmple? Sau îl tulbură simpla prezenţă în cameră a unui spirit înrudit, o altă prezenţă

decât a oamenilor? Sau acum suferinţa i-a adus o nouă înţelegere a lipsei sale de libertate? Sau e din cauza strălucirii luminii lunii, tot mai puternică cu fiecare noapte? De aproape o săptămână vremea a fost senină şi dormim cu obloanele trase şi lumina lunii pătrunde în cameră învăluind obiectele familiare într-un albastru spectral, cum se întâmplă când lumina lunii se răsfrânge în zăpadă, formând şi nişte umbre groase, aproape palpabile.

În cele din urmă soseşte noaptea respectivă. Cele două femei ies afară imediat ce a răsărit luna, luându-l şi pe băiat, iar Ryzak duce coşul până la poarta curţii, apoi revine în cameră pe scară şi sugerează să jucăm jocul cu tabla şi piese de lemn.

De la fereastră urmăresc grupul bătrânei care înaintează pe uliţa îngustă câştigând aderenţe pe parcurs. În cele din urmă toate femeile din sat se vor aduna în crâng. Niciunui bărbat nu îi este permis să vadă ritualurile lor. Acestea sunt riturile lunii şi aparţin universului credinţei şi puterii femeilor, mai veche şi mai misterioasă decât cea a bărbaţilor. În timpul jocului Ryzak pare în mod ciudat să nu fie în largul său şi eu chiar câştig un joc. Când revin, femeile sunt încă învăluite în puterea pe care luna o are asupra lor, determinând lunar fluidele din trupul lor, care se intensifică şi descresc, meditând asupra întunericului şi transformând lucrurile pe care noi le cunoaştem în lumina mai blândă şi mai vagă a zilei. Aproape imediat Ryzak se retrage în patul lui, fără să vorbească. Tăcerea lor îl apasă. Copilul, care nu a făcut nicio mişcare de când căţelul a fost scos din cameră, stă ghemuit în colţul lui, cu trupul cufundat în transă şi refuză să doarmă. Toată noaptea sunt conştient că suntem înconjuraţi de o atmosferă stranie, conştient de o schimbare, care poate fi doar lumina lunii pline, dar pare mai degrabă să emane de la

starea de veghe visătoare a Copilului, sau de la bătrână, care stă toată noaptea cu ochii larg deschişi dar fără să vadă, în plină lumină a lunii, absorbindu-i profund puterea, de parcă o făptură mai puternică ar respira prin trupul ei.

Dimineaţa însă în cameră se aude o respiraţie mai stranie şi mai aspră.

În timpul nopţii Ryzak a fost lovit de o boală, care nu e boala de care au suferit copiii. Trupul lui se chirceşte şi se destinde cuprins de zgâlţâieli paroxistice, stors, secat şi copleşit, iar când bătrâna îl examinează, găseşte exact semnul la care se aştepta, un mic semicerc de dinţi mici pe încheietura sa, acum aproape vindecat – rana prin care a intrat animalul sălbatic. Ea scoate un ţipăt pătrunzător, îşi ridică braţele în aer şi începe imediat bocetul pentru morţi.

Ritualurile ei din noaptea trecută avuseseră ca scop să evite această situaţie. Nu reuşiseră. De fapt, nu băiatul fusese în pericol, ci bătrânul. Boala băiatului fusese o diversiune. Copilul, descoperă acum, a reuşit să îi supună răului. Duhul animalului l-a părăsit în cele din urmă şi a intrat în trupul bătrânului, de pe buzele căruia se desprind fulgi albi asemeni spumei de pe un cal pe care călăreţul l-a călărit cu necruţare. Mârâie şi rage ca un animal sălbatic, de ţi se face părul măciucă, în timp ce ceas de ceas se zvârcoleşte, iar în gât îi bolborosesc nişte mârâieli cum n-am mai auzit până acum şi pe care le despart veacuri întregi de vorbirea umană. Între aceste perioade de furie devine ţeapăn, membrele sale încordându-se împotriva animalului sălbatic care se naşte în el, formându-şi cele patru labe păroase, botul cu colţi, fălcile pe care să le încleşteze în carne crudă. Sfârşitul e inevitabil, evident imediat de când acest spirit rău şi-a făcut apariţia. Chiar şi eu văd asta. E ca un coşmar, ca şi

cum am fi fost cufundaţi toţi în drama acestui trup, în teribilul proces al transfuziei energiei sale umane în formă animală. Coşmarul se accelerează şi ne ia cu el pe toţi, de parcă am participa cu toţii în acelaşi vis, deşteptându-ne împreună în somnul nostru ca să descoperim că acum camera noastră a devenit o cuşcă în care chiar aerul a devenit o forţă animală, a cărei respiraţie o împărtăşim, a cărei duhoare e a noastră, ale cărei urlete sunt propriile noastre încercări de a striga, ca să ne trezim din vis, şi care ni se opresc în gât.

E chemat şamanul. Dar şi el admite că e învins. Aruncă o singură privire chipului cenuşiu, ca de lup, al bătrânului şi se dă îngrozit înapoi, clatină din cap şi fuge repede cu vrăjile lui ca să nu fie contaminat.

Totul se petrece atât de brusc, atât de complet, încât rămânem uluiţi, incapabili să revenim la realitate. Timp de cinci zile urletele nu încetează. Duhul bătrânului se luptă şi se zvârcoleşte, forţa lui pare inepuizabilă. Când tânăra încearcă să îi umezească buzele cu apă, el pare să se sufoce, ca şi cum buzele lui ar încerca să rostească o nouă formă de vorbire.Toţi muşchii gâtului lui se contractă ca să producă noul sunet, dar nu iese nimic. Bătrâna strigă că e animalul care încearcă să-şi rostească numele – monstrul necunoscut care i-a dat să sugă Copilului toţi anii aceştia şi acum l-a abandonat şi se luptă să se nască din nou în trupul bătrânului.

În cele din urmă, în cea de a cincea zi, se linişteşte brusc şi nemişcarea lui după toate aceste ore e furie este terifiantă. Ne ţinem respiraţia.

Nu a murit, vedem cum i se ridică coastele. Dar monstrul face un alt joc acum. Ochii bătrânei se uită peste tot, căutând o pală de aer în mişcare în jurul nostru, care ar trăda prezenţa lui,

pe când se furişează în patru labe prin cameră, încât ni se face pielea găină şi aproape simţim că ne atinge cu blana când trece pe lângă noi. Dar nu e niciun zgomot, nicio mişcare. Doar pieptul nostru care se ridică şi coboară când respirăm. Copilul se agaţă de mine şi pare că e pe punctul de a face şi el o criză. Ochii bătrânei se rotesc în continuare prin cameră şi stă cu palmele întinse şi degetele desfăcute. Trec minute. Apoi ore. Suntem toţi stană de piatră. Prea îngroziţi ca să facem vreo mişcare.

Restul s-a petrecut tot ca într-un vis: îndepărtarea noastră din cameră, venirea bărbaţilor care vor conduce duhul lui Ryzak afară din casă, fuga mea cu Copilul pe acoperiş şi apoi în întunericul casei mele de vară înzăpezite, de unde ascult atent ce se petrece în curte.

Femeile din sat, sau cât de multe dintre ele se pot îngrămădi în spaţiul îngrădit, s-au strâns acolo ca să alunge duhurile stranii care pândesc dincolo de casă, ca să înşface duhul bătrânului când va trece prin aer. Îmbrăcate gros şi acoperite de văluri de li se văd doar ochii şi mâinile în întuneric, ele stau pe vine în zăpadă legănându-se înainte şi înapoi şi lovind una de alta la unison de te asurzesc, pietre sacre care au fost alese special din albia râului pentru că sunt foarte albe şi netede şi care sunt folosite cu scopul de a asurzi spiritele rele şi să le facă să nu audă strigătele bătrânului, astfel încât ultimul său strigăt de moarte să nu fie auzit şi duhul său să se strecoare pe lângă ele în noapte.

La început ciocnesc pietrele scurt, ca nişte explozii, scoţând bocete în spaţiile dintre ele şi trei ţipete ascuţite ca de şoim. Treptat ritmul se înteţeşte şi devine neregulat. Şi oricât de

neaşteptată ar fi structura lui pentru o ureche străină, fiecare piatră coboară simultan şi, pe când ritmurile formează o secvenţă tot mai lungă, vocile intonează un fel de psalmodie *om, om om,* această silabă originală fiind mereu repetată, de parcă pământul însuşi ar vorbi dintr-o prăpastie cu multe guri.

De jur împrejurul curţii sunt castronele de ceramică în care fumegă o iarbă al cărei miros nu l-am mai simţit până acum. Şi acest fum îţi dă ameţeală când îţi pătrunde în nări. Pereţii albi, siluetele negre care nu mai lasă niciun spaţiu liber, sutele de mâini care se mişcă în acelaşi timp, psalmodia, pietrele care se ciocnesc, toate îţi fac capul să vibreze şi domolesc şi apoi amorţesc simţurile. Mă simt parte din lumina care se contractă şi se expandează, parte din sunetele care îmi izbesc urechile, ca şi cum, reglându-mi respiraţia şi bătăile inimii după aceste ritmuri, aş fi dat deoparte şi împrăştiat, separat de mine însumi şi de voinţa mea individuală.

Sus în casă se desfăşoară o ceremonie finală pe care nu ni se permite s-o vedem şi pe care larma mulţimii de voci trebuie s-o facă neinteligibilă... Dar ştiu ce se întâmplă. Bătrânii satului îi iau viaţa lui Ryzak cu forţa, scuturându-l şi smulgându-i cu sila ultima suflare din trupul lui bătrân, astfel încât el să moară luptându-se. Căci dacă s-ar topi şi ar ajunge într-o stare de slăbiciune ca un copil, ar deveni vulnerabil până la urmă faţă de demonii care îi dau târcoale în întuneric ca să-i smulgă duhul. E forţat în mod sălbatic să moară. Numai în acest fel duhul său muribund poate fi silit să devină atât de violent încât demonii se vor da înapoi în faţa lui şi el va putea trece nestingherit în aer.

În felul acesta trece cam o oră. Apoi în cele din urmă unul dintre bătrâni apare la fereastră şi îşi ridică braţele. Se face imediat tăcere. Mâinile se opresc la jumătatea gestului, bâzâitul

se oprește brusc. Numai bătrâna, mama lui Ryzak, scoate un strigăt lung, o singură notă pe care o ține până i se termină respirația, când e preluată de femeia mai tânără și ele continuă așa, scoțând nota, ținând-o și schimbându-se între ele, în timp ce înăuntru bărbații încep să joace, bătând pământul cu călcâiele cizmelor. Acesta e priveghiul. Bătrânii satului vor continua să joace și să bea o băutură fermentată până când ultimul dintre ei se va scufunda într-o stupoare ca a mortului. Râzând și glumind ca și cum nu avusese loc un deces, ies afară împleticindu-se să se pișe la un perete, unii dintre fiind așa de beți încât abia se mai țin pe picioare și trebuie să se sprijine cu o mână în timp ce încearcă să-și dea drumul la pantaloni. Aceste acțiuni sunt îndreptate și ele împotriva demonilor văzduhului. Bătrânii le distrag atenția în timp ce unul dintre ei se duce la cimitir, pe platoul cel înalt. Poate că duhul lui a ajuns deja și călărește în jurul cercului cel mare în întuneric. Peste două zile vor duce și trupul acolo, ca să se alăture duhului. Între timp femeile se ghemuiesc în zăpadă și așteaptă. După ce ultimul dintre dansatori se va prăbuși, ele se vor strecura înăuntru și îl vor lua pe bătrân ca să îl spele și să îl pregătească pentru a fi tras în țeapă deasupra movilei funerare.

În mijlocul acestor activități îmi apare clar ce trebuie să fac. Acum că Ryzak a murit și, mai ales, în acest fel, nu ne mai apăra nimeni aici, pe mine și pe Copil. Pentru moment, au uitat de noi. Ritualurile funerare, preocuparea cu demonii care stau la pândă, ne-au permis să ne îndepărtăm pe furiș în tăcere. Doar mai târziu, după ce ultimul ritual va fi dus la capăt, cineva – bătrâna poate – se va gândi la răzbunare și-și va aminti că cel care a înfăptuit toate acestea a fost Copilul, cu mine ca spirit tutelar, în mod conștient sau inconștient.

Chiar înainte de zorii zilei îl trezesc pe Copil. Acum majoritatea femeilor moţăie, înghesuite una în alta în pelerinele lor negre, cu capetele acoperite şi e uşor să le ocolim pe furiş şi să ieşim în uliţă.

Copilul e încă pe jumătate adormit, dar când ajungem la marginea mlaştinii şi la podul spre insula noastră dintre trestii, îmi înşfacă mâna deodată, râde, face o mică săritură şi încearcă să mă tragă înspre ea. După aproape patru luni, crede că suntem pe cale să ne întoarcem la vechea noastră viaţă, la lecţiile noastre zilnice din mlaştină, la strigătele păsărilor, la încercările lui emoţionate să scoată afară din organele gâtului vocalele şi consoanele care stau ascunse de atâta timp acolo şi pe care l-am ajutat să le găsească. E dezamăgit când îl fac să înţeleagă că trebuie să mergem mai departe.

Pare bosumflat, cu buza inferioară lăsată în jos şi mă loveşte cu pumnul în piept, nu tare, ci ca să-şi arate nemulţumirea. Îmi întoarce spatele şi începe să geamă. Peste toată mlaştina cu bălţi de apă tulbure e o lumină palidă şi sunt bucăţi de gheaţă sub razele lunii. Trestiile şuieră. Luna intră şi iese din nori. Copilul e atras de lumina lunii pe pământul solid şi sigur din spatele nostru şi trebuie să îl trag de pelerină şi până la urmă să îl iau de mână ca să îl duc mai departe. Poate totuşi ceva din starea mea de spirit îl avertizează că asta nu e o joacă şi că refuzul meu să mă reîntorc la vechiul stil de viaţă nu e doar o îndărătnicie din partea mea. Mă urmează, rămânând puţin în urmă şi o luăm peşte mlaştini către râu, care ştiu că se află undeva la nord, probabil cale de două-trei zile, căci va trebui să mergem pe jos şi pe un teren care se parcurge cu greu, dar unde trecerea noastră nu va lăsa urme.

Planul meu este să traversăm râul cât e încă îngheţat şi să ne găsim scăparea în stepă. E un plan disperat, dar altul nu îmi vine în minte. Ceva din adâncul meu îmi spune că asta trebuie făcut şi asta ne-a fost sorit dintotdeauna.

Mă gândesc la visele mele. La acele nopţi când m-am dus acolo în somn ca să zgârii pământul în căutarea propriului meu mormânt. Şi la visul cu cavalerii asemeni zeilor. Merg acum în necunoscut, adevăratul necunoscut, cu care Tomis, prin comparaţie, a fost doar un avanpost degenerat al Romei şi cred că urmez calea clară a sorţii mele. Să mergi mereu dincolo de ceea ce ştiu că nu poate fi limita, nu asta trebuie să fie viaţa unui om? Mai ales a unui om care, printr-o limpede întorsătură a sorţii, fusese cu forţa eliberat de confortul dătător de siguranţa care îi face pe bătrâni fericiţi să accepte să nu mai vadă, să nu mai audă, ca orice dorinţă, sentiment şi voinţă sa le fie paralizată Căci ce altceva ar trebui să fie viaţa noastră? Decât o serie continuă de începuturi, cufundări dureroase în necunoscut, când pătrundem dincolo de limitele conştiinţei în misterul a ceea ce nu am devenit încă decât în vise purtate de acolo, de departe, aducând miresmele unor insule pe care încă nu le-am zărit în orele noastre de trezie, aşa cum atunci când voiajăm pe apă, primele ramuri înflorite de la popasul nostru următor pe uscat vin să se lovească de chila vasului chiar în întuneric, cu multe zile înainte să apară pământul în zare.

Am devenit mai curajos la bătrâneţe, sunt gata în cele din urmă pentru transformările pe care trebuie să le suferim atunci când acceptăm că mădularele noastre să dobândească o formă nouă, ca pielea noastre să crape şi să permită copacului să se nască sau fluturelui sau pasării să ne părăsească pentru a merge

în văzduh. Căci ce altceva e moartea decât refuzul de a mai creşte şi a mai suferi schimbări?

Aşa nevolnic şi neghiob cum sunt, am supravieţuit. Sunt ultimul poet la vremurilor noastre, încă în viaţă, lucrând încă chiar şi aici, dincolo de limitele limbii noastre, chiar în tăcere. Şi dacă alţi bătrâni sunt în stare, la sfârşit, să se ridice de pe patul de moarte şi să se avânte în necunoscut, nu e cu atât mai mult în stare de asta acel om a cărui viaţă, pe de-a întregul, a fost o încercare a aventurii, zi după zi, chiar şi în nemişcarea propriei sale grădini? E vorba de poet, vreau să spun.

Astfel înaintam cu greu, Copilul şi cu mine, spre acel misterios arc de apă al cărui nume am ştiut toată viaţa că marchează graniţele universului nostru roman şi ale cărui silabe *Is-ter** mi-au dat întotdeauna, chiar şi în zilele când reprezentau doar un răsfăţ romantic, o emoţie în sinele meu cel mai profund, care acum va deveni reală. *Is-ter, Is-ter*. A fost întotdeauna acolo, aşteptând cumva, atunci când ochii mei îi observau numele pe hărţi, ca o graniţă finală a vieţii mele, aşteptând să fie traversat, aşteptând cu răbdare venirea mea. Oricâţi paşi am făcut ca să mă îndepărtez de el, atât în realitate cât şi în mintea mea, el a rămas aici, învolburându-şi apele, îngheţând în fiecare anotimp, apoi dezgheţându-se şi curgând din nou, şoptindu-mi mereu: *Eu sunt graniţa pe care trebuie să o treci dacă vrei să-ţi găseşti adevărata viaţă, adevărata moarte în cele din urmă.*

Dormind confortabil în micul meu pat de rezervă de la Sulmo, ca cel de al doilea fiu răsfăţat al unui moşier bogat, cum aş fi putut ghici acest lucru? Ce legătură aveam eu cu acest râu de la capătul lumii cunoscute? Pe când mâzgăleam romanţuri exotice într-o grădină din metropolă, îmbuibat din cale-afară,

*Denumirea latină a Dunării

ameţit de vin şi de conversaţie, proiectând poveşti extravagante în lumea necunoscută, ce nevoie aveam eu să ascult cum curge acest râu undeva în subconştientul minţii mele, cu bucăţile lui de gheaţă care pârâie, se ciocnesc si se sfărâma în chinuri, împingându-şi apele învolburate sute de mile până la mare? Acum, în cele din urmă, în lumina orbitoare din zorile unei dimineţi de iarnă târzie, chiar înainte de venirea primăverii, mă îndrept spre el prin mlaştină, târând cu mine un Copil pe care nici nu m-aş fi putut aştepta să-l regăsesc în acest moment al vieţii mele şi mă opresc în mijlocul întinselor ape ale mlaştinii, ca să aud vuietul apelor sale, care vine de dincolo de orizont, unde zboară păsările de mare.

În cele din urmă a sosit momentul. Departe la nord, undeva departe, în păşunile care se întind spre pol, se află locul pe care l-am visat în toţi anii aceştia ai exilului meu, plimbându-mă sub norii luminaţi de lună în timpul somnului.Tărâmul în care sunt pe punctul de a intra nu îmi este cu totul necunoscut...

Si acolo, după toate anotimpurile care s-au scurs, se află râul. *Is-ter*. Aceste două silabe magice rostite de respiraţia mea îngheţată sunt un râu solid care aşteaptă să fie trecut în aceste ultime zile înainte de a se sparge în bucăţi şi de a începe din nou să curgă. Când începem traversarea, Copilul şi cu mine, sub lumina strălucitoare a lunii, zgomotul e asurzitor, gemetele, plezniturile, scrâşnirea întinderii albe de sub picioarele noastre. Când am ajuns la mijlocul apei, în întinderea ei pustie nu mai vedem nimic, nici malul de pe care am plecat, nici celălalt care e undeva în faţa noastră... Până când, în cele din urmă, închizând ochii pe jumătate sub lumina orbitoare, reuşesc să zăresc la orizont linia fină întunecată care anunţă pământul solid.

Cândva în timpul traversării am îngheţat de spaima că poate celălalt mal nu mai există, că Istrul s-ar putea să nu mai aibă ţărm de partea cealaltă, că e un râu îngheţat uneori, care curge la graniţa dintre pământ şi cer, iar acele poveşti despre păşuni cu călăreţi uriaşi nu erau decât închipuirea imaginaţiei noastre, chiar şi atunci când ei veneau duduind peste podul de gheaţă şi noi le opuneam rezistenţă în fortul nostru înzăpezit.

Dar există pământ şi mai departe. Chiar dincolo de Istru. Acolo departe se află o altă lume.

Am ajuns la mal şi ne pregătim să intrăm în această lume.

V

Nu mai suntem în vise. Am trecut dincolo de ele în realitatea ultimă.

La prima atingere a primăverii păşunile se leagănă şi se văluresc asemenea mării, aşa că să le străbaţi, înotând prin ierburile înalte până la piept, e parcă ai pluti, nu ai păşi, fără nimic care să marcheze orizontul cât cuprinde privirea. Deasupra noastră imensitatea cerului are numai un tavan de mici norişori îndepărtaţi.

În tufărişurile de unde veneam, de dincolo de râu, această lipsă de obiecte pe care să se oprească ochiul părea o sărăcire a spiritului şi îmi petreceam tot timpul aspirând la ceva care să întrerupă linia orizontului, la silueta sveltă a unui chiparos din ţara mea natală sau a unui castan cu frunze verzi, transparente în lumina soarelui. Aici imensitatea goală hrăneşte spiritul şi nu îi creează decât o sete pentru şi mai mult spaţiu, şi mai multă lumină, ca şi cum ai fi întrezărit deodată spaţiul mare şi gol al propriului suflet şi l-ai fi acceptat, bucurându-te cu mândrie de libera sa deschidere.

Aşa că aici te mişti ca într-o altă atmosferă. De parcă aerul ar fi diferit, mai subţiat, cum poate fi uneori pe vârf de munte. Chiar şi oasele mele par mai uşoare. Şi deşi sunt obosit dincolo de orice măsură a oboselii de aceste zile lungi de călătorie

anevoioasă înspre cer, trupul meu nu simte aproape nicio durere, numai un fel de îndepărtare de sine: mă simt uneori de parcă m-aş mişca pe două planuri diferite. Mă văd cu băiatul ca de pe o mare înălţime, două mici siluete care despică păşunea cu o dâră întunecată, ca nişte înotători şi de la acea înălţime oboseala corpului nu are importanţă. Durerea fizică există, dar de la o distanţă aşa de mare nu se simte, aşa cum nu s-ar auzi niciun strigăt la fel de îndepărtat. Spiritul percepe experienţa trupului, dar într-o formă diferită. Nu se mişcă pe aceeaşi linie cu trupul înspre nord, despicând lumina ierburilor. Ci el se extinde, cuprinzând întreg peisajul, de parcă ar dobândi dimensiunile spaţiului însuşi, umplând întreaga câmpie din zare în zare, întregul arc al cerului, aerul devenind acum nespus de curat, compus din nenumărate particule de lumină, fiecare fiind un centru din care se poate percepe întregul dintr-o singură privire şi, de la un punct de observaţie situat deasupra noastră, văd târându-se aceste două minuscule siluete care sunt Copilul şi cu mine... De la un punct situat mult înainte văd cum ne apropiem de acest punct. De la un punct situat la o distanţă de o zi înapoi, văd cum ne îndepărtăm.

Seara apar umbre mari care se mişcă peste dealuri, cufundându-se în văile lor şi adâncindu-le pantele, care sunt însă destul de line când ajungem la ele. În zilele liniştite se aude doar sunet de aripi şi zbârnâit de insecte peste tot în jurul nostru, când ele se înghesuie la rădăcinile ierburilor sau zboară în aer. Când suflă vântul din nord ne îngheaţă şi atunci întregul peisaj e agitat. Atunci şi noi ne târâm pe sub rădăcini, ca insectele şi lăsăm ca marea să se rostogolească deasupra noastră. Dar, când suflă vântul de la sud, el aduce prima adiere caldă a primăverii. Şi deja peste tot în jurul nostru sunt semne

de primăvară: mici flori de primăvară ascunse adânc în iarbă, larve pe care Copilul le culege şi pe care le mâncăm, primele păsări care vin în stoluri înapoi la vârfurile tulpinilor ierburilor care se coc, formează baloane de nor pe cer, care cad ca un nor jos peste coline, revărsându-se în formă de pâlnie atunci când noi pătrundem în universul lor şi le deranjăm când mănâncă.

Acum suntem în lumea Copilului în cele din urmă. Se aruncă bucuros în mijlocul ei, târându-mă după el, găsind peste tot mici surprize asupra cărora se năpusteşte ca asupra unor obiecte rătăcite pe care nu se aştepta să le mai găsească vreodată. Îmi aduce ouă de păsări pe care le ţine delicat în mâinile făcute căuş, arătându-mi ce punctişoare au şi imitându-le strigătele ca să îmi spună ce păsări sunt. Şi uneori, dintr-o captură de şase sau şapte ouă, îmi dă unul ca să-l sug printr-un fir de iarbă pe care îl introduce printr-un capăt şi arătându-mi cum să trag miezul bun. Îmi dă să mănânc seminţe şi paie pe care să le mestec. Găseşte rădăcini care sunt dulci, scoate tuberculi cu unghiile din pământ şi îi curăţă cu arătătorul ca să-i pregătească pentru mine să-i mestec şi să-i înghit când pot, arătându-mi cu dinţii lui puternici cum să-i curăţ şi să-i zdrobesc şi să înlătur firele fibroase din pasta respectivă. Găseşte un fel de nalbă cu un strop de miere pe pistil şi îşi dă capul pe spate ca să poate lua picătura lipicioasă şi râde când încerc şi eu să fac acelaşi lucru. Ochii lui caută mereu din mers ceva de mâncare, ceva ce ne-ar ajuta să supravieţuim.

Trec zilele și eu încetez să le mai țin numărul. Râul a rămas mult în urma noastră.

Din când în când vedem călăreţi departe pe vârfurile de deal şi observăm cum călăresc la vale, lăsând în urma lor dâre

întunecate prin ierburi. Oare spre ce loc se îndreaptă? Nu ştim. Şi nici nu vedem pe nimeni mai aproape.

O dată sau de două ori mă trezesc noaptea şi îl văd pe Copil stând drept în capul oaselor lângă mine, ascultând atent. Eu nu aud nimic, dar ştiu despre ce e vorba. În apropierea noastră se află lupi.

Când unul dintre ei se apropie, el se ridică uşor în picioare, stă drept în faţa lor şi scoate mici mârâieli din gât şi văd ochii ochii lupului strălucind verzui în întuneric pe când se îndepărtează în salturi.

Nu mă mai întreb încotro ne îndreptăm. Căci ideea unei destinaţii nu mi se mai pare necesară. A fost înghiţită de imensitatea acestui peisaj, aşa cum zilele au fost înghiţite de sentimentul pe care îl am, al unei vieţi care se întinde dincolo de limitele timpului măsurabil. Oare asta este şi senzaţia şamanului atunci când porneşte în călătorie din cercul pe care l-a trasat cu mâna lui şi în interiorul căruia se chirceşte trupul său? – această aventurare într-un spaţiu care nu are dimensiuni fizice şi într-un timp care poate reprezenta în termeni umani doar câteva minute, dar şi eternitatea. Oare acesta e ţinutul peste care duhul lui trece în drumul său spre pol? Şi oare ce loc se află la marginea îndepărtată a acestei câmpii acoperite cu iarbă? Polul? Oare înspre pol ne îndreptăm, Copilul şi cu mine? Oare cât timp durează să ajungem acolo? În a cui transă mă aflu şi fac această călătorie? Şi în a cui tovărăşie?

Îmi pun întrebarea acum, privindu-l cum se mişcă în lumină la câteva picioare de mine, gol, aşa cum a fost în ultimele zile, în perfect echilibru în liniştea ce ne înconjoară, ridicându-se pe jumătate într-un picior, cu întregul său trup alert la tot ce există în iarba din jur: Oare cine e el, acest Copil care mă

conduce mai adânc în pământ, tot mai departe de locul îndepărtat şi sigur unde mi-am început viaţa, moşiile înverzite ale tatălui meu, mai departe de ultimul avanpost locuit al lumii cunoscute, mai departe de graiul omenesc, în păşunile care suspină şi care reprezintă tăcerea? De unde a venit? Din ce viaţă? Din ce timp? Oare eu l-am descoperit într-adevăr în pădurile de pin, sau el e cel care m-a descoperit pe mine, sau redescoperit, ieşit din propria mea înstrăinare de lumea oamenilor? Este el oare Copilul din primele mele zile de sub măslinii de la Sulmo? Oare e acelaşi Copil? Oare există de fapt unul singur? Unde mă duce el? Deoarece ştiu în cele din urmă că el mă conduce acum, mă introduce în misterele unei lumi pe care nu am înţeles-o niciodată, nici măcar pentru o clipă. Mersul nostru împreună, înaintând cu greu printre ierburile înalte unul lângă altul, este un fel de conversaţie care nu are nevoie de nicio limbă, un schimb perfect de percepţii, stări de spirit, întrebări, răspunsuri, o conversaţie la fel de simplă ca vremea, care e de fapt ca mişcarea umbrelor norilor deasupra unui peisaj sau a unei bălţi, aşa cum gândurile se topesc dintr-o minte în alta, asemeni unui nor cu umbra sa, fără nicio structură a vorbirii formale. E ca şi cum ai vorbi cu tine însuţi. E ca atunci când o parte a minţii trimite un gând celeilalte şi ştie cumva dinainte ca gândul să sosească care va fi acesta, căci l-a putut anticipa pentru că a primit deja umbra iluminării sale.

Trupul meu se destramă. Mă preschimb în peisaj. Simt cum mă unduiesc în valuri. Simt cum mă extind către cerul rotund şi albastru. Oare spre cer ne îndreptăm?

Pământul, acum că sunt pe punctul de a-l părăsi, pare să fie atât de aproape în cele din urmă. Mă trezesc şi văd, atât de

aproape de globul ochilor mei încât par să privesc printre trunchiurile copacilor dintr-o pădure necunoscută, rădăcinile ierbii şi printre rădăcini, ţinându-le laolaltă, miile de grăunţi de pământ, extrem de mici, dar vizibili, încât dintr-odată percep procesul prin care energia lor se urcă în tulpinile aurii. Aceste tulpini lungi şi fine sunt aproape transparente. Poţi să priveşti prin ele şi să vezi cum urcă bulele de sevă. Ele sunt coloane de lumină, canale verticale prin care pământul hrăneşte cerul. Şi vârfurile tulpinilor ca nişte pene, care par de neatins de îndepărtate, dau din cap în vânt şi în seminţele lor dulci se urcă toată hrana pământului.

La baza acestor rădăcini, refugiindu-se în jurul lor ca într-o pădure şi căutându-şi hrana, se află creaturile mai mici – păduchi de lemn, furnici, urechelniţe, râme, gândaci, o altă lume şi un alt ordin al existenţei, o mulţime ocupată cu procesul nesfârşit al creaţiei, supravieţuirii şi morţii. Am venit să ne alăturăm lor. Când mă întind seara căldura pământului de sub mine e uimitoare. Este asemeni căldurii unui alt trup care a absorbit soarele toată ziua şi acum emană rezerva sa de căldură. E mai blândă şi mai întunecată decât aş fi crezut vreodată şi, când iau un pumn de pământ şi îi simt mirosul extraordinar, ştiu deodată din ce sunt făcut, ca şi cum energia care există în acest pumn de ţărână neagră ar fi deschis deodată între ea şi trupul meu, ca şi între ea şi tulpinile de iarbă, un coridor lung, prin care curge fiinţa noastră comună. Nu mai îmi e teamă de ea. Mă întind să mă culc şi mă întreb dacă în destinderea somnului nu s-ar putea să încep să scot din mine rădăcini pe toată suprafaţa trupului şi, când pătrund în primul vis, aproape că încep să simt ca asta încep sa fac, simt cum mi se deschid porii înspre grăunţii proprii ai pământului şi cum încep să se

schimbe între ei. Când mă trezesc sunt pe deplin împăcat cu acest proces. Mă voi aşeza adânc în pământ, mai adânc de cum mă aşez în somn şi nu mă voi pierde. Toate particulele fiinţei noastre fizice sunt una cu pământul, aşa cum respiraţia noastră este una cu cerul. Între trupurile noastre şi lume există unitate şi schimburi.

Poate că de aceea izbucnirea pământului în jurul nostru în formele noi ale primăverii îmi pare de data asta că are loc la capătul nervilor mei. Mâţişorii păroşi pe care îi descoperim pe unele tufişuri, frunzele lipicioase noi care încep prin a părea nişte ornamente de acoperiş, lucioase, şi deodată se desfac în forme de inimioare zimţate, toate acestea, văzute de atât de aproape, par nişte miracole, la fel ca şi explozia atâtor aripi în văzduh. O membrană se încordează iar şi iar, devenind transparentă, până când toate elementele care alcătuiesc făptura care se trezeşte şi se mişcă în interiorul ei, devin vizibile şi forţează învelişul până la punctul ruperii lui, când aripile ei strânse care sunt deja sigure de posibilitatea zborului şi de mişcarea aerului, se eliberează fâlfâind. Întregul pământ trosneşte şi se încordează în întuneric. Sunetele sunt slabe, le aude bine o ureche care s-a lipit de pământ. Uneori cred că, dacă aş asculta destul de atent, mi-aş auzi propriul trup izbucnind în acelaşi fel, împingând învelişul transparent care încă îl ţine închis, care îl împiedică să izbucnească asumându-şi forma nouă de fiinţare pe care a conceput-o, care e tot atât de diferită de cea prezentă ca şi fluturele de crisalidă.

Copilul pare să fie o făptură nouă aici şi nu mă mai întreb acum ce rău i-am făcut poate. Şi el a supravieţuit timp de un anotimp trăit printre oameni. E plin de o energie nouă E mai uşor. Se mişcă mai iute pe câmpie. Este alert la fiecare

schimbare a vântului, şi toană a cerului, care aduce spre noi vremea de mâine şi de poimâine, la fiecare miros a sutelor de plante, de ierburi şi muguri graşi care îşi întind particulele invizibile în jurul nostru. Aceste ierburi şi paraziţii lor, – viermii, larvele, micii greieraşi înaripaţi – reprezintă hrana noastră. Copilul le culege de pe unde se afla, alcătuind lanţul fiinţelor care se înfruptă din bunătatea pământului şi o transmit apoi în gura altei creaturi. Noi reprezentăm capătul lanţului. În fiecare zi dis de dimineaţă Copilul vânează în lumea lui hrănindu-mă acum, aşa cum şi eu l-am hrănit în lumea noastră.

În amurg îl privesc cum stă în picioare la marginea locului pe care l-am găsit pentru a ne odihni noaptea, privind pierdut spre nord în imensitatea câmpiei acoperite cu iarbă.

Oare ştie ce se află acolo? Se întoarce la un loc pe care îl cunoaşte şi mă duce şi pe mine acolo? Cu fiecare zi am mai puţină energie să străbat prin mile de iarbă spre această ţintă spre care ne îndreptăm, oricare ar fi ea, dar neanunţată încă. Ştie oare unde ne duce? Simt că e mereu nerăbdător să fie în mişcare, chiar şi atunci când stă nemişcat în picioare în amurg, profilându-se pe cerul ruginiu, privind în zări, înspre un vârf îndepărtat, unde vom fi mâine seară pe vremea asta. Îl privesc şi mă întreb ce scop al călătoriei noastre e în mintea lui. Tot trupul lui se încordează către un ţel îndepărtat pe care nu îl pot percepe de unde stau întins la umbră. E plin de acest ţel, de o pasiune înăbuşită pentru cele mai îndepărtate întinderi pe care le poate cuprinde cu privirea. Şi simt aceasta lumina în el, când apleacă să îmi aducă ce a găsit de mâncare, alegând pentru mine diverse seminţe, sau când îmi arată cum mă descurc cu melcii de apă, sau când stoarce picături de apă dintr-o cârpă ca să-mi umezească buzele. Îmi e mai acum decât am crezut vreodată că

e posibil. În primele zile mi se păruse de neconceput să descopere în el această tandră înrudire cu oamenii care e acum se vede în fiecare clipă în grija pe care mi-o poartă.

Şi totuşi, în ciuda acestei apropieri, pare tot mai mult să aparţină unei lumi care se află cu totul dincolo de mine şi de imaginaţia mea omenească.

E ca şi cum s-ar mişca simultan în două lumi separate. Îl văd îngenunchind ca să facă una dintre treburile lui umile, să-mi dea de mâncare sau să cureţe mizeria pe care o fac bătrânii. Şi în acelaşi timp, când îmi ridic privirile, stă în picioare ca atunci când l-am văzut gol în pădurea de pini, a siluetă plăpândă, incandescentă în lumina amurgului, deja plecând de lângă mine în mintea lui, deja cu atenţia încordată spre viaţa care îl aşteaptă acolo, dincolo de momentele petrecute cu mine, o viaţă pe care nu am luat-o în considerare şi pe care va fi liber să o înceapă doar atunci când viaţa noastră împreună se va sfârşi. Eu am încercat să trezesc, în animalul din el, oarecare înţelegere a ce înseamnă să fii om. Mă întreb acum dacă nu cumva a început să descopere în sine o altă fiinţă. Oare e el, aşa cum credeau sătenii (viziunea lor a fost întotdeauna mai simplă decât a mea, – şi deci mai aproape de adevăr) vreun copil de zei abandonat? Oare trupul lui tinde spre natura lui zeiască, la această graniţă a vieţii lui când orice copil obişnuit ar fi pe punctul de a înflori în vârsta bărbăţiei, în limitele sale omeneşti? Pluteşte nedesluşit şi strălucitor dincolo de raza unde ochiul meu mai poate distinge exact ce vede. Şi în acelaşi timp se încovoaie pe vine ca să prepare hrana pentru mine cu mâinile lui murdare şi crăpate şi cu unghiile rupte, o hrană pe care abia o mai pot înghiţi acum. Îşi dă infinită osteneală, mestecă pe jumătate tuberculii fibroşi

ca să-i facă gustoşi şi îmi dă în gură pasta, aşa cum a văzut probabil că fac animalele cu puii lor.

Şi aşa am ajuns acolo, la locul sortit. Eu am făcut ultimii mei paşi, deşi el nu ştie acest lucru încă, pe când se îndepărtează ca să caute ceva de mâncare pentru seară. De aici voi urca, sau voi coborî, puţin câte puţin, în mâinile zeilor. Acesta e locul pe care l-am visat atât de des la Tomis, dar nu l-am putut găsi în rătăcirile mele în timpul somnului – punctul de pe suprafaţa pământului unde voi dispărea.

Nu e deloc aşa cum mi l-am imaginat. Nu sunt lupi aici. E lumină limpede de soare, aşa cum e la sfârşitul fiecărei zile pe care am petrecut-o aici, o zi frumoasă şi caldă de primăvară cu ciocârlii în văzduh şi insecte care zumzăie sub picioarele noastre. Copilul e aici. Îl privesc cum se îndepărtează pana la marginea unui pârâu, aplecându-se, îngenunchind, pornind apoi mai departe cu pasul lui sprinţar, ca să adune melci printre buruieni.

E straniu când privesc înapoi peste ţinutul imens pe care l-am traversat cu greu în aceste săptămâni, străbătând marea, viaţa mea la Roma, copilăria mea şi observ cât de clar duc toate urmele paşilor mei către acest loc şi către niciun altul. Toţi aceşti paşi apar strălucind în mintea mea. În mintea mea pot parcurge înapoi toţi aceşti paşi, simţindu-mă, cu fiecare pas, refăcut şi diminuat, până ajung din nou în locul primelor mele amintiri şi stau în lumina vălurită a măslinilor aflaţi chiar la marginea fermei noastre, văzând aripi care strălucesc dincolo de zidul scund şi un păstor de capre moţăind rezemat de un măslin, cu capul lăsat pe spate, de i se vede bine gâtul, ca şi cum ar dormita de aproape şaizeci de ani, exact aşa cum îmi amintesc că l-am văzut ultima oară. Una dintre capre, care e neagră, tocmai s-a

ridicat pe picioarele dinapoi ca să ajungă să rumege mlădiţe de viţă. E primăvară. E vară. Am trei ani. Am şaizeci de ani.

Copilul e acolo.

Întoarce o clipă capul peste umăr ca să mă privească peste umărul luminat de razele soarelui. Apoi se apleacă ca să mai culeagă încă un melc de la marginea pârâului. Se ridică şi merge mai departe. Pârâul îl stropeşte cu picături luminoase pe măsură ce merge în apa mai adâncă. Apoi se caţără pe o piatră netedă, ţinându-şi echilibrul în lumina soarelui şi sare, sare din nou şi iar înaintează în susul apei, spre celălalt mal, care e acoperit cu pietriş, pietrele albe, negre şi cenuşii formând un fel de mozaic în lumina apusului târziu. Acolo se opreşte, culege unul, doi, patru melci şi merge mai departe, iar pârâul face unde când intră şi iese din el, jucându-se cu degetele de la picioare în pietriş, lăsându-se câteva clipe în voia plăcerii copilăreşti de a fi liber.

Aş putea să-l strig. M-ar ţine glasul. Dar nu îl strig. Dacă-l chem înapoi, s-ar putea să ma lipsesc de împlinirea acestei clipe chiar când ea pe cale să mi se dezvăluie şi doresc foarte mult ca aici, chiar la sfârşit, să mă deschid către toate cele cu care ea ma aşteaptă.

Împlinirea este în îndepărtarea Copilului de mine, în mersul lui cu pas uşor, în bucuria cu care, cu trupul gol, se pierde în depărtări, apare şi dispare în scânteieri ale luminii ivindu-se din apă şi se apleacă sa culeagă – ce? Pietre? Oare asta îi atrage privirea, piatra cea mai cenuşie cu cele mai fine nervuri? Sau a uitat poate că ar avea vreun scop, înaintând doar din plăcerea de a se mişca tot mai departe în lumină, lăsând să-i cadă din mână melcii vii şi buni de mâncat, de care nu mai are nevoie viaţa mea, şi pot fi lăsaţi să se întoarcă la a lor şi scăpând

din mână şi pietrele inutile care, atunci când se izbesc de pământ, deodată ţâşnesc în sus sub formă de fluturi, ale căror aripi se fac curcubeu deasupra pârâului...

Păşeşte peste lumina apei. Şi sub privirile mele se desprinde, pierzându-se încet în depărtările cele mai adânci, deasupra pământului, deasupra apei, în văzduh.

E vară. E primăvară. Sunt nemăsurat, nespus de fericit. Am trei ani. Am şaizeci de ani. Am şase ani.

Am ajuns.

POSTFAȚĂ: DESPRE SURSE

Ştim foarte puţin despre viaţa lui Ovidiu şi tocmai această lipsă de date mi-a fost de folos ca să-l aleg ca personaj central al naraţiunii mele şi mi-a permis libertatea de a inventa, căci nu voiam să scriu niciun roman istoric şi nicio biografie, ci o ficţiune cu rădăcini în evenimente posibile.

Ceea ce ştim are ca sursă chiar scrierile poetului: data şi locul naşterii sale, moartea în prima tinereţe a unui frate cu un an mai mare decât el şi, desigur, celebrul exil – deşi nu avem nicio explicaţie a cauzei lui. Ovidiu e foarte teatral, adică înclinat să exagereze pentru a obţine un anumit efect, aşa că putem pune bază pe foarte puţin din ce ne spune. Pentru descrierea aşezământului Tomis am folosit poemul său despre exil, *Tristia,* iar pentru detaliile despre sărbătoarea Parilia m-am inspirat pe Cartea III a poemului *Fasti, s*tudiul său despre principalele sărbători romane. Sursa descrierii mormintelor scitice este Herodot.

Întâlnirea cu Copilul, care reprezintă partea principală a cărţii, nu are nicio bază faptică, dar descrierile mele pot fi confruntate cu cea mai bună relatare pe care o avem a unui asemenea fenomen şi anume observaţiile amănunţite ale lui J. M. Itar despre Victor, băiatul sălbatic din Averyron, care nu pot fi ignorate de nimeni care scrie despre acest subiect. Implicarea

lui Itar a fost ca profesor şi cum gândirea lui derivă din cea a secolului al optsprezecelea, el este interesat mai ales de problema experienţei înnăscute şi dobândite. Tocmai pentru a mă înscrie într-un domeniu de posibilităţi deschise, mi-am plasat eu povestirea într-un loc îndepărtat despre care nu se ştie aproape nimic şi într-o epocă, zorii erei creştine, în care se simţea că acţionează forţe misterioase şi gândirea nu se stabilise încă într-o matrice raţională.

După circa o mie de ani de când cunoaşterea perioadei romane devenise extrem de nebuloasă, Ovidiu a a devenit o figură de mitologie populară şi căutarea mormântului lui a avut ca rezultat venerarea mai multor locaţii legendare dar false, unele foarte îndepărtate de locul original al exilului său precum Ungaria centrală. Adevărata dată, precum şi cauza morţii sale, rămân un mister.

Pentru cititorul renascentist Ovidiu era cel mai modern dintre poeţii latini, cel mai accesibil şi lumesc, cel mai uman, scepticismul lui fiind contrabalansat de dragostea lui pentru fabulos şi excesiv. Am încercat să pun accent tocmai pe această calitate modernă când am recreat perioada exilului său, deşi soarta pe care i-am atribuit-o, în afara faptului real al îndepărtării lui la Tomis, l-ar fi surprins pe poetul însuşi, pentru că îi atribuie posibilitatea unei credinţe care nu se poate găsi nicăieri în scrierile lui. Dar tocmai asta am urmărit. Scopul meu a fost să-l fac pe acest fluent inventator al „transformărilor” să trăiască în realitate ceea ce fusese în existenţa sa anterioară doar ocazia pentru a-şi etala uimitorul talent literar.

David Malouf este unul dintre cei mai importanți scriitori australieni contemporani, autor de romane, povestiri, poezie, eseuri, memorialistică, teatru şi librete de operă, câştigător al unor prestigioase premii internaționale şi australiene de literatură şi una din vocile cele mai influente ale culturii în lumea anglofonă.

Romanul *O viață imaginară (An Imaginary Life),* publicat în 1978, devenit un best-seller în Australia şi în țările de limbă şi cultură engleză, precum şi text de studiu pentru programe de studii de liceu, licență, de masterat şi doctorale în şcoli şi departamente de studii literare şi culturale din universități de prestigiu din toată lumea, având ca temă de cercetare dialéctica spațiului exilic şi tematica aventurilor inițiatice în cultura lumilor noi, abordează subiectul incitant al exilului poetului Ovidiu la Tomis, pe țărmul Mării Negre, transformat în alegorie a exilului şi a explorării unui spațiu marginal, prin care se produce transformarea artistului „literelor" în maestru al metamorfozelor scrierilor din cartea naturii.

Cartea este o rescriere imaginară a aventurii lui Ovidiu la Tomis, un „jurnal" al poetului în exil, recompus în cheie modernă, astfel încât, în Australia, de pildă, ea a fost interpretată ca ficțiune prin care experienței traumatizante a dislocării şi exilului i se recunoaşte valoarea existențială şi inițiatică. Astfel, cartea a fost percepută şi ca o binevenită „lecție" a exilului.

Irina Grigorescu Pană

www.ePublishers.ro
www.ePublishers.us